

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Ochrana svědka v trestním řízení

Václav Hajšman

Plzeň

2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Ochrana svědka v trestním řízení

Zpracoval: Václav Hajšman (R16M0071P)

Studijní program: Právo a právní věda (M6805)

Studijní obor: Právo

Vedoucí práce: JUDr. Petr Kybic, Ph.D.

Pracoviště: Katedra trestního práva

Plzeň

2021

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem pro vědeckou práci obvyklým.“

V Plzni dne 26. března 2021

Václav Hajšman

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D. za pomoc při vedení diplomové práce. Děkuji také své Alma mater za poskytnuté vzdělání, bez kterého bych tuto práci nepsal. V poslední řadě děkuji všem, kteří mi při psaní této práce poradili za jejich cenné připomínky.

Obsah

1. Úvod	1
1.1. Kriminalita a dokazování v trestním řízení	1
1.2. Svědek dle trestního řádu a význam jeho výpovědi pro trestní řízení	3
1.3. Příčiny ochrany svědka v trestním řízení	7
1.3.1. Organizovaný zločin.....	7
1.3.2. Terorismus.....	10
1.3.3. Další příčiny potřeby ochrany svědků	11
2. Historie právní úpravy ochrany svědka	12
2.1. Novela zákonem č. 292/1993 Sb.	12
2.2. Novela zákonem č. 152/1995 Sb.	14
2.3. Novela zákonem č. 265/2001 Sb.	16
2.4. Další novelizace	18
2.5. Závěrečné shrnutí	18
3. Právní úprava ochrany svědka de lege lata.	19
3.1. Prameny právní úpravy	19
3.2. Principy ochrany svědka	21
3.3. Ochrana svědka podle zákonů č. 273/2008 Sb. a 555/1992 Sb.	22
3.4. Ochrana svědka podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním	25
3.4.1. Obecné podmínky	26
3.4.2 Způsob utajení.....	29
3.4.3. Utajení svědka v přípravném řízení.....	31
3.4.4. Utajení svědka v řízení před soudem	33
3.4.5. Ukončení utajení.....	36
3.5. Ochrana svědka podle Trestního zákoníku	37
3.6. Zvláštní ochrana svědka podle zákona č. 137/2001 Sb.	38
3.6.1. Podmínky zvláštní ochrany	38
3.6.2. Průběh zvláštní ochrany	41
3.6.3. Ukončení zvláštní ochrany.....	44
3.6.4. Závěrečné shrnutí.....	44
3.7. Rozpor ochrany svědka s principy trestního řízení	45
3.7.1 Spravedlivý proces.....	46
3.7.2. Právo na obhajobu	47
3.7.3 Zásada veřejnosti.....	48
3.7.4 Kompenzace	49

4. Vybraná zahraniční právní úprava	50
4.1. Italská právní úprava.....	50
4.1.1. Organizovaný zločin v Itálii	50
4.1.2. Vývoj právní úpravy	52
4.1.3. Současná právní úprava.....	53
4.1.4. Závěrečné zhodnocení.....	60
4.2. Ochrana svědků ve Spojených státech amerických.....	61
4.2.1. Organizovaný zločin v USA a vznik WITSECu	61
4.2.2. Současná právní úprava WITSECu	63
4.2.3. Další programy na ochranu svědků	69
4.2.4. Závěrečné shrnutí.....	70
5. Judikatura	72
5.1. Rozhodnutí ESLP ve věci Unterperfinger v. Rakousko ze dne 14. 11. 1986...72	72
5.2. Rozhodnutí ESLP ve věci Kostovski v. Nizozemí ze dne 20. 11. 1989	72
5.3. Rozhodnutí ESLP ve věci Doorson v. Nizozemí ze dne 26. 3. 1996.....	73
5.4. Rozhodnutí ESLP ve věci Krasniki v. Česká republika ze dne 28. 2. 2006	74
5.5. Další Judikatura ESLP	74
5.6. Nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12. 10. 1994	76
5.7. Nález ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 37/01, ze dne 22. 10. 2001.....	76
5.8. Nález ÚS ČR, sp. zn. III. ÚS 501/04, ze dne 3. 3. 2005	77
5.9. Další judikatura českých soudů	77
6. Návrhy de lege ferenda	78
7. Závěr.....	80
8. Resume	82
Seznam použitých zkratk.....	84
Rejstřík použitých zdrojů	85

1. Úvod

Tato práce si klade za cíl zachytit alespoň v obecném rámci vývoj a současný stav platné české právní úpravy týkající se ochrany svědka s důrazem na zvláštní ochranu svědka a osob jemu blízkých. Následná její komparace a zhodnocení s vybranými úpravami zahraničními bude provedena za pomoci právních předpisů českých i zahraničních, vybrané judikatury českých soudů a vybraných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva. Právní úpravy jednotlivých zemí budou rozebírány na pozadí jejich příčin, bez kterých dle autorova názoru není možné si vytvořit úplnou představu o stavu a efektivitě konkrétní právní úpravy. V závěru práce se autor pokusí nastínit některé návrhy *de lege ferenda* z hlediska nabytých znalostí.

1.1. Kriminalita a dokazování v trestním řízení

Ze statistik Policie České republiky vyplývá, že za rok 2019, od ledna do prosince, bylo spácháno 199 221 trestných činů, z toho přibližně 100 000 tvoří majetková kriminalita a zhruba 14 000 násilná kriminalita. V témže roce bylo dokonce spácháno 143 vražd.¹ V 1. polovině roku 2020 bylo podle stejných statistik spácháno 89 314 trestných činů, z toho opět zhruba polovinu, tzn. 44 000, tvoří majetkové trestné činy a 6 500 násilná kriminalita.² Jen pro představu to znamená, že v roce 2019 bylo spácháno na území České republiky průměrně 546 trestných činů denně. Z uvedených statistik vyplývá, že ačkoliv je v celé Evropské Unii trend klesající kriminality,³ stále se jedná o významný problém, který invazivně zasahuje do života řady lidí po celé České republice.

Pro znovu upevnění zákonnosti se o těchto činech zahajuje trestní řízení. Primárním účelem takového řízení je, dle § 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád,⁴ náležité zjištění trestných činů a náležité potrestání jejich pachatelů. Zde se dají vyčlenit dvě nejdůležitější složky procesní činnosti orgánů činných v trestním řízení⁵ směřující k naplnění účelu trestního řízení. První je rozhodování o trestných činech, o vině pachatele a jeho následném potrestání. Druhou, neméně důležitou

---

¹ *Statistické přehledy kriminality za rok 2019* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>

² *Statistické přehledy kriminality za rok 2020* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>

³ *Crime statistics, data 2008-2016 in PDF format* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/publications>

⁴ Dále jen TR.

⁵ Dále jen OČTŘ.

činností je však dokazování. Vzhledem k tomu, že předmětem trestního řízení je trestný čin, který již proběhl a kterého se OČTŘ nemohly nijak účastnit, ani v podobě pozorovatele, představuje dokazování jediný způsob, jak se mohou tyto orgány s předmětem trestního řízení nepřímou seznámit. Pouze skrze dokazování si OČTŘ mohou obstarat skutkový podklad pro svůj další postup a pro své rozhodnutí takovým způsobem, aby byl splněn účel trestního řízení. Velký význam dokazování spočívá také ve faktu, že spolu se svými zásadami a pravidly, které jsou zakotveny v § 2 a § 89 TR tvoří podstatnou část práva na spravedlivý proces. Správně a spravedlivě rozhodnout lze jen o věci, jejíž skutkový stav byl náležitě zjištěn takovým způsobem, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, a za dodržení všech zákonných požadavků. Okruh okolností, které je třeba v konkrétním případě dokázat, obvykle nelze předem určit, avšak zákon uvádí demonstrativní výčet obsahující:

- okolnosti důležité pro meritorní rozhodnutí;
- okolnosti důležité pro postup v trestním řízení;
- okolnosti důležité pro použití zvláštních způsobů řízení, tzv. odklonů a
- okolnosti důležité pro uspokojení nároků poškozeného.⁶

Činností spadající pod procesní termín dokazování není však jen opatření důkazů o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, ale i jejich provedení, procesní zachycení a následné zhodnocení. Již z historických zkušeností vyplývá, že jedním z nejstarších a stále nejčastěji používaných důkazů je důkaz provedený výpovědí svědka. Svědek je klíčová osoba pro trestní řízení a jeho výpověď je důležitým důkazním prostředkem. Je tak proto, že svědkem je zpravidla fyzická osoba, jenž nějakým způsobem vnímala událost, která je předmětem trestního řízení, nebo její část, a tento vjem si zapamatovala. Má tím pádem konkrétní informace týkající se trestného činu, které mohou být klíčové pro trestní řízení.

Svědkova výpověď je však zřídka naprosto spolehlivá, naopak bývá velmi subjektivní. Zpravidla je zabarvena různými psychologickými faktory, od schopností svědkovi paměti, přes svědkovy emoce až po svědkovu schopnost reprodukce vnímaných vjemů.⁷ V praxi se lze setkat i s případy, kdy na objektivnost

---

⁶ Ukázka. FRYŠTÁK, Marek. *Znalecké dokazování v trestním řízení* [online]. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-385-5. Dostupné z: <https://obchod.wolterskluwer.cz/cz/znalecke-dokazovani-v-trestnim-rizeni.p4976.html>

⁷ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-40-7, 101 s.

a pravdivost svědkovy výpovědi nepůsobí jen vnitřní činitelé, ale i vnější. Může se stát, především ne však výlučně v souvislosti s organizovanou kriminalitou, že svědek je zastrašován fyzickými i jinými hrozbami vůči sobě nebo svým blízkým, aby nevypovídal úplně, pravdivě, nebo aby nevypovídal vůbec. Kupříkladu ve Spojených státech na počátku 70. let minulého století přibližně 300 z 1 500 závažných trestných činů nebylo možné řádně vyšetřit, protože svědci ze strachu odmítali vypovídat.⁸ Takový stav je velmi nežádoucí, jelikož se jedná o vnější zásah do průběhu trestního řízení, a reakcí na něj bylo přijetí různých variací a forem institutu ochrany osoby a totožnosti svědka po celém světě.

Problém nicméně nastává nejen při určení, zda a jakými způsoby svědka chránit, ale také do jaké míry by měli mít svědci právo na ochranu, neboť institut utajeného svědka, bude-li zakotven nevhodným způsobem, může být také nepřiměřeným zásahem do procesního postavení obviněných a jejich práva na obhajobu a spravedlivý proces. Je tedy třeba najít kompromis mezi jednotlivými právními zájmy.

1.2. Svědek dle trestního řádu a význam jeho výpovědi pro trestní řízení

V zákoně není institut svědka nijak konkrétně vymezen. Je tedy třeba definici hledat jinde. Z hlediska teorie trestního práva lze rozlišovat postavení svědka ve formálním a v materiálním smyslu. Svědek v materiálním smyslu je jednoduše osoba, která nějakým způsobem⁹ vnímala a zapamatovala si předmětnou událost, nebo její část. Svědek ve formálním smyslu je již osoba, která byla řádně vyzvána OČTŘ k výpovědi a náleží jí tedy práva a povinnosti související s jejím procesním postavením jakožto svědka. V praxi se tedy může stát, že svědek v materiálním smyslu se vůbec nemusí stát svědkem ve formálním smyslu,¹⁰ anebo že svědek ve formálním smyslu není svědkem v materiálním smyslu.¹¹

Tím, že zákon osobu svědka nedefinuje, nestanovuje ani podmínky svědecké způsobilosti a neomezuje tedy nijak okruh možných svědků. Cílem je zajistit co možná nejširší okruh potenciálních svědků a tím pádem i široké využití svědeckých výpovědí. Svědky tak mohou být i osoby mladší 15. let nebo osoby s duševními nebo fyzickými poruchami, samozřejmě za splnění určitých podmínek.

---

⁸ *Amerika své "živé důkazy" hýčká* [online]. Hospodářské Noviny, 2000 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-761894-amerika-sve-zive-dukazy-hycka>

⁹ zrakem, sluchem, hmatem apod.

¹⁰ Tím, že ho z různých důvodů orgán činný v trestním řízení nevyzve k výpovědi.

¹¹ Byl sice předvolán k výslechu, ale o předmětných skutečnostech nic neví.

Existují však určité limitace, které vychází z logiky postavení svědka a trestněprávní teorie. Tyto omezení jsou dvojího typu:

1. Omezení vyplývající ze schopnosti svědka správně vnímat a reprodukovat předmětné skutečnosti. Tuto schopnost musí OČTŘ zjistit, pokud o ní má pochybnosti, za pomoci vhodných otázek, případně znaleckého posudku v případě výpovědi zvláště důležité pro rozhodnutí. Potvrdí-li se tímto způsobem pochybnosti OČTŘ, je třeba od dalšího výslechu takového svědka upustit.
2. Neslučitelnost svědkova procesního postavení s jinými funkcemi v trestním řízení:
  - Procení postavení svědka je neslučitelné s procením postavením obviněného, i přestože obviněný v podstatě spadá do výše nastíněné definice svědka.
  - Procení postavení svědka je také neslučitelné s procením postavením spoluobviněného. Spoluobviněného lze jako svědka vyslechnout jen pokud bylo trestní stíhání ve vztahu k jeho osobě zastaveno, vyloučeno ze společného řízení, nebo pravomocně skončilo odsuzujícím, či zprošťujícím rozsudkem.
  - Platí přednost procesního postavení svědka před jakoukoliv jinou funkcí v trestním řízení, neboť svědek je nepostradatelná a nezastupitelná osoba v trestním řízení právě z toho důvodu, že předmětné skutečnosti vnímal přímo. Toto přímé, bezprostřední vnímání způsobuje, že taková osoba nemůže být nepodjatá ani nemůže nestranně rozhodovat. Proto je postavení svědka neslučitelné s postavením OČTŘ, který je z vykonávání takové funkce pro dané řízení vyloučen. Sem se řadí jak policejní orgán, tak státní zástupce, přísedící, nebo soudce. Dále i postavení advokáta jakožto obhájce, za předpokladu že v řízení skutečně vypovídá jako svědek, je neslučitelné s postavením svědka.
  - Svědkem nemůže být z logiky předchozího odstavce ani znalec, resp. tlumočník. Znalec totiž získává informace o skutečnostech, o nichž vypracovává znalecký posudek teprve v průběhu trestního řízení a to na základě odborných postupů a znalostí, zatímco svědek své znalosti nabývá nezávisle na soudním řízení na základě faktické situace. Pokud by znalec byl i svědkem trestného činu, mohl by se dojem, který znalec svým svědectvím získal nepříznivě promítnout na výsledku jeho šetření. Navíc

znalec je v případě do určité míry nahraditelný, neboť obdobné znalosti a erudici má i jiný znalec, kdežto svědci jsou v trestním řízení nenahraditelní. Proto i zde platí přednost postavení svědka. Podobné závěry o nahraditelnosti a nepříznivém vlivu svědeckví na výkon činnosti se týkají i tlumočnicka.

- Svědek může být v procesním postavení poškozeného, je však třeba, aby vzal OČTŘ v potaz, že takový svědek má větší zájem na výsledku trestního řízení a přizpůsobil tomu své hodnocení svědecké výpovědi.¹²

Svědék má zákonem uloženou povinnost svědčit. Ta je dle § 97 TŘ definována následovně: „každý je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.“¹³ Takto určená tzv. *obecná svědecká povinnost* v sobě obsahuje dvě složky, dalo by se říci dvě dílčí povinnosti: povinnost dostavit se na předvolání k OČTŘ a povinnost vypovídat jako svědek o podstatných skutečnostech. K zajištění přítomnosti svědka slouží řádné předvolání a předvedení podle § 97 a 98 TŘ. Předvoláním se rozumí procesní úkon OČTŘ, kterým je svědkovi uložena povinnost dostavit se osobně na určené místo v určený čas k výslechu. Zpravidla bývá písemné, ale může být i ústní, případně i provedené elektronickou poštou. Předvedení je fakultativní opatření, ke kterému lze přistoupit, jestliže svědek bez dostatečné omluvy neuposlechne řádné předvolání, ve kterém byl upozorněn na možnost předvedení v případě neuposlechnutí, a nedostaví se k výslechu. Svědek se může k výslechu dostavit i bez předvolání a to z vlastní iniciativy, nebo na žádost jedné ze stran.

Co se týče druhé dílčí složky obecné svědecké povinnosti, při výpovědi má svědek povinnost vypovídat pravdivě a úplně o všem, co je mu známo o předmětné události. Svědek může uvádět i skutečnosti, které nepozoroval on sám, ale dozvěděl se o nich od jiných osob. I tyto skutečnosti mohou mít důkazní váhu, pokud svědek označí, od koho je získal. Z hlediska výpovědi mají váhu jen skutečnosti, nikoliv svědkovy domněnky a úsudky, ačkoliv se předpokládá, že budou určitým způsobem figurovat ve výpovědi, jelikož jde o subjektivní výpověď, poznamenanou svědkovou osobností, čemuž se musí OČTŘ přizpůsobit při jejím hodnocení. Ani

---

¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., § 1 až 156: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 1434/1435/1436 s.

¹³ Trestní řád. In: *Sbírka zákonů ČR*. ročník 1961, číslo 141. § 97.

hodnocení faktů svědkem v jeho výpovědi nemůže být pokládáno za důkazní prostředek. Je třeba úzce rozlišovat mezi výpovědí svědka a znaleckým posudkem. Svědek má právo na odepření výpovědi za podmínek uvedených zákonem v § 100 TŘ, nicméně i pro uplatnění tohoto svého práva se musí dostavit k výslechu. O všem musí být svědek řádně poučen. Povinnost vypovídat nemůže OČTŘ vynucovat pořádkovou pokutou, avšak pouze jen pokud není svědkovo odmítnutí vypovídat bezdůvodné. Odepře-li výpověď svědek bezdůvodně, může OČTŘ, kromě uložení pořádkové pokuty, přečíst protokol o dřívější výpovědi svědka, podle § 211 TŘ. Odepře-li svědek výpověď opakovaně a je-li toto odepření vyjádřením nedůvěry ve spravedlivé rozhodnutí soudu, může tím svědek naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu pohrdání soudem podle § 336 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník¹⁴. Pokud svědek uvede záměrně nepravdivou skutečnost, která má význam pro rozhodnutí v řízení, nebo takovou skutečnost zamlčí, může být stíhán pro trestný čin křivé výpovědi, podle § 346 TZ, byl-li o tomto následku poučen.

Od práva odepřít výpověď je potřeba odlišit další výjimky z povinnosti vypovídat, mezi něž patří:

- osoby požívající výsad a imunit podle zákona, nebo podle mezinárodního práva. Tyto osoby se ani nemusí dostavit s výslechu, na druhou stranu mohou své svědectví podat dobrovolně;¹⁵
- osoby, jejichž výslech je zakázán:
  - týká-li se výslech okolností, které je nutno v zájmu České republiky utajovat;
  - pokud by svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinností mlčenlivosti;¹⁶
- poslanci, senátoři a soudci Ústavního soudu.¹⁷

Samotná svědecká výpověď má velký význam v procesu dokazování skutečností relevantních pro trestní řízení a proto ji lze provést ve všech stádiích trestního řízení, připadá-li takové využití v úvahu. Z hlediska terminologie je třeba rozlišit výpověď svědka, která je důkazním prostředkem, a výslech svědka, což je

---

¹⁴ Dále jen TZ.

¹⁵ Trestní řád. In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 1961, číslo 141. § 10 odst. 1.

¹⁶ Tamtéž § 99.

¹⁷ Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů ČR*, ročník 1993, číslo 1. čl. 28 a 86 odst. 3.

procesní postup. Výslech jako takový je jednou z nejčastěji využívaných metod kriminalistické praxe, kterou se získávají za podmínek stanovených zákonem a ze zákonných důvodů kriminalisticky a právně relevantní informace uložené ve vědomí člověka ve formě paměťových stop. Paměťové stopy jsou kriminalistickou teorií definovány jako: „*odraz objektivní reality, který vznikl a formoval se v příčinných souvislostech s kriminalisticky významnou událostí.*“¹⁸ Získávání těchto paměťových stop jejich reprodukcí¹⁹ pomáhá OČTŘ objasnit mnohé otázky související s trestným činem. Některé okolnosti lze objasnit jedině za pomoci svědecké výpovědi, například jak přesně se obviněný choval v předmětné situaci, co říkal, apod. Má tedy mimořádný význam pro zjištění skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti a tím i pro správné a spravedlivé rozhodnutí ve věci, čímž pomáhá naplnit zásadu spravedlivého procesu.

1.3. Příčiny ochrany svědka v trestním řízení

Příčin ochrany svědka je v trestním řízení celá řada. V práci jsou uvedeny ty nejčastější a nejdůležitější, není však vyloučeno, že se v praxi najdou i důvody jiné.

1.3.1. Organizovaný zločin

Vzhledem k nesporné důležitosti svědecké výpovědi pro celé trestní řízení je pochopitelné, že existují vlivy, které se snaží řádnému výslechu zabránit. Ačkoliv se řádnou výpověď mohou pokusit narušit i jednotlivci, nejčastěji bývají podobné praktiky spojované s organizovaným zločinem. Vymezit pojmově organizovaný zločin a nějakým způsobem jej definovat není zdaleka jednoduché. Naráží se při tom na mnohotvárnost a nejednotnost pojmových znaků organizovaného zločinu po celém světě, převážně v oblasti stupně organizovanosti těchto skupin. Výsledkem tak je, že různé mezinárodní organizace, či jednotlivé státy organizovaný zločin i různě definují. V české právní úpravě je za účelem definice organizovaného zločinu zakotven termín organizovaná zločinecká skupina v § 129 TZ, který říká, že se jedná o: „... společenství nejméně tří trestně odpovědných osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbu činností, které je zaměřeno na soustavné úmyslně páchaní trestné činnosti.“

---

¹⁸ STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-40-7. 97 s.

¹⁹ Verbálně, ale i v případě němých osob i nonverbálně.

Evropská komise zvolila k pojmovému určení organizovaného zločinu jiný přístup, jelikož nedefinuje organizovaný zločin přímo, ale pomocí určitých kritérií. Vzhledem k obtížnosti definice tohoto jevu by se nejspíše dalo říci, že se jedná o koncepci vhodnější. Komise rozlišuje takzvaná kritéria závazná a poté kritéria výběrová:

1. Mezi závazná kritéria patří:

- spolupráce dvou a více lidí;
- po dlouhou, nebo neomezenou dobu;
- podezření, nebo usvědčení ze spáchání závažných trestných činů;
- s cílem produkovat zisk, nebo získat moc.

2. Mezi výběrová kritéria se řadí:

- má specifický úkol nebo roli pro každého účastníka;
- používá nějaké formy vnitřní disciplíny a kontroly;
- používá násilí nebo jiných prostředků pro zastrašování;
- ovlivňuje politiku, média, veřejnou administrativu, OČTŘ, výkon spravedlnosti nebo ekonomiku pomocí korupce nebo jiných prostředků;
- používá komerční a podnikatelské struktury;
- zapletení v praní špinavých peněz;
- působení na mezinárodní úrovni.

Pokud organizace splňuje alespoň šest těchto kritérií celkem,²⁰ lze mluvit o organizovaném zločinu.²¹

Je vhodné se zmínit, že se organizovaným zločinem zabývá i Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Ta nejenže organizovaný zločin definuje, ale také, a to je pro účely této práce asi podstatnější, vyzývá členské státy v čl. 24 k ochraně svědků a jim blízkých osob při odhalování organizovaného zločinu, například přijetím opatření k možnosti fyzické ochrany či přemístění svědků.²² Dokládá tak tímto ustanovením esenciální význam ochrany svědků v boji s organizovaným zločinem.

---

²⁰ Závazná kritéria musí splňovat všechny čtyři, tím pádem z výběrových stačí dvě.

²¹ SMOLÍK, Josef a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8., 14 s.

²² *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto* [online]. Palermo, 2000 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>, čl. 24.

Všechny výše uvedené definice organizovaného zločinu zdůrazňují, že se jedná o dlouhodobou a organizovanou skupinu, čímž se liší od tradičních forem spolupachatelství, které se týkají spíše příležitostných skupin.

Pro Českou republiku je největším ohrožením organizovaný zločin mezinárodního typu. Tato internacionální dimenze organizované kriminality je důsledkem globalizace, otevření hranic a propojení ekonomik jednotlivých zemí. Zatímco před rokem 1989 byl v ČR organizovaný zločin jen okrajovým tématem a existoval pouze ve velmi omezené míře, v 90. letech 20. století došlo k jeho nebývalému nárůstu,²³ čímž se dostal popředí zájmu veřejnosti. V roce 2019 dokonce vyplynulo z průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění, že čeští občané považují za největší hrozbu pro mír a bezpečnost země terorismus a hned poté mezinárodní organizovaný zločin.²⁴ Dnes na svých webových stránkách Ministerstvo vnitra označuje organizovanou kriminalitu za nejzávažnější nevojenskou hrozbu pro českou společnost.²⁵ Pro představu rozsahu mezinárodního organizovaného zločinu působícího na našem území lze vyjmenovat různé zahraniční skupiny, mezi něž patří kavkazské, ukrajinské, rumunské, albánské, ale třeba i italské skupiny organizované kriminality.²⁶

Získat poznatky o činnosti organizované kriminality je velmi náročné, jelikož celé prostředí i jeho aktivity jsou promyšleny a maskovány tak, aby byly pokud možno právně nepostižitelné.²⁷ V praxi tak často nastávají situace, ve kterých se OČTŘ musí potýkat s nedostatkem věcných a listinných důkazů, jejichž následkem je složité trestní řízení. Právě v takových situacích má existence svědků velký význam. Avšak často se stává, že nejen očití svědci, nýbrž i samotné oběti trestných činů odmítají vypovídat, své výpovědi mění, nebo vypovídají křivě i přes hrozbu, že by se dopustili trestného činu křivé výpovědi podle § 346 TZ. Stávají se totiž terčem uplácení, zavražďování nebo dokonce i fyzických útoků ze strany zainteresovaných osob. A nejen oni. BIS ve svých výročních zprávách opakovaně

---

²³ *Co je to organizovaný zločin* [online]. 2016 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>

²⁴ *Veřejnost o svých obavách z různých hrozeb a o očekáváních do budoucna – listopad 2019* [online]. 2020 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/5083-verejnost-o-svych-obavach-z-ruznych-hrozeb-a-o-ocekavanich-do-budoucnosti-listopad-2019>

²⁵ *Bezpečnostní hrozby* [online]. 2019 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

²⁶ *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2005* [online]. 2006 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2005-d36d0f60.html>, 20 – 22 s.

²⁷ SMOLÍK, Josef a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8., 20 s.

upozorňuje na pronikání organizovaného zločinu do justice. Z výroční zprávy z roku 2005 vyplývá, že: „*existuje několik modelů diskreditace, kompromitování a zastrahování státních zástupců v průběhu trestního řízení, kterými se obžalovaný a jeho tým snaží, aby státní zástupce zmírnil obvinění, nebo od případu odstoupil.*“²⁸

1.3.2. Terorismus

Nejen organizovaný zločin negativně působí na soudní řízení a potenciální svědky. Také terorismus, jak vyplývá ze zahraničních zkušeností, je příčinou obav potenciálních svědků i obětí trestných činů.²⁹ Jak uvádí ve svém memorandu mezinárodní soud v Haagu: „*...v teroristických případech, kde se svědkové obávají, že odhalení jejich identity obžalovanému, jeho společníkům nebo veřejnosti může vystavit je, jejich přátele a/nebo rodinu vážné újmě.*“³⁰

Ze statistik Ministerstva vnitra ČR³¹ vyplývá, že v roce 2018 se ve světě odehrálo 2068 teroristických útoků, což oproti roku 2017 znamená nárůst o 692 útoků. V rámci Evropské unie má však celkový počet útoků spíše klesající tendenci. Zatímco v roce 2015 dosáhla dle statistik Europolu³² teroristická činnost vrcholu s 211 útoky, v roce 2018 proběhlo již „jen“ 129. Na území ČR se ani v jednom z uvedených let neodehrál žádný útok. Nabízí se tedy otázka, má smysl se zabývat tématem terorismu, omezuje-li se spíše na okolní svět, než na území EU, jak vyplývá z jeho dosavadních tendencí?

Odpověď spočívá ve faktu, že terorismus se neomezuje svými projevy jen na území jednoho státu, ale internacionalizuje se. Stává se stejně jako organizovaná kriminalita problémem nadnárodním, světovým. Využívá globalizace a fenoménů s ní spojených, jako je například svoboda migrace, volný pohyb kapitálu a multikulturní charakter západních měst ke svému šíření za hranice států. Terorismus již nemůže být vnímán jen jako problém zemí, které postihuje, ale jako

---

²⁸ Viz pozn. 27, 22 s.

²⁹ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin*. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3. 176 – 177 s.

³⁰ *The Hague Memorandum on Good Practices for the Judiciary in Adjudicating Terrorism Offenses* [online]. 2019 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: https://www.thegctf.org/documents/10162/140201/14Sept19_GCTF+The+Hague+Memorandum.pdf

³¹ *Přehled teroristických útoků za rok 2018* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/prehled-teroristicky-utoku-za-rok-2018.aspx>

³² *EU TERRORISM SITUATION & TREND REPORT* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2>

problém celého mezinárodního společenství. Stává-li se z terorismu internacionální fenomén, je zřejmé, že pro účinný boj s ním je potřeba mezinárodní spolupráce.³³

Směrnice Evropského parlamentu a Rady z 15. 3. 2017 říká, že vzhledem k jeho přeshraniční povaze je pro boj s terorismem potřeba silná a koordinovaná reakce a spolupráce v rámci členských států a mezi nimi navzájem, stejně jako i spolupráce s příslušnými institucemi, např. Europol.³⁴ Ochrana případných svědků teroristických činů proti ovlivňování ze strany obviněných, nebo členů jejich skupiny tak spadá do širšího rámce opatření proti terorismu. Terorismus jako takový však zatím nemá přesně danou definici, na které by se mezinárodní společenství usneslo, jelikož bývá odlišné odlišit terorismus od jiných forem zločinu, jako například v případě útoku Anderse Breivika v roce 2011.³⁵

Terorismus je závažným problémem také z důvodu jeho poměrně úzkého propojení s organizovaným zločinem. Sdílí s ním mnohé základní znaky, metody i prostředky a často také splývají dohromady, například v případě atentátu na italského prokurátora Giovanni Falconeho.³⁶ Podstatný rozdíl mezi oběma skupinami organizované kriminality však spočívá v motivaci. Zatímco terorismu jde o prosazování náboženských, politických, nebo ideologických motivů, v organizované kriminalitě jsou hnacím motorem peníze.³⁷ Dokladem rozdílnosti obou dvou jevů je i rozdílná definice organizované zločinecké skupiny a teroristické skupiny v § 109 a § 109a TZ.

1.3.3. Další příčiny potřeby ochrany svědků

Ačkoliv jsou výše uvedené motivy pro zakotvení ochrany svědků nesporně zajímavé, dalo by se snad i říci *bombastické*, je třeba si uvědomit, že nejsou jedinými. Svědkova obava o svůj život, zdraví nebo majetek může být způsobena jednoduše jen tím, že se v konkrétním případě jedná o extrémně agresivního obviněného, který svědkovi z vlastní iniciativy vyhrožuje, nebo se ve vztahu k němu jen nebezpečně projevuje. Může se stát, že obviněný je svědkovým příbuzným, nebo že zkrátka svědka zná, a může se pomstít. Také není vyloučeno,

---

³³ JELÍNEK, Jiří a kol. Terorismus - základní otázky trestního práva a kriminologie. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-256-1., 18 s.

³⁴ SMĚRNICE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY: o boji proti terorismu, ročník 2017, číslo 541. Dostupné z: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?uri=celex%3A32017L0541>

³⁵ Viz pozn. 33, 22 s.

³⁶ Viz kapitola 4.1.1. Organizovaný zločin v Itálii.

³⁷ SMOLÍK, Josef a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8., 17 s.

že se obviněný nijak vůči svědkovi neprojeví, ale ve svědkovi vyvolá strach prostředí, že kterého obviněný pochází. V praxi se stalo, že byla ochrana poskytnuta svědkům v řízení proti drogovému dealerovi, ačkoliv se ten vůči nim údajně nijak neprojevil.³⁸

V poslední řadě je vhodné připomenout, že pokud se jedná o velmi medializovaný případ, je třeba zohlednit i případné sympatie, které může chovat vůči obviněnému veřejnost. Nejen obviněný může svědka nebo jeho majetek ohrozit. Vášnivý dav i agresivní jednotlivci mohou napáchat stejnou, ne-li větší škodu.

2. Historie právní úpravy ochrany svědka

Historie právní úpravy jednotlivých institutů ochrany svědka na území ČR je poměrně komplikovaná. Až do roku 1993 trestní právo tento pojem neznalo, zkrátka z toho důvodu, že příčiny jejího zakotvení netvořily ještě příliš palčivý problém. Organizovaný zločin byl slabý a stejně jako v případě mezinárodního terorismu se teprve dostával do povědomí širší společnosti.

2.1. Novela zákonem č. 292/1993 Sb.

Zásadní změna přišla až v roce 1993, kdy vstoupila v platnost novela trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb., s účinností od 1. 1. 1994. Tato novela je významná především z hlediska snah transformace trestního práva procesního po roce 1990, kdy, jak vyplývá z důvodové zprávy, bylo hlavní motivací zákonodárce: „*odstranit vytýkané nedostatky právní úpravy.*“³⁹ Jejím prostřednictvím bylo v trestním řádu poprvé zakotveno několik ustanovení týkajících se tzv. utajení svědků v průběhu trestního řízení. Důvodová zpráva k tomuto říká, že: „*Návrh přihlíží i k potřebě poskytnout větší ochranu svědkům vystaveným pro jejich výpověď nebo jen odhodlání svědčit verbálním i násilným útokům.*“⁴⁰

Do trestního řádu byl tak nově vložen k § 55 odst. 2. Tento odstavec umožňoval, aby byla totožnost svědka utajena tím způsobem, že by se údaje o jeho totožnosti vedly mimo trestní spis a možnost seznámit se s nimi měly jen OČTŘ, čímž měl být znemožněn přístup k těmto údajům nejen obviněnému, jeho právnímu

---

³⁸ Viz kapitola 5.4. Rozhodnutí ESLP ve věci Krasniki v. Česká republika ze dne 28. 2. 2006.

³⁹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 292/1993 Sb.* Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/33149/1/2>

⁴⁰ Tamtéž.

zástupci, ale i dalším osobám, které by potenciálně mohly totožnost svědka vyzradit. Takový postup byl podmíněn tím, že svědkovi nebo osobě jemu blízké musela hrozit v souvislosti s podáním svědeckví újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Taková hrozba měla být z dikce zákona *zjevná*.

Dále byl do trestního řádu nově vložen § 101a. Toto ustanovení doplňovalo § 55 odst. 2 TŘ a dále prohlubovalo svědkovu ochranu, tentokrát před nesprávným postupem vyšetřovatele.⁴¹ Nesouhlasil-li vyšetřovatel s postupem podle § 55 odst. 2 TŘ, musel se obrátit na státního zástupce, který měl rozhodnout o správném postupu. Navíc pokud bylo třeba výslech neprodleně provést, musel do rozhodnutí státního zástupce vyšetřovatel s protokolem zacházet takovým způsobem, jakoby se jednalo o protokol utajeného svědka.

Následující ustanovení, které se týkalo ochrany svědků, bylo novelou pozměněné znění § 200 odst. 1 TŘ. Ten se dříve vztahoval *jen* na vyloučení veřejnosti v důsledku ohrožení státního, hospodářského nebo služebního tajemství, nerušeného průběhu jednání, nebo mravnosti. Po novele však šlo veřejnost pro hlavním líčení nebo jen část vyloučit i kvůli zajištění bezpečnosti, nebo jiného důležitého zájmu svědků.⁴²

Posledním ustanovením, které poskytovalo svědkům ochranu, bylo novelou změněné znění § 209 TŘ. Novelizované znění rozšířilo podmínky, za kterých se mohlo přistoupit k výslechu ještě nevyslechnutého svědka bez přítomnosti obžalovaného v průběhu hlavního líčení. Nově se mohlo jednat také o svědka, jehož totožnost měla být ze závažných důvodů utajena, nebo kterému hrozila kvůli podanému svědeckví újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí stejně tak i osobě svědkovi blízké. Novela nicméně dávala předsedovi senátu tuto pravomoc subsidiárně k učinění dalších vhodných opatření k ochraně identity a bezpečnosti svědka, jak vyplývá z použití slova: „*případně*“. Každopádně je nutné poznamenat, že tato opatření nebyla nikde dále specifikována.

Novela trpěla četnými nedostatky. Pro určení míry ohrožení svědka byl v § 55 odst. 2 TŘ použit pouze pojem *zjevně*, což byl pojem do značné míry neurčitý, který nestanovil žádná kritéria, podle kterých měly OČTŘ postupovat. Nezakotvoval, zda měla tato hrozba vyplývat ze zjištěného skutkového stavu, zda měla být odůvodněná, nebo zda se mohla zakládat na pouhé domněnce. Jednalo se

---

⁴¹ Jakožto jednoho z OČTŘ podle § 12 odst. 1 TŘ.

⁴² Z důvodové zprávy např. tehdy, když před hlavním líčením byl na svědka činěn nátlak, aby se k soudu nedostavil, nebo svědek má vypovídat o skutečnostech zcela intimní povahy, avšak nejsou splněny podmínky vyloučení veřejnosti z důvodů mravnosti.

tak o poměrně zneužitelné ustanovení. Právní úprava dále v § 209 TŘ, nespécifikovala, o které závažné důvody pro utajení totožnosti se jednalo, pokud tím nebyla myšlena hrozba újmy na zdraví nebo smrti svědka nebo osoby jemu blízké, která byly však jmenovány zvlášť. Bylo by potřeba, aby následně doktrína vyvodila, že se nejspíše jedná o nebezpečí újmy na jiných základních právech. Navíc toto ustanovení ani nebylo dostatečné pro zajištění svědkova utajení. Tím, že nespécifikovala, jaká opatření vhodná k ochraně identity svědka měl předseda senátu provést, mu neumožnila provést výslech jinak než osobně a mohl být tím pádem i poznán jakoukoliv osobou, která se účastnila řízení nebo jej spatřila přicházet do budovy soudu i třeba případným informátorem organizovaného zločinu. Stále tak existovaly možnosti, jak svědkovu identitu zjistit a ohrozit tak jeho bezpečnost. V poslední řadě novela ani nijak nereflektovala zhoršené postavení obžalovaného, které by bylo svědkovým utajením značně oslabeno.

Ustanovení v § 55 odst. 2, § 209 a § 74 odst. 1 TŘ⁴³ byla Ústavním soudem na návrh skupiny poslanců zrušena v nálezu Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994.⁴⁴ Ústavní soud nicméně, uznal význam institutu ochrany svědka a tak dal zákonodárci určitý prostor k další úpravě trestního řádu, jelikož předmětná ustanovení soud zrušil s účinností až k 1. 3. 1995.

2.2. Novela zákonem č. 152/1995 Sb.

V návaznosti na nález ústavního soudu Pl. ÚS 4/94 byl v červnu 1995 přijat zákon č. 152/1995 Sb., který s účinností od 1. 9. 1995 nově novelizoval trestní řád ve vztahu k ochraně svědků. V tomto ohledu nezbývá, než poukázat na nedostatečnou iniciativu zákonodárce. Ačkoliv totiž Ústavní soud poskytl zákonodárci lhůtu téměř pět měsíců k přijetí alternativní právní úpravy, která by náležitě upravila problematiku utajení svědka, trvalo ještě dalšího půl roku po jejím marném uplynutí,⁴⁵ než vstoupila v účinnost nová novela a tedy půl roku trvalo „*legislativní vakuum*“, v jehož průběhu neexistovala žádná ustanovení, která by ochranu svědka nějakým způsobem upravovala.

Novela znovu zakotvila § 55 odst. 2. V porovnání s předchozí úpravou již nové znění konkretizovalo onu „zjevnost“ předchozího znění tím, že přidalo výrazy jako: „*Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu ... zřejmě hrozí újma...*“. Již bylo

---

⁴³ § 74 odst. 1 TŘ se však institutu utajeného svědka netýká, je uveden pro úplnost.

⁴⁴ Podrobněji viz kapitola 5.6. Nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12. 10. 1994.

⁴⁵ Od 1. 3. 1995 do 1. 9. 1995.

zřejmé, že využití institutu utajeného svědka mělo být alespoň minimálně podloženo okolnostmi zjištěnými v trestním řízení. Dále byl ještě rozšířen katalog potenciálních hrozeb, které umožňovaly aplikaci předmětného ustanovení přidáním věty: „...*nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv*...“. Nemuselo se tak již jednat „*pouze*“ o hrozbu smrti nebo újmy na zdraví, ale i třeba újmy na osobní cti a dobré pověsti upravených v čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.⁴⁶ Pomluvy, zostuzení a pokusy o zkompromitování jsou totiž častými praktikami organizovaného zločinu, o čemž svědčí kupříkladu výše zmíněná výroční zpráva BIS z roku 2005,⁴⁷ nebo již zmíněný příběh italského prokurátora Giovanni Falconeho a jeho boje s organizovaným zločinem, který za svoji kariéru čelil pomluvám obviňujících ho z kariérismu, egoismu, pokrytectví, oportunistu a nebezpečných levicových tendencí.⁴⁸ Podstatnou změnou § 55 odst. 2 TŘ bylo přidání věty: „...*a nelze-li ochranu svědka spolehlivě zajistit jiným způsobem*...“, která reaguje na nálezy Ústavního soudu tím, že zavádí subsidiaritu svědkova utajení, čímž z něj dělá určitou formu *ultima ratio*. Zákonodárce však opět neurčil, jakými dalšími spolehlivými způsoby může OČTŘ ochranu svědka zajistit. Přidán byl také další aspekt ochrany totožnosti svědka a to slovním spojením: „... *učiní opatření k utajení podoby svědka* ...“, které svědkovi umožnilo, aby žádal na OČTŘ nejen utajení svých osobních údajů, ale i vlastní podoby. Nebylo to však zcela jasně rozlišeno.

V souvislosti s přidáním § 55 TŘ odst. 2 byl upraven § 65 TŘ o nahlížení do spisu, ve kterém byla rozšířena výjimka z práva obviněného a jeho obhájce nahlížet do spisů a činit si z nich poznámky přidáním: „...*a osobních údajů svědka podle § 55 odst. 2*.“ Kromě toho byl upraven § 165 TŘ odst. 2 umožňující obhájci, aby se ve fázi vyšetřování účastnil mimo jiné výslechu svědků a pokládal jim otázky. Toto právo obhájce bylo zachováno pouze s tím omezením, že týkal-li se výslechu svědka utajeného podle § 55 odst. 2 TŘ, musí policejní orgán přijmout taková opatření, která obhájci zabrání zjistit svědkovu identitu.

Novelizováno bylo také znění § 209 TŘ. Zákonodárce v ustanovení odst. 1 ukládá obecnou povinnost předsedovi senátu učinit opatření nutná pro zajištění ochrany svědkovy totožnosti. Katalog opatření, která předseda soudu může

---

⁴⁶ Dále jen Listiny.

⁴⁷ Viz kapitola 1.3.1. Organizovaný zločin.

⁴⁸ V této práci pro bližší povídání rozhodně není prostor, nicméně důkladnější rozbor lze nalézt v knize SAVIANO, Roberto. *Pojď se mnou pryč*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-240-2, kapitola 2. Házení špíny.

přijmout, opět není nijak konkretizován, ustanovení je obecné. Zásadní změnou oproti úpravě zrušené je oprávnění obžalovaného, aby po provedení svém návratu do jednací síně mohl klást svědkovi otázky.

Ve 2. odstavci § 209 TŘ zákonodárce přihlédl k argumentům Ústavního soudu v jeho rozhodnutí Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994, týkajících se věrohodnosti svědkových tvrzení,⁴⁹ a za účelem předejít zneužití ochrany svědků byla předsedovi senátu dána ještě povinnost ověřit věrohodnost anonymního svědka. Má-li se totiž soud o svědkovo tvrzení opřít a obviněný je na svém právu těmto tvrzením účinně odporovat omezen, je nezbytné pro zajištění spravedlivého procesu a práv obžalovaného zajistit také věrohodnost anonymního svědka a jeho výpovědi.

Na posledním místě novela přinesla také změnu z hlediska hmotněprávního. Do tehdejšího zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, byl vložen nový § 163a, který za účely boje s organizovanou kriminalitou zakotvil trestný čin zločinného spolčení. Tento trestný čin, zakotvený na základě právních úprav jiných států, měl za cíl postihovat již „*jen pouhé*“ členství, podporu, nebo jinou formu účasti na zločinecké organizaci. Zákonodárce se tak zjevně inspiroval v zahraniční úpravě.⁵⁰ Trestní sazba stanovená za zločinné spolčení byla schválně nastavena široce, aby byla schopna postihovat povahu a rozsah činnosti pachatele případně i jeho postavení ve zločinecké organizaci. Ačkoliv se nejedná přímo o úpravu ochrany svědka, vzhledem k nesporné souvislosti potřeby ochrany svědka a rozvoje organizovaného zločinu, se předmětné problematiky nepřímou dotýká.

2.3. Novela zákonem č. 265/2001 Sb.

I novela č. 152/1995 Sb. byla později změněna zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002, tzv. „*velkou novelou z roku 2001*“, která kromě úpravy utajení svědka přinesla velké množství radikálních změn, například zcela nově dovolání, nebo reformu přípravného řízení. Ochrana svědků byla tedy upravena v kontextu širší novely trestního řádu, která řešila jeho akutní problémy, jak je stanoveno v důvodové zprávě k novele: „*Potřeba zásadních koncepčních změn v oblasti trestního práva hmotného a procesního je důvodem, pro který se již několik let připravuje návrh rekodifikace tohoto právního odvětví. Vzhledem k době, jakou*

---

⁴⁹ Podrobněji viz kapitola 5.6. Nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12. 10. 1994.

⁵⁰ Jako je například zákon RICO z USA – viz str. 62.

si příprava těchto návrhů ještě vyžádá, se jeví jako nepřijatelné odsouvat řešení některých problémů trestního řízení.“⁵¹

Úprava se znovu dotkla § 55 odst. 2 TŘ. Změny tohoto paragrafu byly úpravami spíše zpřesňujícího charakteru. První úprava se týkala předmětu ochrany, kdy novela nahradila původní: „...k utajení podoby svědka...“ formulací: „...k utajení totožnosti i podoby svědka...“. Zákon tak jasně rozlišil, na rozdíl od předchozí úpravy, dvě složky svědkovy identity, které měl OČTŘ chránit. Jeho totožnost, kam patřily všechny osobní údaje, a jeho fyzický vzhled. Další změna se týkala limitace okruhu osob, které měly přístup k osobním údajům utajeného svědka. Přidání slovního spojení: „v dané věci“, se omezil okruh OČTŘ, které mohly zjistit svědkovu identitu.

Důležitou úpravou, která ale neměla jen *kosmetický* charakter, bylo přidání slova: „bezodkladně“ k povinnosti OČTŘ učinit veškerá potřebná opatření pro zajištění ochrany svědka nebo osob svědkovi blízkých. Tím se přidal časový limit. Zároveň bylo však ponecháno na orgánu, jaká konkrétní opatření zvolil pro splnění své povinnosti, jelikož se stále nikde nenacházel výčet opatření, které je možné učinit.

Pravděpodobně nejdůležitější změnu § 55 odst. 2 TŘ přinesla nově vložená věta: „Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých stanoví zvláštní zákon.“ Reflektovala tak novou situaci v problematice ochrany svědků, ve které figuroval jako její zákonný zdroj nejen trestní řád, ale i zvláštní zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.⁵² Zde se jistě jednalo o nejdůležitější změnu v rámci celé novely.

Z dalších změn provedených novelou 265/2001 Sb. je žádoucí upozornit na doplnění nejčastěji využívaných vyšetřovacích úkonů a postupů při těchto úkonech do trestního řádu, které bylo provedené za účelem posílení právní jistoty účastníků trestního řízení. Nově tak byl vytvořen § 104a TŘ, který zároveň v odst. 5 vyloučil konfrontaci obviněného a svědka, jestliže se jednalo o svědka, jehož totožnost se utajovala v režimu § 55 odst. 2 TŘ. Další úkon kriminalistické taktiky, související s institutem utajeného svědka, byl obsažen v novém § 104b, konkrétně odst. 7 TŘ, který umožnil provést rekognici za přítomnosti utajovaného svědka jen, pokud byly jeho osobní údaje a podoba utajeny a pokud byl tento svědek poznávající osobou.

---

⁵¹ *Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.* [online]. 2000 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/22506/1/2>

⁵² Dále jen ZOS.

Podstatnou úpravou bylo rozšíření svědkova utajení na případy před i po podání svědeckví. Před novelou 265/2001 Sb. bylo možné svědkovu identitu utajit jen před složením svědecké výpovědi a při jejím podávání. Nově platilo, že podle § 158 odst. 3 písm. a) a § 158 odst. 8 TŘ bylo možné využít institut anonymního⁵³ svědka v režimu § 55 odst. 2 TŘ již při podávání vysvětlení tzn. i případně před zahájením samotného trestního stíhání. Dále nově přidaným § 183a odst. 4 trestní řád upravil i eventuální utajení svědka po podání svědeckví. V tomto případě se jednalo o zcela zásadní inovaci, jelikož absence opatření k zajištění ochrany svědka i poté, co splnil svoji roli v trestním řízení, byl výrazný nedostatek předchozí úpravy. Poskytování ochrany po podání svědeckví i jednotlivá opatření zákon ponechal na úvaze předsedy senátu. Pokud ten uznal za vhodné, mohl požádat o ochranu svědka nebo osob svědkovi blízkých orgány PČR, které by postupovaly podle zvláštního zákona.

2.4. Další novelizace

Novela zákonem č. 265/2001 Sb. nebyla poslední novelou, upravující utajení svědka, byla však poslední novelou, která jeho podobu výrazně změnila. Poslední novelou, která se dotýká anonymního svědka je novela zákonem č. 274/2008 Sb. Zde se jedná spíše o úpravu zpřesňující, ne o úpravu institutu anonymního svědka jako takového.

2.5. Závěrečné shrnutí

Ochrana svědka v ČR neprošla jednoduchým vývojem. Zatímco ve světě již začala ochrana svědka dostávat jasnou podobu,⁵⁴ v ČR sociální, ekonomické a politické podmínky způsobily, že zákonodárce ochranu svědka alespoň ve formě utajení zakotvil až v roce 1993 novelou zákonem č. 292/1993 Sb. v rámci širší novelizace trestního řádu. Způsob, jakým byla ochrana svědka upravena, byl však nešťastný. Utajení samotného svědka bylo provedeno do značné míry nedostatečně a pojaté příliš úzce, co se přičin pro něj týče i způsobů a časového rozpětí jeho zajištění. Nepříliš uspokojivá byla právní úprava také z hlediska přílišného zásahu do práv obžalovaného, jenž nemohl účinně rozporovat svědkova případně se jinak vypořádat s (ne)věrohodností svědka. Byla proto Ústavním soudem zrušena rozhodnutím Pl. ÚS 4/94 s účinností schválně odloženou, aby zákonodárce mohl

---

⁵³ Nebo také utajeného.

⁵⁴ Jako například WITSEC v USA nebo decreto legge č. 82/1991 Sb. v Itálii.

tento nesporně podstatný institut upravit jinak. Lhůtu však zákonodárce nedodržel, čímž vzniklo legislativní vakuum na celých 6 měsíců, kdy svědkům, kteří mohli být utajeni podle dřívější úpravy, nebyla zákonem poskytována žádná ochrana. Další novelizace trestního řádu byla provedena zákonem č. 152/1995 Sb., která napravila nedostatky vytknuté Ústavním soudem novele předchozí. Velká novela z roku 2001 č. 265/2001 Sb. ochranu svědka dále rozšířila o další důležité atributy, které jí chyběly dříve, a dostala ji téměř do podoby dnešní. Je nicméně účelné poznamenat, že přestože samotná forma utajení i ochrany⁵⁵ jsou alespoň ve vztahu k osobě svědka na uspokojivé úrovni, stále má česká právní úprava výrazné mezery, především v institutech s ochranou souvisejících.⁵⁶

3. Právní úprava ochrany svědka de lege lata.

3.1. Prameny právní úpravy

Jak vyplývá z výše nastíněné historie, institut ochrany svědka je obsažen v různých předpisech, které vůči sobě působí *komplementárně*, doplňují se. Podle předpisů, v jakých je ochrana svědka obsažena, je možné určit její typologii. Lze rozlišit ochranu obecnou nebo také generální, utajení svědka, krátkodobou ochranu a zvláštní ochranu svědka. Právní předpisy, které jsou nositeli norem zabývajících se ochranou svědka, jsou následující:

1. zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, které obsahují úpravu ochrany obecné, poskytované příslušníky bezpečnostních sborů, a krátkodobé;
2. zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, který se zabývá institutem anonymního svědka;
3. ochrana svědka podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, upravující tzv. zvláštní ochranu svědka a;
4. do určité míry ochranu svědkovi poskytuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

---

⁵⁵ Viz kapitola 3.4. Ochrana svědka podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním.

⁵⁶ Viz kapitola 6. Návrhy *de lege ferenda*.

Z hlediska podzákoných úprav je ochrana svědka obsažena kupříkladu v:⁵⁷

- instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 15. 12. 2009, č. 395/2009-OBKŘ, o justiční stráž;
- instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 3. 12. 2001 č. 505/2001-Org. ze dne 3. 12. 2001, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy;
- pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 12/2003, jímž se upravuje postup státních zástupců při trestním stíhání osob, při výkonu dozoru v přípravném řízení nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení trestním a postup v trestním řízení soudním;
- stanovisku nejvyššího státního zástupce č. 1/2000 k aplikaci ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu.⁵⁸

Ačkoliv byl v této práci již několikrát zmíněn pojem anonymní svědek, je podstatné říci, že se jedná pouze o tzv. „*terminus technicus*“. Pojem anonymní svědek žádá ze zákonných úprav nevyužívá, využívá však pojmu utajený svědek.

Kromě zákonné a podzákoné úpravy je možné hledat úpravu ochrany svědka v judikatuře soudů. Konkrétně v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva,⁵⁹ Ústavního soudu a Nejvyššího soudu. Právní teorie totiž říká, že ačkoliv v kontinentální právní kultuře soudní rozhodnutí nejsou pramenem práva ve formálním smyslu, mají rozhodnutí některých soudů do značné míry „*quasiprecedenční*“ význam, jsou tedy právním pramenem ve smyslu materiálním. Působí na širokou právní obec autoritou svého původce a vysokou mírou erudice. I když samotnou právní úpravu soudy netvoří, pomáhají svojí rozhodovací činností při její interpretaci.⁶⁰

Na posledním místě je žádoucí zmínit, že ačkoli v ústavněprávní rovině není žádná úprava jakéhokoliv typu ochrany svědka obsažena, především Listina obsahuje mnohá práva, která s ní souvisí. Ve vztahu ke chráněným svědkům se jedná kupříkladu o právo na život podle čl. 6, právo na osobní svobodu podle čl. 8

---

⁵⁷ Vzhledem k celkovému rozsahu práce není bohužel zcela reálné se jimi podrobněji zabývat.

⁵⁸ MICHORA, Zdeněk. Ochrana spolupracujícího obviněného. *StZ. - Státní zastupitelství (Wolters Kluwer)*. 2017. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/235064/1/2>

⁵⁹ Dále jen ESLP.

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3.

odst. 1,⁶¹ právo na zachování osobní cti podle čl. 10 a právo vlastnit majetek podle čl. 11. Ve vztahu k obviněným, proti kterým svědčí chránění svědci, zakotvuje Listina celou řadu práv ve své hlavě páté.⁶²

3.2. Principy ochrany svědka

Ochrana svědka v trestním řízení se řídí určitými principy, které tvoří základ celé její právní úpravy. Jedná se o určité vzájemně provázané ideje, na kterých je celý právní institut anonymního svědka postaven a na jejichž základě je upraven postup OČTŘ ve vztahu k tomuto institutu. Některé vyplývají přímo z právní úpravy a judikatury, jiné jsou vyjádřeny například v důvodové zprávě k ZOS.⁶³ Ačkoliv se jedná o důvodovou zprávu jen k ZOS, vztahují se principy v ní uvedené *argumentum a simili* i ke všem ostatním typům ochrany svědka, snad jen vyjma ochrany běžné, poskytované příslušníky bezpečnostních sborů.

1. *Princip subsidiarity – podpůrnost* ochrany svědka je pojata tak, že tento právní institut lze využít jen v případě, kdy svědkovi nebo jeho blízkým hrozí v souvislosti s podáním svědectví újma na zdraví, nebo na jiných základních právech a jeho ochranu nelze zajistit jinak. Utajení svědka podle trestního řádu, ochrana krátkodobá podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky i ochrana podle zákona č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědků je tak jakási nadstandardní forma zajištění jeho práv v případě, že je nelze zajistit běžnou policejní činností případně běžnou činností vězeňské služby. Cílem tohoto principu je předejít nadužívání zvláštních i krátkodobých způsobů ochrany a utajení svědka, neboť představují vážný zásah do práv obžalovaného a mohou tak ohrozit spravedlnost celého trestního řízení.
2. *Princip souvislosti s konkrétním trestním řízením* – tato zásada vyjadřuje poměrně logickou podmínku, že ochrany svědka lze využít jen v přímé návaznosti na konkrétní trestní řízení a svědkově účasti na něm. Tím, že má podat výpověď nebo vysvětlení, případně výpověď nebo vysvětlení již podal, se účastní na dosažení účelu trestního řízení. Na utajení podle TŘ,

---

⁶¹ Kupříkladu z preambule decreto legge č. 82/1991 Sb. vyplývá, že italské právní prostředí čelilo řadě únosů významných svědků.

⁶² Více viz kapitola 3.7. Rozpor ochrany svědka s principy trestního řízení.

⁶³ *Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením* [online]. 2000 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/14642/1/2>

případně zvláštní ochrany podle zákona č. 137/2001 Sb. není právní nárok *per se*. Stát tímto způsobem realizuje určitou svoji morální povinnost ochránit osobu, které v určitém trestním řízení nařídil vypovídat skrze institut *obecné povinnosti svědčit*.⁶⁴

3. *Princip dočasnosti – časovou omezeností* je myšlena povinnost OČTŘ upustit od ochrany nebo utajování svědka, pokud pro to pominou důvody. K takovému pominutí může dojít například zjištěním, že svědkovi újma nikdy nehrozila, nebo že její aktuálnost pominula a svědkovu bezpečnost lze momentálně zajistit jiným, méně invazivním způsobem podle zásady subsidiarity. Ochrana svědka je tedy realizována jen po dobu nezbytně nutnou.
4. *Princip minimalizace zásahu do práv obžalovaného* - zásada minimalizace zásahu do práv poškozeného se v určité formě promítá do všech předchozích principů. Na základě tohoto principu byla již dříve Ústavním soudem zrušena první česká úprava utajení svědka a musela být znovu nahrazena úpravou, která více respektovala práva obviněného tím, že mimo jiné posílila subsidiaritu daného institutu. Minimalizace se projevuje i v principu dočasnosti tím, že zásah do práv obžalovaného není delší, než je potřeba. Má-li dojít k odsouzení a potrestání pachatele, musí tak dojít vždy na základě spravedlivého procesu, který poskytne obžalovanému dostatečný prostor k jeho obhajobě.

3.3. Ochrana svědka podle zákonů č. 273/2008 Sb. a 555/1992 Sb.

Jedná se o základní formy ochrany svědka. Podle zásady subsidiarity musí být svědkova práva zajištěna nejprve běžnou činností policejních orgánů podle zákonů č. 273/2008 Sb.⁶⁵ a 555/1992 Sb.⁶⁶ Je-li tato ochrana svědka nedostatečná vzhledem k vážnosti hrozícího nebezpečí svědkovi nebo jeho blízkým, případně aktualitě takového nebezpečí, mohou být použity jiné prostředky.⁶⁷

Ze zákona č. 273/2008 Sb. může být ochrana svědka vyvozena z generální klauzule § 2, který zní: „*Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit*

⁶⁴ Trestní řád. In: *Sbírka zákonů ČR*. ročník 1961, číslo 141. § 97.

⁶⁵ Zákon: o Policii České republiky. In: *Sbírka zákonů ČR*. ročník 2008, číslo 273. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/67272/1/2>. Ze dne 29. 6. 2001., dále jen ZPČR.

⁶⁶ Zákon: o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. In: *Sbírka zákonů ČR*. ročník 1992, číslo 55. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/67272/1/2>.

⁶⁷ Utajení podle TR, krátkodobá ochrana podle ZPČR a zvláštní ochrana podle ZOS.

bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti ... “. Zde se jedná „pouze“ o klauzuli zakotvující povinnosti policie ve vztahu k široké veřejnosti a veřejnému pořádku, tudíž se týká i svědků. Toto obecné ustanovení je následně doplněno o konkrétní povinnosti v § 9 až § 13 ZPČR, z nichž pro ochranu svědka je podstatný § 10 o iniciativě policie: „*V případě ohrožení nebo porušení vnitřního pořádku a bezpečnosti ... je policista ve službě nebo zaměstnanec policie v pracovní době povinen provést úkon ... nebo přijmout jiné opatření, aby ohrožení nebo porušení odstranil.*“ Tato dikce zakotvuje právní úpravu obecné ochrany svědka, která se vlastně vůbec neváže na jeho postavení jakožto svědka v trestním řízení, naopak se váže pouze na nebezpečí, které mu z této funkce hrozí. Tím, že se jedná o klauzuli generální, neobsahuje mnohá specializovaná ustanovení a oprávnění, která lépe odpovídají specifikům ochrany svědka a proto se jedná o ochranu jaksi základní.

Specifičtěji ve vztahu ke svědkovi se touto problematikou zabývá § 50, zakotvující krátkodobou ochranu na maximálně 60 dní, kterou poskytuje policie osobám, jimž hrozí zřejmé nebezpečí, nevztahují se na ně předpisy o zvláštní ochraně osob podle zásady subsidiarity a nejedná se o zajišťování bezpečnosti ústavních činitelů a jiných osob.⁶⁸ Krátkodobá ochrana může být poskytnuta i osobám blízkým chráněným osobám.⁶⁹ Nelze ji poskytnout žádné osobě bez jejího souhlasu. Krátkodobou ochranu lze zahájit i předběžně podle § 50 odst. 3 ZPČR v případě, že osobě, která má být chráněna, bezprostředně hrozí útok na její zdraví a není tedy čas na důkladné zkoumání, zda splňuje podmínky krátkodobé ochrany. O tomto postupu musí policista, který krátkodobou ochranu předběžně zahájil informovat příslušný útvar policie, který následně rozhodne o pokračování jejího poskytování.

Formy krátkodobé ochrany dle ZPČR jsou:

- fyzická ochrana
- dočasná změna pobytu osoby
- použití zabezpečovací techniky - „*zabezpečovací technikou se rozumí technické prostředky, zařízení a jejich soubory používané za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku a bezpečnosti*“ dle § 76 ZOP;

---

⁶⁸ § 21 a § 49 ZPČR.

⁶⁹ Pro bližší vysvětlení obsahu pojmu osoby blízké viz kapitola 3.4.1. Obecné podmínky.

- poradensko-preventivní činnost – tento pojem není zákonem definován, jedná se však z logiky věci o souhrn rad a doporučení směřujících k odvrácení rizika hrozícího chráněné osobě.

Jednotlivé formy krátkodobé ochrany mohou být poskytovány samostatně, lze je ale i kombinovat. Navíc jejich použití nevylučuje použití jiných forem opatření zajišťujících dodatečnou bezpečnost a zmírňujících hrozící riziko, například utajení podle TR.

Ukončit krátkodobou ochranu lze buď uplynutím lhůty 60 dní, pominou-li důvody k jejímu poskytování, chovala-li se chráněná osoba tak, že byla krátkodobá ochrana neúčinná, anebo začala-li by chráněné osobě být poskytována zvláštní ochrana podle ZOS, která je rozsáhlejší a komplexnější.

Může se zdát, že krátkodobá ochrana a zvláštní ochrana se v mnoha ohledech překrývají. Jsou však mezi nimi významné rozdíly. Smyslem krátkodobé ochrany osoby je eliminovat potenciální hrozbu konkrétní fyzické osobě či osobám,⁷⁰ jinými slovy do značné míry komukoliv, kdo se nachází v nebezpečí. Zvláštní ochrana oproti tomu je poskytována výrazně užšímu okruhu osob z toho důvodu, že osoby mohou být podle zákona č. 137/2001 Sb. chráněné jen v souvislosti s trestním řízením. Zvláštní ochrana navíc není takto specificky časově omezena a při jejím poskytování mají orgány PČR více oprávnění, než v případě krátkodobé ochrany.

Ochrana svědka podle zákona č. 555/1992 Sb. je založena na úkolech vězeňské služby. Vedle PČR je Vězeňská služba dalším ozbrojeným organizovaným sborem, spadajícím pod Ministerstvo spravedlnosti, jehož účelem je zajišťování bezpečnosti v oblasti vězeňství. Součástí vězeňské služby je i tzv. justiční stráž. Ta podle § 2 odst. 1 písm. f): „zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti a v rozsahu stanoveném tímto zákonem zajišťuje pořádek a bezpečnost při výkonu pravomoci soudů a státních zastupitelství“. Jde o generální klauzuli, která má pro svědky stejný význam, jako generální klauzule ZPČR.

Konkrétní ochranu svědkovi zajišťuje § 22, podle kterého justiční stráž chrání před fyzickými nejen úřední, ale i další osoby přítomné v jednací síni nebo

---

⁷⁰ WÁGNEROVÁ, Lenka. *Ochrana svědků a dalších osob zúčastněných na trestním řízení* [online]. 2011 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/70323/>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. 53 s.

na jiném místě činnosti soudu. Pokud by předseda senátu rozhodl o přijetí některých opatření sloužících k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka podle § 200 odst. 1 a § 209 TŘ, je to právě justiční stráž kdo tato opatření provede. Svědky, jejichž totožnost byla utajena má justiční stráž podle § 22 odst. 7 zákona č. 555/1992 povinnost chránit v budovách soudů, státních zastupitelství nebo v jiných místech činnosti soudů nebo státních zastupitelství podle pokynů předsedy senátu nebo vedoucího státního zástupce.

3.4. Ochrana svědka podle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Trestní řád obsahuje ustanovení zakotvující institut anonymního svědka. Základ právní úpravy anonymního svědka podle trestního řádu je obsažen v § 55 odst. 2 TŘ. Ze systematického hlediska je toto ustanovení zařazeno k právním normám týkajícím se protokolace. Jedná se o poměrně logické umístění vzhledem k faktu, že institut anonymního svědka lze využít před zahájením trestního řízení, ještě před tím, než se osoba stane svědkem.⁷¹ Utajit lze totiž i osobu podávající vysvětlení. Na druhou stranu se může zdát, že ve svém celku je právní úprava anonymního svědka poměrně chaoticky rozmístěna po celém TŘ. Jiným a možná i vhodnějším umístěním právních norem týkajících se anonymního svědka v TŘ by mohlo být jejich přiřazení k § 97 - § 104, tedy k právním normám zabývajícím se svědky, jejich právy a svědeckou výpovědí jako důkazním prostředkem v trestním řízení. Tím by byla právní úprava postavení svědka komplexně upravena na jednom místě. Alternativně by nebylo zcela nelogické extrahovat ustanovení o anonymním svědkovy a zasadit je společně s úpravou zvláštní ochrany svědka do samostatného právního předpisu, který by komplexně a systematicky přehledně upravoval celou problematiku jako je tomu například v případě právních předpisů USA⁷² nebo do určité míry Itálie.⁷³ Takové řešení se zdá jako nejrozumnější ve vztahu k přehlednosti právní úpravy.

---

⁷¹ GAEO, Dušan. Institut anonymního svědka, jeho využití v trestním řízení a postavení tohoto institutu v systému trestního práva v kontextu jeho základních zásad. *StZ. - Státní zastupitelství (Wolters Kluwer)*. 2012. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/46099/1/2>

⁷² Viz Witness Security Reform Act – právní úprava ochrany svědka v USA.

⁷³ Viz zákon č. 6/2018 Sb., tady je však třeba poznamenat, že například některá ustanovení decreto legge č. 82/1991 Sb. jsou stále účinná – více viz právní úprava ochrany svědka v Itálii.

3.4.1. Obecné podmínky

Základní podmínky pro utajení svědka v režimu § 55 odst. 2 TŘ, které musí být splněny kumulativně, jsou:

1. hrozba újmy na zdraví nebo porušení jiných základních práv hrozící svědku, nebo osobě jemu blízké;
2. v souvislosti s jeho výpovědí;
3. odhalena na základě konkrétních zjištěných okolností;
4. a není možné zajistit svědkovu ochranu jiným způsobem.

Hrozba újmy se, jak již bylo řečeno, dříve týkala *jen* zdraví a života osoby svědkovi blízké. Pojem újma na zdraví bylo a stále je myšleno těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, ale i lehčí újma na zdraví nevyžadující lékařský zákrok a neomezující v obvyklém způsobu života, například pohmožděniny. Z logiky věci⁷⁴ je tato podmínka splněna i při hrozbě smrti svědka nebo osoby blízké. Dnes se však hrozba týká i jiných práv zakotvených v Listině srovnatelných s právem obžalovaného na obhajobu a spravedlivý proces. V případě újmy na zdraví zákon nevyžaduje určitou vyšší kvalitu, nezkoumá tedy, jaká újma přesně hrozí. Na druhou stranu v případě hrozby porušení jiných základních práv musí jít o vážné nebezpečí jejich porušení.⁷⁵ Nemusí přitom pocházen jen od obviněného, ale například i od osoby anonymní.

Nebezpečí nemusí hrozit jen svědkovi, ale i osobám svědkovi blízkým, jak již bylo místy naznačeno. Kdo jsou však osoby svědkovi blízké? Je třeba určit, o které osoby se jedná za účelem zjištění rozsahu institutů ochrany svědků a za tímto účelem krátce odbočit do TZ, který obsahuje v § 125 taxativní výčet blízkých osob, podle kterého je blízkou osobou:⁷⁶

- *Příbuzný v řadě přímé* (rodiče, potomci, prarodiče), příbuzenství může být založeno pokrevně ale i uměle – osvojením. Osvojením nejenže vzniká nový rodinný poměr mezi osvojencem a novou rodinou, ale i zaniká poměr osvojence k předchozí rodině, tím pádem i vzájemný vztah osob blízkých podle zákona. Byla-li osvojena osoba dospělá a toto osvojení nemá povahu osvojení osoby nezletilé podle § 848 a § 849 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,⁷⁷ vzniká

⁷⁴ *Argumentum a minore ad maius.*

⁷⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., § 1 až 156: Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 626 s.

⁷⁶ Tamtéž, 627/628 s.

⁷⁷ Dále jen OZ.

příbuzenský poměr jen mezi osvojitelem/osvojiteli a osvojencem, ne však mezi osvojencem a příbuznými osvojitelů. Navíc se zachovává příbuzenský poměr osvojence k jeho předchozí rodině;

- *Sourozenec*, přičemž opět nezáleží na tom, je-li sourozenecký vztah založen pokrevně, nebo osvojením, stejně jako nezáleží na tom, jsou-li sourozenci plnorodí⁷⁸, nebo polorodí⁷⁹. Nevlastní sourozenci nejsou sourozenci ve smyslu zákona, mohou však být *osoby v poměru obdobném poměru rodinnému*;
- *Manžel, případně partner podle zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství*. Vztah osoby blízké mezi manžely/partnery vzniká v okamžiku společného a souhlasného vyjádření vůle vstoupit do manželství učiněného před oddávajícím. Po celou dobu trvání manželství/registrovaného partnerství platí, že manželé/partneři jsou vůči sobě vzájemně osoby blízké, nehledě na případnou vadu, kterou manželství/registrované partnerství trpí. Postavení osoby blízké manželé ztrácí až smrtí nebo právní mocí rozsudku. Jedinou výjimkou je manželství zdánlivé, což je situace, kdy manželství uzavřeno nebylo,⁸⁰ a tudíž ani vůči sobě „manželé“ nejsou osoby blízké.
- *Osoba, v poměru rodinném, nebo obdobném, jejíž újmu by svědek důvodně pociťoval jako svoji vlastní*. Poměr rodinný TZ ani OZ nijak nedefinují, a *contrario* vůči předchozímu výkladu však lze dovodit, že se jedná o osoby, které nejsou se svědkem spřízněné v linii přímé, a nejedná se o sourozence, např. teta/strýc, bratrance/sestřenice, ale i snoubenci, osoby *sešvagřené* apod. Bude se tedy jednat o soužití dvou a více osob, které bude sdílet určité aspekty s rodinným poměrem,⁸¹ jejichž intenzita se však bude posuzovat individuálně v každém konkrétním případě v okamžiku rozhodném pro posuzovanou skutečnost. Podstatná podmínka u obou poměrů pro posouzení, jedná-li se o osoby blízké, je, že újmu druhého by svědek důvodně vnímal jako svoji vlastní.⁸²

---

⁷⁸ Mají-li společné oba rodiče.

⁷⁹ Mají společného jen jednoho rodiče.

⁸⁰ Např. snoubenci byli stejného pohlaví.

⁸¹ Trvalost, vzájemná sounáležitost.

⁸² Bližší výklad viz ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-457-6. Dostupné také z:

<https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11562/1/2/komentar-wkcr-c-89-2012-sb-obcansky-zakonik-komentar-svazek-ii-655-975>

Institut anonymního svědka tak jak je zakotven v trestním řádu, neumožňuje vyjma svědka a osob svědkovi blízkých chránit například znalce, nebo tlumočníka, ani pokud by se jednalo o ohrožené osoby, které by splňovaly všechny podmínky zákona 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

Následnou nutnou podmínkou využití institutu anonymního svědka je jeho souvislost s výpovědí.⁸³ To znamená, že se musí jednat o ochranu svědka, který byl předvolán OČTŘ, aby právě v tomto řízení vypovídal, tím potenciálně výrazně ovlivnil průběh trestního řízení a přispěl k jeho správnému rozhodnutí. Cílem institutu je tak zaručit, že při výpovědi bude svědek vypovídat, a že bude vypovídat pravdivě. Pro hodnocení, zda má být svědek utajován před i po výsledku, není vůbec podstatná kvalita, ani obsah svědkovy výpovědi. Hodnocení těchto kvalit totiž leží na OČTŘ, a tudíž je i mimo vůli svědka. Pro rozhodnutí OČTŘ jsou podstatné jen zákonné podmínky utajení, mezi něž obsah výpovědi nepatří.

Další podmínkou je, že hrozbě musí nasvědčovat zjištěné okolnosti. Zpravidla se za účelem posouzení hrozby zkoumá povaha a závažnost trestného činu, okolnosti, za kterých byl spáchán, osobnost obviněného, jeho postoj k trestnímu stíhání, chování a projevy při něm vůči dalším osobám, napojení na případný organizovaný zločin a reakce veřejnosti na trestní stíhání. Hrozba by měla být zřejmá, což znamená, že musí být na základě zjištěných okolností dostatečně očividná a odůvodněná. Postačí vyšší stupeň pravděpodobnosti, jak vyplývá z formulace: „*Nasvědčují-li ...*“. Nestačí ale jen nekonkrétní tvrzení svědka, nebo osoby jemu blízké, že mu hrozí nebezpečí.

Poslední klíčová podmínka je vlastně vyjádřením principu subsidiarity ochrany svědka v trestním řízení. OČTŘ mají povinnost nejprve zajistit svědkovi ochranu jinými způsoby a postupy. Ve vzestupném pořadí od nejlehčí po nejvážnější a nejinvazivnější formy ochrany svědka se rozlišuje běžná policejní činnost podle ZPČR a zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, pokud taková ochrana není dostatečná, využije se právě ochrany a utajení svědka podle TŘ, poté přichází v potaz krátkodobá ochrana podle ZPČR a na posledním místě zvláštní ochrana podle zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní

---

⁸³ Viz kapitola 3.2. Principy ochrany svědka.

ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Postup podle zákona č. 137/2001 Sb. má tedy vlastně formu *ultima ratio*.⁸⁴

3.4.2 Způsob utajení

O utajení svědka a jeho formách rozhoduje OČTŘ. To znamená s ohledem na § 12 odst. 1 TŘ předseda senátu státní zástupce a policejní orgán. Vedle předsedy senátu v úvahu přichází i samosoudce, který podle § 314a TŘ: „*koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.*“ Zde může vyvstat otázka, zda v případech které řeší samosoudce, nepostačí ochrana méně invazivní než utajení. Zda se zde může jednat o nebezpečí dostatečně vážné, aby opodstatňovalo takový zásah do práv obviněného? Pro konkrétní představu, která řízení koná samosoudce, lze uvést řízení o základní i kvalifikované skutkové podstatě ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 a 2, znásilnění podle § 185 odst. 1 TZ, kuplířství podle § 189 odst. 1 TZ a mnohé základní skutkové podstaty trestných činů spojených s drogami.⁸⁵ Ve všech případech se jedná již o dostatečně závažné trestné činy, při jejichž projednávání by mohlo případným svědkům hrozit vážné nebezpečí újmy. Vždyť je to právě prostředí prostituce a drog, které je nechvalně proslulé svojí agresivní a násilnou povahou.

Mezi policejní orgány patří nejen útvary Policie ČR, ale také:

- celní orgány v řízeních o trestných činech spáchaných porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží;
- Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízeních o trestných činech příslušníků Policie ČR, celníků, nebo zaměstnanců ČR zařazených k výkonu práce v Policii ČR;
- Pověřené orgány Vojenské policie v řízeních o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a trestných činech proti nim;
- A mnohé další podle § 12 odst. 2 TŘ.

Na základě dikce § 55 odst. 2 TŘ je předmětem utajení nejen totožnost svědka, ale také jeho podoba. Znamená to, že ustanovení rozlišuje dvě různé složky

---

⁸⁴ *Ochrana osob v působnosti Útvaru speciálních činností SKPV* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ochrana-osob-v-pusobnosti-utvaru-specialnich-cinnosti-skp.aspx>

⁸⁵ V úvahu připadají většinou základní ale v některých případech i kvalifikované skutkové podstaty § 283, § 284, § 285, § 286 TZ apod.

identity svědka. Totožností je myšlen soubor osobních údajů svědka, např. jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo apod. Podoba je fyzický vzhled svědka se všemi jeho zvláštnostmi a specifiky. Samotné utajení jako takové ve smyslu § 55 odst. 2 TŘ znamená opatření s cílem zabránit nepovolaným osobám dozvědět se obsah předmětu utajení, v tomto případě podoby a totožnosti svědka. Osobami nepovolanými v kontextu § 55 odst. 2 TŘ se rozumí jiné osoby, než OČTŘ působící v konkrétní věci, ve které byl výslech svědka proveden, zejména osoby uvedené v § 65 odst. 1 TŘ. Jiné OČTŘ, které mohou mít přístup k takto utajovaným informacím, jsou pouze ty, jejichž činnost navazuje na původní trestní řízení, například v případě odděleného trestního stíhání spolupachatele.⁸⁶

Utajení totožnosti probíhá tak, že OČTŘ nezapíše osobní údaje svědka do protokolu o výslechu nebo jiném úkonu, ale vedou je mimo trestní spis ve zvláštním spise, který je označen příslušným stupněm utajení. V závislosti na tom, v jakém stádiu je zrovna trestní řízení se mohou osobní údaje svědka nacházet buď u policejního orgánu, nebo v úschově bezpečnostního ředitele příslušného soudu a nakládá se s ním v souladu s předpisy o manipulaci s utajenými spisy. Konkrétně se jedná o zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti a vyhlášku Národního bezpečnostního úřadu č. 529/2005 Sb. Svědek, jehož totožnost má být utajena, musí být poučen o právu podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým následně bude v protokolu uveden. Formulací této možnosti jako práva svědka lze dovodit, že svědek může tento postup odmítnout a vypovídat pod svým jménem, příjmením a jinými osobními údaji, nebo utajit jen některé z nich, např. zná-li obviněný svědkovo jméno, může svědek nechat zaměnit alespoň údaje o svém bydlišti apod.⁸⁷

V případě utajení podoby svědka není § 55 odst. 2 TŘ tak určitý, jako v případě utajení totožnosti. Volbu konkrétních prostředků ponechává na OČTŘ. Kromě výslechu připadá utajení podoby v úvahu také u některých prostředků kriminalistické taktiky, kterými jsou rekognice, vyšetřovací pokus nebo rekonstrukce zakotvených v § 104b, § 104c, § 104d TŘ. Konfrontaci podle § 104a TŘ nelze s utajovaným svědkem provést a to bezvýjimečně. Utajení může být provedeno pomocí jednostranně průhledného skla,⁸⁸ případně pomocí video či

---

⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., § 1 až 156: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 628 s.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Což připadá v úvahu v případě rekognice.

audio spojení,⁸⁹ zkrátka takovým způsobem, aby se svědek přímo nesetkal s obviněným, jeho obhájcem nebo i jinými osobami zúčastněnými na konkrétním úkonu.

3.4.3. Utajení svědka v přípravném řízení

K utajení podle § 55 odst. 2 TŘ může dojít v kterékoliv fázi trestního řízení. Od novely 265/2001 Sb. připadá v úvahu utajení osoby i při podávání vysvětlení za účelem opatření podkladů pro další postup v přípravném řízení ve fázi prověřování podle § 158 odst. 8 TŘ. Pokud nasvědčují dosud zjištěné okolnosti tomu, že fyzické osobě podávající vysvětlení bude třeba později poskytnout ochranu jakožto svědkovi, zakotvuje právě toto ustanovení povinnost OČTŘ mu ji poskytnout již při podání vysvětlení. Novela tak reagovala na situace, kdy osoba podávající vysvětlení měla tak podstatné informace, že byla později vyslýchána jako svědek. Nicméně protokol o podání vysvětlení je součástí trestního spisu a tím pádem si mohl obviněný před účinností novely jednoduše dovodit identitu utajovaného svědka z porovnání protokolů o výsledku a podání vysvětlení. Utajení svědka až *ex post* bylo tak do značné míry *irrelevantní*, jelikož jeho osobní údaje již byly ve spise volně dostupné.⁹⁰ Význam vysvětlení spočívá v jeho místě v trestním procesu. Tím, že stojí na jeho začátku, umožňuje pravdivé vysvětlení urychlit práci PČR spočívající v objasnění skutečností naznačujících spáchání TČ i může PČR pomoci odhalit neodkladný, nebo neopakovatelný úkon, jehož provedením se mohou získat podstatné důkazy pro další řízení. Právě z toho důvodu osobě podávající vysvětlení hrozí, obzvláště jedná-li se o organizovaný zločin a těžší formy kriminality, stejné nebezpečí jako svědkovi.

Před výslechem musí OČTŘ svědka nebo osobu podávající vysvětlení poučit o možnosti jeho utajení podle § 55 odst. 2 TŘ. Požádá-li svědek o utajení své totožnosti nebo podoby, má ze zákona povinnost uvést konkrétní skutečnosti, které tento postup odůvodňují. Poukázat může například na výhrůžky a jiné způsoby zastrašování svědka nebo jemu blízkých osob prostřednictvím zásilek, písemností, telefonátů, ústních projevů apod., které jsou způsobilé přivodit hrozbu újmy, nebo může poukázat na dokonce již proběhlé fyzické útoky. K odůvodnění utajení v některých případech stačí odkázat na prostředí, ve kterém se obviněný

---

⁸⁹ Takto by mohl být proveden samotný výslech, vyšetřovací pokus, nebo rekognice.

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II., § 157 až 314s: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 1962 s.

pohybuje.⁹¹ Policejní orgán nicméně i přes žádost svědka o utajení doloženou konkrétními skutečnostmi může dovodit, že postup podle § 55 odst. 2 TŘ není odůvodněný. V takovém případě je policejní orgán povinen podle § 101a TŘ věc předložit státnímu zástupci, který nad ním vykonává v přípravném řízení dozor, aby přezkoumal jeho postup a závazně rozhodl. Pokud nehrozí nebezpečí z prodlení má policejní orgán povinnost výslech odložit, dokud státní zástupce nepřijme konkrétní opatření a teprve až poté výslech provést. Hrozí-li však nebezpečí z prodlení, např. pokud má výslech svědka povahu neodkladného úkonu podle § 158a a § 160 odst. 4 TŘ, nebo jiný neodkladný úkon podmiňuje, policejní orgán svědka vyslechne a až do rozhodnutí státního zástupce postupuje podle § 55 odst. 2 TŘ. Rozhodne-li státní zástupce, že není pro utajení svědka důvod, jeho osobní údaje se připojí zpět k trestnímu spisu, rozhodne-li státní zástupce o dalším utajení svědka, policejní orgán musí i nadále postupovat podle § 55 odst. 2. Tento postup přichází v úvahu nejen při výslechu samotném, ale také při *zvláštních formách výslechu*, jakými jsou konfrontace,⁹² rekognice, rekonstrukce a vyšetřovací pokus.⁹³

Přítomnost obhajoby při výslechu v přípravném řízení probíhá v režimu § 165 TŘ. Obhájce může být přítomen již od zahájení trestního stíhání u vyšetřovacích úkonů, jejichž výsledek může být použit jako důkaz podle hlavy páté TŘ. Nemá-li obviněný obhájce, např. pokud nejde o nutnou obhajobu a obviněný si obhájce ne zvolil, může policejní orgán připustit na vyšetřovacích úkonech účast obviněného. Z formulace právní normy slovy: „*může ... umožnit*“ vyplývá, že je ustanovení formulováno fakultativně. Pro uplatnění práva obhájce účastnit se vyšetřovacích úkonů, je policejní orgán povinen sdělit mu údaje potřebné pro účast na určitém úkonu (místo, čas, apod.) a v případě výslechu svědků i základní údaje svědka.⁹⁴

Ustanovení § 55 odst. 2 TŘ poněkud narušuje postup podle § 165, který byl novelou č. 152/1995 pozměněn tak, aby byl s ustanoveními o utajení svědka v souladu. Vyšetřovatel, případně státní zástupce má povinnost přijmout opatření, která znemožňují obhájci zjistit skutečnou totožnost svědka a to nejen ve sdělení o výslechu svědka, ale i při samotném výslechu. Vyšetřující orgán musí vytvořit

---

⁹¹ Například prostředí drogové viz Nález ÚS ČR, sp. zn. III. ÚS 501/04, ze dne 3. 3. 2005.

⁹² konfrontaci není za těchto podmínek možno ze zákona provést až do rozhodnutí státního zástupce o utajení svědka podle § 55 odst. 2 TŘ. Lze, jen pokud rozhodne o svědkově neutajení.

⁹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., § 1 až 156: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 1495, 1496 a 1497 s.

⁹⁴ Tamtéž str. 2145 a 2146 s.

takové výslechové podmínky, zabrání obhájci zjistit svědkovu podobu, osobní údaje i hlas. K tomu mu souží celá řada forem opatření, jejichž volba je na vyšetřujícím orgánu.⁹⁵

3.4.4. Utajení svědka v řízení před soudem

Za předpokladu že bylo již v přípravném řízení rozhodnuto o utajení svědka, případně pokud je svědkům poskytována krátkodobá či zvláštní ochrana podle zvláštních zákonů⁹⁶ a soud rozhodne o výslechu takového svědka v hlavním líčení, je třeba svědka předvolat podle zvláštního právního předpisu. Tím je instrukce Ministerstva spravedlnosti č. 505/2001-Org., Kancelářský řád.⁹⁷ Podle § 11b KancŘ. předvolává utajovaného svědka ve spolupráci s PČR předseda senátu, případně samosoudce. Svědek je vyzván prostřednictvím policejního orgánu, u kterého jsou uloženy jeho skutečné osobní údaje, a zároveň je daný policejní orgán vyzván, aby předsedovi senátu nebo jiné pověřené osobě předal, obálku obsahující skutečné údaje anonymního svědka. Ta je uložena odděleně od trestního spisu u bezpečnostního ředitele soudu a předsedovi senátu se předává jen pro přípravu a provedení soudního úkonu. Doprava svědka na místo výslechu je zajištěna prostřednictvím PČR. Před samotným výslechem je třeba ověřit svědkovu totožnost podle jeho skutečných údajů, při výslechu ověří předseda senátu/samosoudce svědkovu totožnost podle smyšlených údajů. Osoba, která ověřila svědkovu totožnost, je s ním v místnosti po celou dobu výslechu. Ten probíhá zpravidla pomocí videokonferenčního zařízení. Předseda senátu má povinnost zajistit, aby se nikdo nepovoláný nedozvěděl svědkovu totožnost. Za tímto účelem může využít i justiční stráž.⁹⁸

V trestním řádu se výslechem anonymního svědka před soudem zabývají mimo jiné § 183a a § 209 TŘ. Zpravidla soud důkazy provádí při hlavním líčení, avšak § 183a TŘ se zabývá výjimkami z tohoto pravidla, které není vždy možné v praxi dodržet. Důležitým důvodem, kdy provádět důkazy mimo hlavní líčení nebo veřejné zasedání, je například situace, kdy hrozí, že výslech svědka již nebude možné provést, nebo byl-li svědek předvolán k výslechu v hlavním líčení, nedostavil se a zasedání muselo být z toho důvodu odročeno. Právo obžalovaného

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., § 1 až 156: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 2147 s.

⁹⁶ zákony č. 273/2008 Sb. a 137/2001 Sb.

⁹⁷ Dále jen KancŘ.

⁹⁸ Viz pozn. 95, 629 a 630 s.

účastnit se na provedení takového úkonu je analogické ke stejnému právu obviněného v přípravném řízení podle § 165 TŘ. Analogická je taktéž úprava provedení výslechu anonymního svědka podle § 183a TŘ k provedení výslechu v přípravném řízení v § 165 TŘ. Vyrozumění o výslechu takového svědka nesmí obsahovat údaje, ze kterých by bylo možné zjistit jeho totožnost. Výslech anonymního svědka bude proveden tak, aby se osobně nesetkal s obžalovaným ani obhájcem a nebylo možné zjistit jeho totožnost jinak.

Z hlediska důležitosti je § 183a odst. 4 TŘ jedním z nejpodstatnějších ustanovení institutu anonymního svědka. Podstatným nedostatkem právní úpravy před rokem 2001 byl fakt, že nedostatečně reflektovala obavy svědků z možných následků jejich výpovědi. Jak ostatně praxe zná, není zcela neobvyklé, aby svědci trpěli náhlými ztrátami paměti, nebo zkrátka odmítli vypovídat.⁹⁹ Ačkoliv trestní řád umožňoval utajení svědků v průběhu výslechu, nebyla zajištěna jejich ochrana po skončení výslechu. Právě § 183a odst. 4 TŘ, vložený novelou č. 265/2001 Sb., má za cíl napravit tento nedostatek, když zavádí povinnost předsedy senátu: „*učinit bezodkladně všechna potřebná opatření k ochraně vyslýchaných osob po ukončení výslechu.*“ Opatření, která předseda senátu může učinit pro zajištění ochrany: „*svědků a osob jim blízkých, kterým v souvislosti s podáním svědectví hrozí újma na zdraví, smrt, nebo jiné vážné nebezpečí*“ mohou být organizačního a technického charakteru, případně, v závislosti na vážnosti situace, může předseda senátu požádat o ochranu PČR, která v dané situaci nemůže odmítnout. Ochrana takto poskytovaná skrze PČR není zvláštní ochranou podle zákona č. 137/2001 Sb., jelikož se jedná o bezprostřední řešení nastalé situace, bude tedy probíhat v režimu krátkodobé ochrany podle ZPČR. Přesto zákon zvláštní ochranu zmiňuje v následující větě jako další z možností.¹⁰⁰

Častější a z hlediska principů trestního práva procesního méně problematickou možností je výslech svědka v rámci hlavního líčení podle § 209 odst. 1 TŘ. Ustanovení ve své dikci realizuje ochranu svědka, nehledě na to, jestli již byl vyslechnut v utajení, v přípravném řízení. Podmínky pro takový postup jsou shodné s podmínkami pro postup podle § 55 odst. 2 TŘ. Ustanovení se týká pouze výslechu svědka. Nelze jej použít na jakýkoliv jiný důkazní prostředek. Není přitom

---

⁹⁹ VANTUCH, Pavel. K současnému stavu ochrany svědků a osob podávajících vysvětlení. *Wolters Kluwer*. 2012. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/44577/1/2>

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I., § 1 až 156: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 2428 a 2429 s.

podstatné, je-li svědek předvoláván na základě vlastních zjištění soudu, nebo na návrh státního zástupce, obžalovaného a jeho obhájce podle § 215 odst. 2 TŘ, každý svědek má právo na ochranu a utajení za splnění zákonných předpokladů.

Ustanovení § 209 TŘ ukládá předsedovi senátu povinnost zajistit bezpečnost svědka vhodnými opatřeními v případě obavy, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypraví pravdu, nebo že mu hrozí ze strany obžalovaného vážné nebezpečí. Zákon neobsahuje katalog možných opatření, jmenuje pouze vykázání obžalovaného z jednací síně. Vykázat lze jen obžalovaného, nikoli jeho obhájce.¹⁰¹ Výběr konkrétního opatření je ponechán na předsedovi senátu a jeho volné úvaze v závislosti na okolnostech projednávaného případu, technických možnostech soudu a místním poměrům. Přijaté opatření se zaznamenává v protokole o hlavním líčení. Jednotlivá opatření je možné kombinovat. Vyjma vykázání obžalovaného z jednací síně může předseda senátu kupříkladu rozhodnout o ponechání pout agresivnímu obžalovanému, zajistit posílení ostrahy v jednací síni i v ostatních prostorách soudu, rozhodnout o vyloučení veřejnosti podle § 200 odst. 1 TŘ, hrozí-li svědkovi nebezpečí ze strany osob sympatizujících s obžalovaným, a rozhodnout o utajení totožnosti svědka. Přijatá opatření musí být poznamenána v protokole o hlavním líčení.

Co se týče vykázání obžalovaného z jednací místnosti, lze jej provést jen po dobu výslechu svědka za účelem zajištění jeho výpovědi a její pravdivosti, byl-li k tomuto postupu shledán pádný důvod a nelze-li požadovaného výsledku dosáhnout jiným opatřením podle zásady subsidiarity. Po skončení výslechu musí být obžalovanému umožněn návrat do jednací síně, musí být seznámen s obsahem výpovědi svědka. Obžalovaný má právo se k výpovědi vyjádřit a klást svědkovi otázky, ovšem jen takovým způsobem, aby nemohl zjistit svědkovu identitu. Otázky klade svědkovi obžalovaný skrze předsedu senátu.¹⁰²

V rámci procesu dokazování mají OČTŘ povinnost ověřovat věrohodnost všech provedených důkazů. Tím pádem mají také povinnost ověřit věrohodnost svědka a jeho výpovědi, vycházející z § 101 odst. 2 TŘ, podle kterého se musí OČTŘ dotázat na poměr svědka k projednávané věci a na další okolnosti významné pro zjištění svědkovy hodnověrnosti. Hodnověrnost svědka za normálních okolností pomáhá ověřovat i obžalovaný a státní zástupce např. uplatněním svého

---

¹⁰¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II., § 157 až 314s: Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0., 2623 s.

¹⁰² Tamtéž.

práva reagovat na svědkovu výpověď, klást svědkovi otázky, a konfrontace se svědkem. Má tak možnost poukázat na případné rozpory ve svědkově výpovědi, dokázat její nepravdivost a zpochybnit tak případnou hodnověrnost nevěrohodného svědka. Obviněný nemusí však prokazovat jen nevěrohodnost svědka, naopak skrze svá vyjádření a návrhy na provedení dalších důkazů podle § 215 odst. 2, může podpořit svědkovu věrohodnost.

Nicméně pokud je svědek utajený podle § 55 odst. 2, je možnost obžalovaného reagovat na svědkovu výpověď a případně prokázat jeho (ne)věrohodnost podstatným způsobem ztížena. Tím, že nezná svědkovu skutečnou totožnost a nemůže o ni opřít své argumenty, že nelze provést konfrontaci, a že postup při výslechu svědka obžalovaným je omezen, dochází k určité kolizi mezi právem obžalovaného na obhajobu a požadavkem ochránit život a jiná základní práva svědků.¹⁰³ Oslabenou pozici obžalovaného při výslechu utajovaného svědka se do určité míry snaží kompenzovat § 209 odst. 2, který zakotvuje povinnost soudu *ex officio* učinit všechny potřebné úkony k ověření věrohodnosti svědka. Jedná se o úřední povinnost, soud musí tedy konat bezprostředně, aniž by čekal na návrhy stran a nehledě na skutečnost, zda vznikla pochybnost o svědkově věrohodnosti. Ustanovení neobsahuje katalog procesních postupů, které by měly za cíl ověřit svědkovu totožnost, tudíž o konkrétním postupu k ověření svědkovy věrohodnosti rozhoduje soud podle okolností projednávaného případu. Přihlédne zejména k osobě svědka, charakteru a významu skutečností, o nichž svědek vypovídá, zda vznikla pochybnost o jeho věrohodnosti, zda ji obžalovaný zpochybnil, pokud se jedná o svědka již vyslechnutého v přípravném řízení apod.

3.4.5. Ukončení utajení

Za předpokladu, že důvody pro utajení svědka pominou, například pokud již nebezpečí nehrozí, nebo je hodnověrně zjištěno, že obavy z takového nebezpečí byly liché, případně pokud se ochranu svědka povedlo zajistit jiným způsobem, změnou identity, přestěhováním apod., dojde k ukončení utajení svědka. V takovém případě orgán, který v té době vede řízení, zruší stupeň utajení, připojí svědkovy skutečné údaje zpět k trestnímu spisu a nadále již neutajuje svědkovu totožnost ani podobu. Rozhodnutí OČTŘ v této věci má formu opatření a není tedy proti němu přípustná stížnost.

---

¹⁰³ Viz kapitoly 3.7. Rozpor ochrany svědka s principy trestního řízení a 5. Judikatura.

3.5. Ochrana svědka podle Trestního zákoníku

Ochrana, kterou svědkovi poskytuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, spočívá v existenci kvalifikovaných skutkových podstat některých trestných činů, které odůvodňují použití vyšší sazby v případě, že byl trestný čin spáchán na svědkovi.¹⁰⁴

Jde zejména o ustanovení týkající se trestných činů proti životu a zdraví, svobodě a pořádku ve věcech veřejných. Je tedy řeč o trestných činech, jimiž by pachatel chtěl a mohl ovlivnit soudní řízení a zastrašit svědka tak, aby ten nepodal své svědectví pravdivě nebo vůbec. Případně o trestné činy, jichž by se pachatel mohl dopustit v odplátě za podání pravdivého svědectví. Zpravidla zákon požaduje u TČ proti svědkům úmysl. Jde tedy o dolůžní delikt, pachatel musí vědět, že páchá TČ na svědkovi v souvislosti s jeho svědectvím a musí to chtít, nebo s tím být srozuměn. Souvislost se svědectvím postačí vzdálená. Svědek, který je takto ohrožený, není jen svědek ve formálním smyslu, tedy svědek předvolaný k výpovědi, avšak i svědek v materiálním smyslu, tedy svědek, který byl skutečně svědkem činu a může v budoucnu své svědectví podat. Není tudíž podstatné pro trestní zákoník, zda svědek již svědectví podal, či ještě ne, dokonce ani, zda byl předvolán.

Konkrétně je ochrana z hlediska kvalifikované skutkové podstaty trestných činů proti životu a zdraví zakotvena v: vraždě podle § 140, odst. 3 písm. e) TZ, těžkém ublížení na zdraví podle § 145 odst. 2, písm. d) TZ, ublížením na zdraví podle § 146 odst. 2, písm. c) TZ a mučení a jiném nelidském a krutém zacházení podle § 149 odst. 2, písm. c) TZ. Z hlediska trestných činů proti svobodě zákon chrání svědka, včetně znalce a tlumočníka, v ustanovení o trestném činu vydírání podle § 175 odst. 2 písm. e) TZ. Z hlediska trestných činů proti majetku trestní zákoník svědka chrání v případě poškození cizí věci podle § 228 odst. 3 písm. a) TZ, zde je jen třeba podotknout, že podstatné není ani tak vlastnictví, ale motiv útočníka. Věc může mít svědek „pouze“ ve faktické držbě, například na základě svěření. V rámci trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných obsahuje trestní zákoník ochranu svědka proti trestnému činu nebezpečného vyhrožování podle §353 odst. 2 písm. d) TZ.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ MICHORA, Zdeněk. Ochrana spolupracujícího obviněného. *Wolters Kluwer*. 2017. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/235064/1/2>

¹⁰⁵ DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: Komentář*. Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/13/6500/1/2>

3.6. Zvláštní ochrana svědka podle zákona č. 137/2001 Sb.

Všechny dosud probrané způsoby ochrany svědka zpravidla nejsou dostačující, potřebuje-li svědek ochranu před pachateli těch nejvážnějších forem zločinu, organizovaným zločinem a terorismem. Předchozí úpravy svědka chránily dostatečně kupříkladu před agresivním obviněným, nebo před anonymním členem veřejnosti s obviněným sympatizujícím. Organizovaný zločin a terorismus však disponují výrazně sofistikovanějšími a nebezpečnějšími způsoby jak se ke svědkovi dostat a ovlivnit jeho budoucí výpověď, případně ho za ni potrestat, aby sloužil jako odstrašující příklad budoucím svědkům. Ochrana svědka ve formě jeho utajení podle TR za těchto okolností nebývá adekvátní. Tuto situaci zákonodárce uznal a v reakci na ni s účinností 1. července 2001 přijal zákon 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Z důvodové zprávy vyplývá, že zvláštní ochrana svědka podle zákona č. 137/2001 podléhá následujícím principům:

- *Subsidiarita* – zvláštní ochrana svědka slouží jako další pomyslný stupeň ochrany svědka po krátkodobé ochraně podle zákona o PČR a utajení podle trestního řádu. Jedná se o nadstandardní způsob zajištění svědkovy ochrany, jehož použití přichází v potaz pouze, pokud jsou ostatní opatření nedostatečná.
- *Schválení ministrem vnitra* – důležitost a *ultima ratio* zvláštní ochrany je vyjádřena faktem, že o jejím schválení rozhoduje ministr vnitra na návrh PČR. Ještě před schválením lze zvláštní ochranu poskytnout jen ve výjimečných případech.
- *Souvislost s trestním řízením* – svědkovi lze poskytnout zvláštní ochranu jen, pokud to bude sloužit k naplnění cílů trestního řízení, např. pokud její poskytnutí zajistí svědkovu řádnou výpověď.¹⁰⁶

3.6.1. Podmínky zvláštní ochrany

Podmínky poskytnutí zvláštní ochrany se do velké míry překrývají s jejími principy.

Zvláštní ochrana se poskytuje jen „ohroženým osobám“. Jde o široký zákonný termín, pod jehož označení patří dle § 2 odst. 1 ZOS: „Osoba, která podala

---

¹⁰⁶ Důvodová zpráva: k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu. 2000. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/14642/1/2>, obecná část b).

nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení.“ Za svědka a tudíž i za osobu, která má nárok na ochranu vyplývající z tohoto zákona se považuje také osoba podávající vysvětlení. Za povšimnutí jistě stojí, že do roku 2001 neexistovala žádná zvláštní právní úprava, která by na ochranu osoby podávající vysvětlení pamatovala. Ačkoliv bylo možné uplatnit utajení podle § 55 odst. 2 TŘ analogicky i na osoby podávající vysvětlení, OČTR toho v praxi nevyužívaly.¹⁰⁷ Až účinností tohoto zákona a novely 265/2001 Sb. byly zakotveny právní normy výslovně upravující ochranu a utajení i této osoby. Osoba, která: „*jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení*“ není v zákoně nijak blíže specifikována. Při výkladu a určení o jaké osobě se jedná, je nutné vycházet z § 1 ZOS. Mohlo by se jednat například o osobu, která má u sebe věc výjimečně důležitou pro trestní řízení, bez které by obviněný nemohl být usvědčen ze zvláště závažného trestného činu.¹⁰⁸

Dalšími osobami, které ZOS chrání, jsou znalci, tlumočníci ale také obhájce, pokud obviněný jím zastoupený vypovídal nebo má vypovídat. Znalcům a tlumočnickům trestní řád neumožňuje utajení jejich identity podle § 55 odst. 2, jedná se tedy v tomto případě o jediný způsob jejich ochrany, vyjma krátkodobé ochrany podle ZPČR. Přitom i znalci mohou být zastrašováni organizovaným zločinem například k vypracování přívětivého znaleckého posudku. Ve výjimečných případech zná praxe i případy zastrašování tlumočnicků, kdy je tlumočnickům vyhrožováno újmou na zdraví nebo životě, pokud budou pomáhat OČTR.¹⁰⁹ Ustanovení o obhájci souvisí s výpovědí tzv. spolupracujícího obviněného. Spolupracující obviněný je zpravidla bývalý člen organizované zločinecké skupiny, který se rozhodl doznat a spolupracovat s OČTR k objasnění konkrétního trestného činu i rozkrýví zločinecké organizace, je-li to v jeho silách.¹¹⁰ Z toho důvodu mu hrozí snad ještě větší nebezpečí, než svědkovi. Nátlak každopádně může být vyvíjen i na jeho obhájce, aby ho kupříkladu přesvědčil, že nemá s OČTR spolupracovat.

---

¹⁰⁷ VANTUCH, Pavel. *K současnému stavu ochrany svědků a osob podávajících vysvětlení*. Wolters Kluwer. 2012. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/44577/1/2>

¹⁰⁸ WÁGNEROVÁ, Lenka. *Ochrana svědků a dalších osob zúčastněných na trestním řízení* [online]. 2011 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/70323/>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze., 66 s.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Z důvodu ochrany spolupracujících obviněných byl založen program WITSEC viz kapitola 4.2. Ochrana svědků ve Spojených státech amerických.

V poslední řadě se za ohrožené osoby také považují osoby blízké všem výše uvedeným osobám.

Zajímavostí je, že zákon měl ve své původní podobě umožnit poskytování zvláštní ochrany i soudcům a dalším osobám, které se v roli OČTŘ podílely na řízení, jelikož i ty mohou být vystaveny nátlaku ze strany organizovaného zločinu, aby favorizovaly určitou stranu v trestním řízení. Nicméně toto ustanovení bylo zpochybňováno a nakonec bylo pozměňovacím návrhem ústavně právního výboru ze zákona vypuštěno, neboť OČTŘ by měly být ochotny nést větší míru rizika plynoucí z plnění jejich povinností.

Zvláštní ochranu poskytuje zvláštní útvar PČR¹¹¹ a vězeňská služba, pokud ohrožená osoba vykonává trest odnětí svobody.

Ochranu lze ohroženým osobám poskytnout pouze s jejich souhlasem, včetně souhlasu se zpracováním a využíváním osobních údajů podle § 8. Za tímto účelem musí PČR projednat formy a podmínky zvláštní ochrany s ohroženou osobou a řádně ji poučit o možných následcích. Návrh na poskytnutí zvláštní ochrany podává PČR, případně soudce a státní zástupce prostřednictvím ministra spravedlnosti, rozhoduje o něm ministr vnitra. Svůj souhlas musí *ohrožená osoba* udělit ještě před podáním návrhu na její poskytnutí. Je-li poskytnuta *ohroženým osobám* ochrana, stávají se dle § 2 odst. 2 ZOS *chráněnými osobami*.

Zákon však dbá i na okolnosti, které nemusejí poskytovat dostatek prostoru pro správný úřední postup, jelikož ten bývá příliš zdlouhavý a nestíhá reagovat na akutní situace. Hrozí-li ohrožené osobě nebezpečí bezprostředně, smí PČR se souhlasem policejního prezidia, nebo generálního ředitele vězeňské služby, pokud ohrožená osoba vykonává trest odnětí svobody, zahájit poskytování zvláštní ochrany ještě před tím, než k tomu ministr vnitra udělí souhlas a to i bez souhlasu ohrožené osoby. Typicky pokud ohrožená osoba nebude v takovém zdravotním stavu, aby mohla souhlas k zahájení zvláštní ochrany poskytnout, kupříkladu když se kvůli již proběhlému útoku nachází v komatózním stavu.¹¹²

---

¹¹¹ *Ochrana osob v působnosti Útvaru speciálních činností SKPV* [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ochrana-osob-v-pusobnosti-utvaru-specialnich-cinnosti-skpv.aspx>

¹¹² *Důvodová zpráva: k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením*. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu. 2000. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/14642/1/2>, zvláštní část § 4.

3.6.2. Průběh zvláštní ochrany

Chráněným osobám vyplývají z jejich nového postavení zvláštní povinnosti. Jejich odůvodnění je vcelku jednoduché a logické. Pokud má být zvláštní ochrana skutečně efektivní, je mimo jiné potřeba, aby se chráněná osoba chovala žádoucím způsobem. Bude-li se chovat tak, že bude sabotovat své bezpečí, stává se jakákoliv snaha PČR bezpředmětnou. Proto zákon stanovuje také chráněné osobě povinnosti, jejichž nedodržování může v důsledku znamenat ukončení zvláštní ochrany. Povinnosti chráněných osob podle § 6 ZOS jsou:

- dodržovat podmínky poskytování zvláštní ochrany a pomoci,
- řídit se pokyny příslušníků policie a příslušníků vězeňské služby,
- informovat bezodkladně policisty a příslušníky vězeňské služby o všech nových skutečnostech a změnách, které mohou být významné pro postup policie a vězeňské služby podle tohoto zákona.

Samotnou zvláštní ochranou jsou úkony a opatření policie, případně vězeňské služby vykonává-li chráněná osoba trest odnětí svobody, jejichž účelem je zajistit zdraví a jiná základní práva chráněné osoby. Zákon v § 3 obsahuje výčet opatření, které jsou seřazena systematicky podle míry zásahu do běžného života chráněné osoby:¹¹³

1. osobní ochrana, spočívající zpravidla v permanentní nebo periodické přítomnosti příslušníka PČR v okolí chráněné osoby, popřípadě sledování chráněné osoby a prostředí, ve kterém se zdržuje.
2. Přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti. Jelikož se jedná o zásadní zásah do života chráněné osoby i jejích případných blízkých osob, počítá se také s pomocí chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí.
3. Zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby, které úzce souvisí se změnou identity chráněné osoby. Zastíráním se vytvoří nové osobní údaje chráněné osoby a zavedou se do informačních systémů. Zavedením nových osobních údajů do všech informačních systému dochází ke změně identity osoby.
4. Prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci ze strany chráněné osoby.

---

¹¹³ *Důvodová zpráva: k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.* In: Poslanecká sněmovna Parlamentu. 2000. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/14642/1/2>, zvláštní část § 3.

Výše uvedená opatření mohou být samozřejmě podle potřeby kombinována. Vězeňská služba může vykonávat jen opatření 1. a 3., jelikož v případě chráněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody je poměrně bezpředmětné zabývat se jejím bydlištěm. Z důvodové zprávy vyplývá, že pro účely zvláštní ochrany budou zřízeny dvě zvláštní oddělení v některých věznicích ČR, v nichž budou chráněné osoby ve výkonu trestu odnětí svobody drženy.¹¹⁴ Za účelem řádného a účinného výkonu zvláštní ochrany zákon zakotvuje v § 3 odst. 2 povinnost PČR a vězeňské služby navzájem si při jejím plnění pomáhat. Dále ukládá povinnost spolupráce i orgánům státní správy, jelikož bez nich by opatření přestěhováním, nebo zastřením totožnosti nebyla proveditelná. Slabostí tohoto výčtu forem opatření je, že ani v zákoně ani v důvodové zprávě nebo jiném doktrinálním dokumentu není jasně a zřetelně stanovena subsidiarita více invazivních opatření vůči těm méně závažným. Z hlediska finančního i z hlediska svědkových práv a důstojnosti je jistě žádoucí, pokud budou orgány poskytující ochranu preferovat vážnější zásahy jen, bude-li to nezbytně nutné v reakci na závažnou hrozbu. Ačkoliv se tato preference dá odvodit ze zásady subsidiarity zákona 137/2001 Sb. a celkové systematiky opatření, nebylo by na škodu, kdyby byla výslovně uvedena, jako je například v případě italské právní úpravy.¹¹⁵

K řádnému výkonu zvláštní ochrany disponuje policie i vězeňská služba řadou oprávnění, vyjmenovaných ve třetí části ZOS. PČR a vězeňská služba mají právo zpracovávat a využívat osobní údaje chráněných osob za účelem poskytování ochrany. Jelikož zpracování osobních údajů podléhá zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, je potřeba, aby k tomu ohrožená osoba dala svůj souhlas před zahájením ochrany. Je-li to nutné pro zajištění chráněné osoby, již hrozí nebezpečí z určitého prostoru, má PČR oprávnění do konkrétního prostoru vstoupit a provést jeho prohlídku. Zákon pojmem prostor myslí jak objekty sloužící k bydlení, tak i nebytové prostory s tím, že nezáleží, zda patří chráněné osobě či ne nebo zda se jedná o veřejný prostor nebo soukromý prostor.¹¹⁶ Dále může policista provést osobní prohlídku, pokud osoba na výzvu uvedený prostor neopustí. Podmínky prohlídky se řídí § 83a TR. V uvedeném prostoru/objektu může policista zakázat pohyb nebo vstup do něj.

---

¹¹⁴ Viz pozn. 113, zvláštní část § 3.

¹¹⁵ Viz kapitola 6. návrhy *de lege ferenda*.

¹¹⁶ Viz pozn. 113, zvláštní část § 9 a § 10.

Pro zajištění zdraví a majetku *chráněné osoby* má PČR právo také vymezit tzv. *chráněný prostor*. Jedná se o prostor, kde se zdržuje anebo bude zdržovat chráněná osoba, případně kde se nachází její majetek. V *chráněném prostoru* je pro zajištění jeho bezpečnosti podle § 10 zákona 137/2001 policista oprávněn například zjišťovat totožnost osoby, která do *chráněného prostoru* vstupuje nebo jej opouští a zjišťovat důvod vstupu osoby do *chráněného prostoru*.

Vzhledem k důležitosti spolupráce PČR a chráněné osoby bylo novelou č. 349/2005 Sb. v § 10a zakotveno právo PČR dohlížet na řádné dodržování zvláštních povinností vyplývajících ze statutu chráněné osoby. Pokud existuje podezření, že chráněná osoba své povinnosti nedodržuje, může PČR získávat poznatky za účelem prověření svého podezření tajně. Je oprávněna například pořizovat zvukové, obrazové nebo jiné záznamy atp.

Policista je při poskytování zvláštní ochrany oprávněn využívat krycí dokumenty, kterým je dle § 13: „*dokument sloužící k zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby nebo policisty, který poskytuje zvláštní ochranu a pomoc, nebo k jiným podobným účelům*“. Dále má oprávnění využívat konspirativní prostředky definované dle § 14 jako: „*věc nebo prostor sloužící k zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby nebo policisty anebo činnosti policie při poskytování zvláštní ochrany a pomoci*.“ a další prostředky technického nebo jiného charakteru.

Po ukončení ochrany za normálních okolností není chráněná osoba oprávněna nadále využívat svoji krycí identitu. Nicméně zákon v § 17 odst. 2 ZOS uznává možnost zachování nové identity i poté, co byla zvláštní ochrana a pomoc ukončena. Předmětná úprava byla přijata novelou 348/2011 Sb. a jejím účelem je zajistit bezpečnost a ochranu chráněné osoby i po ukončení zvláštní ochrany. Tato možnost podléhá souhlasu ministra vnitra a chráněné osoby.

Co se týče finančních prostředků, které může svědek čerpat v průběhu jeho ochrany, zákon obsahuje jen dvě poměrně vágní ustanovení. Prvně § 17 odst. 1 ZOS umožňuje PČR poskytovat chráněné osobě finanční prostředky, nicméně důvodová zpráva blíže nerozvíjí přesný účel těchto prostředků. Následně podle § 19 ZOS, za škody způsobené PČR nebo vězeňskou službou při výkonu zvláštní ochrany odpovídá stát a její náhradu poskytuje Ministerstvo vnitra. Zákon obsahuje pouze termín ministerstvo, jedná se nicméně jen o legislativní zkratku.¹¹⁷

---

¹¹⁷ *Důvodová zpráva: k zákonu č. 348/2011 Sb., změna zákona o zvláštní ochraně svědka a dalších osob.* In: Poslanecká sněmovna Parlamentu, 2011. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/39126/1/2>

3.6.3. Ukončení zvláštní ochrany

Ukončení poskytování zvláštní ochrany iniciuje jak chráněná osoba, tak i PČR. Chráněná osoba může ukončení iniciovat zpětvzetím svého souhlasu s poskytováním zvláštní ochrany a zpracováváním osobních údajů, jelikož dobrovolnost a spolupráce chráněné osoby jsou základním znakem zvláštní ochrany. Oproti tomu na základě návrhu PČR může ministr vnitra rozhodnout o vyloučení chráněné osoby z ochrany z následujících důvodů:

- nebezpečí, na jehož základě byla poskytována, pominulo,
- chráněná osoba odmítla pomáhat k dosažení účelu trestního řízení, v jehož souvislosti byla zvláštní ochrana a pomoc poskytována,
- chráněná osoba se v době, po kterou jí je poskytována zvláštní ochrana a pomoc, dopustila jednání odůvodňujícího její trestní stíhání pro úmyslný trestný čin,
- chráněná osoba neplnila povinnosti chráněné osoby stanovené v § 6, anebo porušila povinnost zachovávat tajnost utajovaných informací a
- k ukončení zvláštní ochrany může dojít také, pokud byla poskytována předčasně na základě některé z výjimek obsažených v § 4 odst. 3, tzn. ještě před souhlasem ministra vnitra, a následně po jejím zahájení ministr rozhodl o jejím neposkytnutí.

3.6.4. Závěrečné shrnutí

Zákon č. 137/2001 Sb. byl za dobu svojí účinnosti novelizován jen v několika případech. Nejdůležitějšími novelizacemi byly pravděpodobně novely č. 349/2005 Sb. a 348/2011 Sb. Ochrana ohrožených svědků je nesporně důležitým právním institutem. Ačkoliv nejsou známá konkrétní čísla osob chráněných podle tohoto zákona, je třeba poznamenat, že důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb. počítala s tím, že každoročně bude chráněno zhruba 10 ohrožených osob. Později, v důvodové zprávě k novele č. 348/2011 Sb., se uvádí, že: „*Přesný počet osob nelze s ohledem na zachování jejich bezpečnosti sdělovat, avšak jejich počet by neměl být nijak vysoký a měl by se podle dosavadních zkušeností pohybovat v řádu desítek.*“¹¹⁸ Slabostí, které by se dala zákonu vytknout, je jeho mnohdy až přílišná stručnost. Zakotvuje sice mnohé podstatné instituty, jako je finanční podpora chráněných

---

¹¹⁸ VANTUCH, Pavel. K současnému stavu ochrany svědků a osob podávajících vysvětlení. *Wolters Kluwer*. 2012. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/44577/1/2>

osob, nebo určitá systematika přijímaných opatření, ale více se k nim nevyjadřuje. V souladu se zachováním určité právní jistoty chráněných osob se zdá na místě, aby byla tato úprava rozvedena detailněji. Vždyť i ochrana osob podávajících vysvětlení byla analogicky možná i před účinností novely TR č. 265/2001, jen se jí nevyužívalo, jelikož nebyla zákonem upravena výslovně. Ze stejného důvodu by měla být dle názoru autora detailněji rozvinuta úprava ZOS. V poslední řadě je vhodné upozornit na fakt, že většina osob, která bude chráněna, nemá právnické vzdělání, nebylo by tudíž od věci nějakým způsobem upravit právní pomoc těmto osobám, která by jim pomáhala řádně uplatňovat a ochraňovat svá práva i v průběhu ochrany.

3.7. Rozpor ochrany svědka s principy trestního řízení.

Pro správné pochopení problematiky rozporu ochrany svědka s principy trestního řízení, tedy problematiky do značné míry praktické, je pravděpodobně nejspíše potřeba menšího teoretického, doktrinárního exkurzu.

Principy trestního řízení jsou zvláštním typem právních regulativů, řádově patří do vyšší kategorie než právní normy, z důvodu jejich obecného významu pro charakter trestního procesu. Právní principy, nebo také zásady, jsou projevem určitého právně filosofického a právně politického přístupu k trestnímu řízení. Slouží nejen jako interpretační a zákonodárné hledisko, ale navíc brání narušení nezbytné integrity koncepce zákonodárného díla.¹¹⁹ Pro kontinentální a tím pádem i českou právní kulturu platí, že: „za právní principy je ... nutné považovat ... především takové standardy, které jsou výslovně zakotveny v ústavních, či běžných zákonech, případně v mezinárodních smlouvách ... Dále je možné za právní principy považovat taková pravidla, která lze z psaného práva odvodit, abstrahovat...“¹²⁰ Ačkoliv jsou právní principy stejně jako jiné právní normy zachyceny v určitém právním předpisu, neznamená to, že by se s nimi dalo jako s právními normami zacházet, stejným způsobem je měnit nebo i rušit. Na druhou stranu je třeba říci, že: „principy vždy vyjadřují určitou zásadu na vyšším stupni abstrakce. To znamená, že právní normy nejenže upravují konkretizaci této zásady, ale mohou stanovit i výjimky z ní.“¹²¹ Toto zmocnění právní normy, jakožto

---

¹¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1., 131, 132 s.

¹²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-185-4., 21 s.

¹²¹ Tamtéž, 22 s.

právního instrumentu nižší kategorie, ovlivnit obsah instrumentu řádově vyššího není neomezené. „*Výjimky ze základních zásad ... trestního práva procesního, by měly připouštět opět základní zásady samotné, nikoli jen právní normy. A sice ... cestou tzv. protizásady.*“¹²² Takový zásah nesmí podstatným způsobem ovlivnit hodnotovou podstatu právního systému, jinými slovy zásah do základních principů trestního práva procesního je možný jen za té podmínky, že nebude ve svém důsledku znamenat závažný posun k právnímu systému jinému, než je systém původní.

Ačkoliv je ochrana svědka jistě potřebný a žádoucí institut, který by platné právo mělo znát a umět v potřebné míře poskytovat, je vhodné si uvědomit, že jeho aplikace neposkytuje jen výhody. Jak naznačuje například nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12. 10. 1994, případně také rozhodnutí ESLP ve věci Kostovski v. Nizozemí ze dne 20. 11. 1989,¹²³ je zde především obžalovaným pocíťováno aplikací postupů k zajištění svědkova utajení, podle trestního řádu a analogicky i další ochrany podle ZOS, silné narušení základních práv vztahujících se k zásadám trestního řízení, nejvýznamněji však k zásadě spravedlivého soudního procesu.

3.7.1 Spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces má v oblasti české právní úpravy lidských práv poměrně zvláštní postavení. Není totiž formálně zakotveno v žádném vnitrostátním katalogu právních zásad, dokonce ani v Listině. Jedná se přesto o nesporný klíčový požadavek demokratického právního státu, a proto tedy téměř okamžitě po svém vzniku v roce 1993 Ústavní soud přijal koncepci Evropského soudu pro lidská práva, která dle čl. 6 Úmluvy vyžaduje vymahatelnost práv a svobod na základě koncepce „*spravedlivého procesu*“.¹²⁴ Z procesně právního hlediska stojí tato vymahatelnost základních práv na vytvoření fungující soudní soustavy. Takto nastavený model následně ukládá členským státům, aby za účelem zajištění kvalitní a fungující soudní soustavy, poskytly osobám účinné právní nástroje, jejichž realizací budou moci svá práva realizovat a účinně chránit.

Ačkoliv je podstatou čl. 6 Úmluvy spravedlivý proces před soudem, vztahují se zásady v něm zakotvené na celý trestní proces, a tudíž i na řízení přípravné. A to z toho důvodu, že v rámci procesu vyhledávání, vyšetřování a shromažďování

---

¹²² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-185-4., 23 s.

¹²³ Více viz kapitola 5. Judikatura.

¹²⁴ Viz pozn. 122, 301 s.

důkazů vytváří OČTŘ materiálně právní situaci, ze které následně soud vychází. Z takového postupu, pokud by byl provázen užitím nepřiměřených nebo svévolných prostředků, by nemohl následně vycházet soudní proces, který by se dal nazvat spravedlivým. Především proto se mnohá dílčí práva spravedlivého procesu uplatňují již v přípravném řízení. Hlavní dílčí zásady, které jsou součástí práva na spravedlivý proces, a které dále rozvíjí judikatura ESLP, jsou mimo jiné, zásada zajištění práva na obhajobu a zásada veřejnosti projednávání věci.

Dále je vhodné poznamenat, že koncepce spravedlivého procesu nevychází jen z Úmluvy, ale též i z Listiny, obecně především z čl. 8 odst. 2 a čl. 36 odst. 1., přičemž dílčí práva, tvořící ve svém celku spravedlivý proces upravují celá 5. hlava, tedy čl. 36 - 40 Listiny. Je tedy podstatné si uvědomit, že ačkoliv v Listině formálně zásada spravedlivého procesu není, je v ní obsažena materiálně. Obsah zásady spravedlivého procesu je navíc neustále rozvíjen judikaturou ESLP i ÚS.¹²⁵

3.7.2. Právo na obhajobu

V souvislosti s ochranou svědka v trestním řízení vystupuje do popředí zejména právo na obhajobu, jehož základní požadavky jsou zakotveny v čl. 6 odst. 3 Úmluvy a v čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny. Toto právo je dále upraveno i v TŘ, konkrétně v § 2 odst. 5. Jedná se o poměrně specifické ustanovení, které ve svém znění spojuje více zásad dohromady. Uvádí mimo práva na obhajobu i zásadu materiální pravdy nebo například zásadu vyšetřovací. Na základě těchto ustanovení jsou obviněný a jeho obhájce nadáni celou řadou práv sloužících k zajištění práva obviněného na obhajobu. Obviněný má tak například právo být ve všech stádiích trestního řízení poučen o právech, která by mu umožnila plně naplnit své právo na obhajobu. Má právo na poskytnutí času k přípravě obhajoby, má právo zvolit si obhájce, v určitých případech může být právní pomoc i bezplatná podle § 33 odst. 2 trestního řádu, má také právo navrhopvat a provádět důkazy.

Ve vztahu k ochraně svědka mezi tyto dílčí práva patří i právo obviněného vyslyšet svědka v řízení před soudem podle § 215 odst. 1 TŘ, právo obhájce účastnit se vyšetřovacích úkonů, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem podle § 165 odst. 2 TŘ a možnost policejního orgánu připustit účast obviněného na vyšetřovacích úkonech a klást otázky svědkům při nich vyslychaných podle § 165 odst. 1 TŘ. Už *pouhým* utajením svědka podle

---

¹²⁵ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní - minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-185-4., 301 - 311 s.

ustanovení TŘ může dojít k vážnému narušení práva obhájce, potažmo obviněného, vyslýchat svědka.

Utajením svědka dochází ke komplikaci obhajoby co do formy i do obsahu, jelikož zákon nijak neupravuje prostředky, jimiž lze utajení docílit, tudíž se může jednat o cokoliv od prostého zakrytí vzhledu, až po hlasové modulátory. Dokonce lze přistoupit i k opatřením, která znemožní identifikaci svědka podle odpovědí na kladené otázky, nebo obviněnému může být svědkova výpověď pouze nepřímo zprostředkována podle § 209 odst. 1 TŘ. Obhájce tak mnohdy nemá možnost přímé reakce na svědkova tvrzení. Nelze tak svědkova tvrzení účinně rozporovat kupříkladu s poukazem na osobu svědka, která by mohla být zaujatá proti obviněnému, a nelze mnohdy ani argumentovat drobnými nuancemi ve svědkově výpovědi, jako je například odmlka, nebo dočasná vada hlasu, jelikož obviněný se samotného svědkova výslechu ani účastnit nemůže.¹²⁶

3.7.3 Zásada veřejnosti

Další dílčí zásadou spravedlivého procesu, která má svoji oporu i v TŘ a k jejímuž narušení dochází v případě ochrany svědka, je zásada veřejnosti. Zásada veřejnosti je klíčovou zásadou pro trestní řízení před soudem z několika důvodů. Předně představuje záruku pro obžalovaného, že jeho věc nebude rozhodnuta svévolně nebo nekontrolovatelně, jelikož trestní řízení a výkon soudnictví obecně se prostřednictvím této zásady stávají předmětem kontroly veřejnosti. Ta tímto způsobem zabezpečuje zájem na přehledném výkonu soudnictví a brání tajnému výkonu spravedlnosti (tzv. kabinetní justice). Mimo to díky této zásadě plní soudní řízení i sociální funkci svým výchovným působením na veřejnost.¹²⁷ Zde je vhodné poznamenat, že přípravné řízení je oproti hlavnímu líčení zásadně neveřejné. Zásada veřejnosti je upravena v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, dále v čl. 96 odst. 2 Ústavy, čl. 38 odst. 2 Listiny, a konečně také v § 2 odst. 10 TŘ. Na tomto výčtu lze demonstrovat nezpochybnitelný právní zájem na zachování zásady veřejnosti. Přesto ji utajení svědka zásadním způsobem narušuje, snad by se i dalo říci, že ji popírá, a to hned ve dvou rovinách. Ve vztahu k obviněnému i zde platí do jisté míry to, co již bylo řečeno u práva na obhajobu, jelikož v praxi jsou spolu jednotlivé

¹²⁶ GAEO, Dušan. Institut anonymního svědka, jeho využití v trestním řízení a postavení tohoto institutu v systému trestního práva v kontextu jeho základních zásad. *StZ. - Státní zastupitelství (Wolters Kluwer)*. 2012. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/46099/1/2>

¹²⁷ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1., 174, 175 s.

zásady poměrně úzce svázané. Utajením svědka a jeho výsledkem podle § 209 odst. 1 TŘ dochází k zeslabení pozice obviněného, která je již z povahy věci slabší stranou v trestním řízení. Ve vztahu k veřejnosti může soud ze zákona rozhodnout o neveřejném hlavním líčení za podmínek v § 200 odst. 1 TŘ, který říká, že veřejnost lze vyloučit mimo jiné i z důvodu bezpečnosti nebo jiného důležitého zájmu svědků. Nelze tak účinně naplnit podstatný účel zásady veřejnosti, kterým je kontrola činnosti justice.¹²⁸

3.7.4 Kompenzace

Určitou míru kompenzace vůči narušení výše uvedených zásad utajením svědka poskytuje subsidiarita využití jednotlivých institutů ochrany svědka, na které je vystavena právní úprava po nálezu Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12. 10. 1994. O něco později z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2000, sp. zn. 4 Tz 219/99, vyplynulo, že utajení svědka podle § 55 TŘ neznamena, že by s jeho výpovědí mělo být nakládáno a že by měla být hodnocena jinak, než jakýkoliv jiný důkaz.¹²⁹ Tzn., že by měla být hodnocena jak samostatně, tak i v kontextu s ostatními důkazy. Podle potřeby má soud přijmout zvláštní opatření k zjištění hodnověrnosti svědka na základě § 101 odst. 2 TŘ. S ohledem na situaci, kdy se obviněný nemá možnost vyjádřit k otázkám důvěryhodnosti utajeného svědka a jeho výpovědi, náleží pouze soudu, aby při své rozhodovací povinnosti zhodnotil i věrohodnost utajeného svědka. V poslední řadě z judikatury vyplývá, že odsouzení nesmí být založeno „*vylučně, ani v převážné míře na výpovědích svědků, jejichž skutečná totožnost byla utajena.*“¹³⁰

Nicméně i přes všechna tato opatření nezbývá než konstatovat, že utajením svědka dochází k podstatnému zásahu do práv obviněného i do základních principů trestního řízení. Na druhou stranu právní úprava větší, či menší míry ochrany svědka je nezbytná, jak z důvodu ochrany zdraví a majetku svědků, tak i z důvodu podpory nesporně kladného společenského jevu. Obzvláště v případě trestné činnosti organizovaných zločineckých skupin může ochrana svědků výrazně přispět k řádnému zjištění a projednání TČ a následnému potrestání jejich pachatele/ů, jak

---

¹²⁸ GAEO, Dušan. Institut anonymního svědka, jeho využití v trestním řízení a postavení tohoto institutu v systému trestního práva v kontextu jeho základních zásad. *StZ. - Státní zastupitelství (Wolters Kluwer)*. 2012. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/46099/1/2>

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Tamtéž. Judikatury, která se uplatní, ve vztahu k úpravě postavení obviněného při utajení svědků je celá řada, některými se bude zabývat kapitola 5. Judikatura.

ostatně ukazují zahraniční zkušenosti. Navíc v současné době zřejmě neexistuje jiný, méně závažný a invazivní, způsob jak výpověď ohrožených svědků zajistit. S poukazem na výklad na začátku kapitoly je možné konstatovat, že zde tvoří ochrana svědka, jeho bezpečnosti zdraví a majetku jakousi protizásadu k zásadám obhajoby a veřejnosti. Zda tím nedochází k narušení integrity celého hodnotového systému trestního řízení, je otázka druhá.

4. Vybraná zahraniční právní úprava

Pro náležité zhodnocení vnitrostátní úpravy je potřeba ji určitým způsobem porovnat s obdobnými úpravami zahraničními. V této práci byly k tomuto účelu vybrány právní úpravy Itálie a USA. Důvod je prostý. Obě země vedou dlouhodobě úporný boj proti organizovanému zločinu i terorismu. Získaly tedy bezpochyby rozsáhlé zkušenosti a poznatky, které se následně promítají do kvality legislativy umožňující proti těmto fenoménům efektivně bojovat.

4.1. Italská právní úprava

Vývoj ochrany svědků v Itálii má podobné kořeny jako vývoj v České republice. I zde, možná by bylo vhodnější spíše říci obzvláště zde, má ochrana svědků silnou návaznost na rozvoj a rozšíření organizovaného zločinu a státní boj proti němu.

4.1.1. Organizovaný zločin v Itálii

Již od svého sjednocení roku 1861 čelila Itálie značným problémům v podobě ozbrojených skupin na jihu země, především v regionech Kalábrie, Kampánie a Sicílie. Pro účely této práce pravděpodobně postačí říci, že důvodů, proč se tento fenomén stal tak symbolickým pro italský jih, je celá řada. Od ekonomických, přes politické a některá kulturní specifika.¹³¹ Boj proti těmto skupinám byl z počátku *laxní* a nedosahoval podstatných výsledků. V důsledku toho s postupem času vzrůstala jejich moc a spolu s ní se proměňovala i jejich povaha. Již se nejednalo jen o běžné zločinecké *gangy*, jejichž struktura a organizace bývají zmatečné a nepřehledné, naopak se stávaly silně organizovanými

---

¹³¹ Bližší informace např. v knihách SMOLÍK, Josef a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8. a SAVIANO, Roberto. *Pojď se mnou pryč*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-240-2.

a některé jejich rituály dokonce začaly připomínat rituály *semi náboženských* organizací.

Důraz na silnou vnitřní hierarchii a disciplínu členů italských zločineckých skupin lze pro zajímavost ilustrovat na iniciačním rituálu společenství *'Ndrangheta*. Pro vstup do *'Ndranghety* musí člověk podstoupit rituál „*battesimo*“, neboli křest. Rituál probíhá následovně: příslušní členové společenství se rozestaví do podkovy, křtěnec stojí mezi nimi, a „*capo*“ přečte rituální projev. Forma rituálního projevu je značně rigidní, křtěnec musí ve jménu svatých přísahat svoji loajalitu společenství, jehož kodex bude nadřazovat nad svoji vlastní rodinu, děti i krev. Z takovéto přísahy může být člověk rozvázán jedině smrtí. Jejím složením se stává křtěnec členem a získává titul: „*picciotto d'honore*“, čestný pěšák.¹³² Takovým přijetím do společnosti poté vzniká mezi *'Ndranghetisty* příbuzenský vztah, ve kterém se vzájemně oslovují: „*pokrevní bratře/sestro*“.¹³³

Postupem času se v Itálii vykristalizovaly tři zločinecká uskupení, tři nejsilnější „*mafíánské organizace*“. *La Cosa Nostra* se sídlem na Sicílii, *la Camorra* se sídlem v Kampánii v Neapoli a již zmíněná *'Ndrangheta* z Kalábrie.¹³⁴

Za zmínku bezesporu stojí tzv. „*Maxiprocesso*“ a současný boj s mafiemi. *Maxiprocesso* je označení pro událost do značné míry převratnou. Na základě mnohaleté práce týmu vyšetřujících soudců, jako byli například *Rocco Chinnici*, *Paolo Borsellino* a *Giovanni Falcone*,¹³⁵ proběhl v letech 1986 - 1992 soudní proces, který značně oslabil moc sicilské *Cosy Nostry*. 19 bossů („*capo*“) bylo odsouzeno k trestu odnětí svobody na doživotí a dalších 339 obžalovaných příslušníků mafie bylo odsouzeno k trestům odnětí svobody v celkovém součtu 2665 let, tzn. průměrně 8 let na osobu.¹³⁶ V současné době, konkrétně v lednu roku 2021, byl zahájen další soudní proces obrovských rozměrů s kalábrijskou *'Ndranghetou*, jednou z nejmocnějších zločineckých organizací v Evropě. Obžalováno je 325 lidí z trestných činů zahrnujících vraždy, zneužití úředních pravomocí, trestných činů souvisejících s výrobou, přechováváním a prodejem drog apod. K procesu přispěje přes 900 svědků, bez jejichž svědectví by se nejspíše ani

---

¹³² Veškeré italské texty budou v této práci překládány do značné míry volně, laicky.

¹³³ SAVIANO, Roberto. *Pojď se mnou pryč*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2012. ISBN 978-80-7432-240-2, 52 – 56 s.

¹³⁴ SMOLÍK, Josef a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8., 36, 37 a 39 s.

¹³⁵ všichni 3 zemřeli v důsledku bombových útoků mafie v souvislosti s procesem.

¹³⁶ Viz pozn. 133, 37 s.

nemohl konat. Opět je zde demonstrována důležitost svědků, a tedy i opodstatněnost zájmu na jejich ochranu.¹³⁷

4.1.2. Vývoj právní úpravy

Právní úprava ochrany svědků v Itálii by se dala rozlišit do tří časových období, podle tří klíčových zákonů. Jsou jimi prezidentský dekret č. 8/1991 Sb., zákon č. 45/2001 Sb. a v poslední řadě zákon č. 6/2018 Sb.

Prezidentský dekret byl vydán v lednu roku 1991, tedy v průběhu *Maxi procesů*, a jeho účel je jasně vyjádřen v preambuli, která zní: „*Vzhledem k mimořádné urgentní potřebě uzákonit, z důvodu vážného fenoménu únosů osob za účelem jejich následného vydírání, nová ustanovení pro předcházení a potlačování souvisejících trestných činů, stejně jako pro ochranu osob spolupracujících s justicí....*“¹³⁸ Tento dekret byl o čtvrt roku později pozměněn a přijat Parlamentem za zákon č. 82/1991 Sb., proto ho italská právní obec nazývá *decreto legge – dekret zákon*. Reagoval na potřebu ochrany svědků tím, že ustanovil ochranu těm, kteří spolupracovali s justicí a hrozilo jim vážné a aktuální nebezpečí. Podstatná je zde formulace: „*...spolupracujících s justicí....*“ *Dekret zákon* zde totiž svojí dikcí nezaložil jen ochranu svědků, ale i osob, které jsou v českém právním řádu upraveny spíše jako *spolupracující obviněný*, tedy těch, kteří jsou pachateli TČ a kteří na základě dohody s OČTŘ usvědčí své spolupachatele. Ochrana se vztahovala nejen na osoby *spolupracující s justicí*, ale i na jejich rodinné příslušníky.

Zákon vytvořil zvláštní orgány, jejichž úkolem je zajistit řádnou ochranu uvedeným osobám. Jsou jimi: „*la Commissione Centrale*“ – „*Centrální komise*“¹³⁹ a „*il Servizio Centrale di Protezione*“¹⁴⁰ – „*Centrální služba ochrany*“.¹⁴¹ *La Commissione Centrale* je orgán spíše administrativní povahy, do jehož kompetencí náleží rozhodování, zda udělit, či neudělit konkrétní osobě ochranu podle zákona. Oproti tomu *il Servizio Centrale di Protezione* je specializovaným orgánem

---

¹³⁷ *V Itálii začal velký proces s mafií 'Ndrangheta. Obžalovaných je přes tři sta.* [online]. Česká televize, 2021 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3254346-v-italii-zacal-velky-proces-s-mafii-ndrangheta-obzalovanych-je-pres-tri-sta>

¹³⁸ ITÁLIE. *DECRETO-LEGGE 15 gennaio*. In: *Gazzetta Ufficiale*, ročník 1991, číslo 8. Dostupné také z: <https://www.normattiva.it/atto/caricaDettaglioAtto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=1991-01-15&atto.codiceRedazionale=091G0027&currentPage=1>

¹³⁹ Kterou zákon zakládá ve svém původním znění.

¹⁴⁰ Il servizio Centrale bylo založeno až novelou dekretu zákona z roku 1995.

¹⁴¹ V textu dále se zdá vhodnější použití názvů italských, spíše než se pokoušet o český překlad, který, ačkoliv je možný, není zdaleka tak výstižný.

policejních sil, kterému náleží výkon ochrany na základě rozhodnutí *Commissione Centrale*, včetně samostatného rozhodování o konkrétních opatřeních a způsobech ochrany pro její řádné zajištění. Jedná se o rozdíl oproti české právní úpravě, kdy rozhodovací povinnost je zde přesunuta z ministra vnitra na jiný orgán Ministerstvu vnitra podřízený. Je to nepochybně správné rozhodnutí, vzhledem k ohromnému množství lidí, kterým *la Commissione Centrale* poskytuje ochranu - celkem 6031 osob v roce 2018.¹⁴² V českém prostředí, kde se celkový počet utajovaných osob odhaduje na pár desítek osob, se existence zvláštního orgánu zdá být nadbytečnou.

Právní úprava ochrany svědků se dočkala reformy roku 2001 a to zákonem č. 45/2001 Sb. Nový zákon přinesl výraznější diferenciaci postavy *svědka* „*il testimone di giustizia*“ a *spolupracujícího obviněného* „*il collaboratore di giustizia*“ rozlišil jejich charakteristické rysy a podmínky pro ochranu. Podmínky pro ochranu svědka zde byly podstatně méně striktní, než pro ochranu spolupracujícího obviněného. Nevyžadovala se spolehlivost, novota a úplnost svědkova svědectví, ani se neposuzoval jeho význam pro vyšetřování, nebo řízení před soudem. Je důležité poznamenat, že pojem *svědek*, ve smyslu *il testimone di giustizia*, italské právní předpisy nevnímají stejně jako ty české. Zákon č. 45/2001 totiž vnitřně rozlišoval postavu *il testimone di giustizia* na tzv. „*il testimone vittima*“ tedy svědka, který byl poškozen trestným činem, a „*il testimone terzo*“, který je podstatně bližší českému pojetí svědka jako osoby, která má informace o skutečnostech nebo osobách předmětných pro trestní řízení. V obou případech zákon i zde předpokládal ochranu rodinných příslušníků. Podstatnou novelizaci provedl zákon č. 101/2013 Sb., který zakládá možnost účasti svědka ve veřejné správě.

4.1.3. Současná právní úprava

Nejnovější komplexní úpravu ochrany svědka přináší zákon č. 6/2018 Sb., přijatý na základě práce *Commissione Parlamentare Antimafia - Parlamentní protimafijní komise*. Zákon směřuje k: „*posílení a personalizaci opatření dohledu, fyzické ochrany, asistence, ekonomické podpory a sociální a pracovní reintegrace svědků*.“¹⁴³ Novinkou je výrazné rozšíření ochrany poskytované na základě zákona

¹⁴² Více viz kapitola 4.1.4. Závěrečné shrnutí.

¹⁴³ *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione per i testimoni di giustizia, sulla loro efficacia e sulle modalita generali di applicazione*. Ministero dell'Interno, 2019, secondo semestre 2018. Dostupné také z: https://www.poliziadistato.it/statics/25/relazione-testimoni__10_luglio_2019_.pdf, documento II, 3 s.

nejen na rodinné příslušníky svědka, ale i na ostatní osoby ohrožené z důvodu jejich vzájemných vztahů se svědky, jakými jsou například zaměstnanci, přátelé a podobně.¹⁴⁴ Jde o poměrně širší záběr v porovnání s českým ZOS, který ve své dikci chrání pouze osoby svědkovi blízké. Zákon č. 6/2018 Sb. se nově vztahuje pouze na postavy *svědků* ve smyslu italských právních předpisů (*il testimone di giustizia*) nikoli na *spolupracujícího obviněného* (*il collaboratore di giustizia*). Zákonodárce tak chtěl docílit zdůraznění faktu, že na rozdíl od postavy *il collaboratore di giustizia*, *il testimone di giustizia* není nezbytně spojen jen s trestnými činy organizovaného zločinu. *Il collaboratore di giustizia* má účinností tohoto zákona svoji vlastní právní úpravu.

Přijetí samostatného zákona, který by upravoval pouze ochranu svědků, trvalo italskému zákonodárci dlouhou dobu. Zde je pravděpodobně na místě položit si otázku, proč tak dlouho otálel? Odpovědí se jeví být prostředí, v rámci kterého byly jednotlivé zákony, týkající se původně nejen ochrany svědka ale i spolupracujícího obviněného, vydávány. Při pohledu na oficiální statistiky získané z výročních zpráv Ministerstva vnitra (*Ministero dell'Interno*) italskému Parlamentu lze dojít k jednoduchému závěru. V italském prostředí je výrazně častější fenomén chráněného spolupracujícího obviněného než chráněného svědka. V roce 2018 bylo chráněno 1189 spolupracujících obviněných a 4586 osob blízkých spolupracujícím obviněným.¹⁴⁵ Na druhou stranu svědků bylo ve stejném roce chráněno *pouze* 51 a osob svědkům blízkých *jen* 205. Navíc svědků chráněných v souvislosti s trestnými činy organizovaného zločinu bylo chráněno celkem 12.¹⁴⁶ Tento trend byl totožný i v minulých letech jak dokládají statistiky na serveru *Avviso pubblico*, společenství bojujícího mimo jiné proti organizované kriminalitě v Itálii.¹⁴⁷ Ačkoliv to nijak nesnižuje závažnost a potřebnost ochrany těchto osob, je očividné, že větší důraz klade zákonodárce na spolupracující obviněné, což ostatně dokazují i výše zmíněné zákony z let 1992 a 2001, kde byl chráněný svědek pouze podmnožinou osob *spolupracujících s justici*.

---

¹⁴⁴ Tamtéž 4 s.

¹⁴⁵ *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione per i collaboratori di giustizia, sulla loro efficacia e sulle modalità generali di applicazione*. Ministero dell'Interno, 2019, **secondo semestre 2018**. Dostupné také z:

https://www.poliziadistato.it/statics/41/relazione_collaboratori_ji-sem_2018.pdf, documento I, 1 s.

¹⁴⁶ Viz pozn. 143, documento I, 3 s.

¹⁴⁷ *TESTIMONI E COLLABORATORI DI GIUSTIZIA: LA RELAZIONE DEL GOVERNO DI FEBBRAIO 2017*. Avviso Pubblico, 2017. Dostupné také z:

<https://www.avvisopubblico.it/home/home/cosa-facciamo/informare/osservatorio-parlamentare/altri-atti-parlamentari/relazione-del-governo-sui-programmi-di-protezione-di-collaboratori-e-testimoni-di-giustizia-2-semester-2015-e-1-semester-2016/>

Postavu *svědka* ve smyslu *il testimone di giustizia* zákon definuje pomocí taxativního výčtu podmínek. Jejich zkoumáním lze dojít k závěru, že v porovnání s českou právní úpravou se jedná o podmínky přísnější, kdy kupříkladu česká právní úprava dopředu nepožaduje, aby byla výpověď vnitřně spolehlivá. To hodnotí až soudce. Svědkem je dle § 2 zákona č. 6/2018 Sb. ten, kdo:

1. poskytuje v trestním řízení svědectví, které je *vnitřně spolehlivé* a relevantní pro vyšetřování nebo hlavní líčení. *Vnitřně spolehlivou* výpovědí je výpověď potvrzená některým vnějším elementem, například když data v mobilním telefonu potvrzují, že svědek skutečně telefonoval okolo 12.00;
2. zaujímá ve vztahu k trestnému činu, který je předmětem jeho výpovědi, postavení osoby poškozené, nebo informované o skutečnostech, případně jiných svědcích;
3. nebyl odsouzen za kulpózní delikt ve spojení s tím trestným činem, o kterém probíhá trestní řízení, ani z něj nezískal žádný prospěch;
4. nebyl podroben ochrannému opatření, ani jej nevykonává;
5. a nachází se v situaci vážného konkrétního a aktuálního nebezpečí, vzhledem ke kterémuž se jeví prostředky běžné ochrany jako nedostatečné. Nebezpečí je hodnoceno ve vztahu k poskytnutému svědectví, povaze trestného činu, stavu a stupni trestního řízení, stejně jako k reakci jednotlivců, nebo kriminálních skupin, jež jsou předmětem svědecké výpovědi.¹⁴⁸

Zákon č. 6/2018 Sb. vnitřně člení způsoby *zabezpečení svědků*¹⁴⁹ (*le misure di protezione*) ve svém § 3. Jsou jimi *prostředky ochrany* (*le misure di tutela*), *prostředky ekonomické podpory* (*le misure di sostegno economico*) a *prostředky reintegrace sociální a pracovní* (*le misure di reinserimento sociale e lavorativo*). Jednotlivé prostředky musí být personalizované a přizpůsobené konkrétním případům, což je předmětem činnosti *il Servizio Centrale di Protezione*. Opatření nesmí představovat zásah do svědkových práv nabytých před podáním svědectví nebo jejich ztrátu. Jedinou výjimku z tohoto pravidla představuje zásah dočasný, reagující na výjimečnou situaci. Zákon značně preferuje prostředky, které mohou svědkovi zajistit bezpečí v místě jeho bydliště a výkon do té doby prováděných

¹⁴⁸ ITÁLIE. *Legge: Disposizioni per la protezione dei testimoni di giustizia*. In: Gazzetta Ufficiale, ročník 2018, číslo 6. Dostupné z: <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2018/2/6/18G00022/sg>

¹⁴⁹ Slovo „*la protezione*“ je zde přeloženo jako zabezpečení jelikož se nejedná jen o ochranu samotnou, ale také o svědkovo ekonomické a sociální podmínky.

činností, zájmů, zaměstnání apod. Způsoby ochrany, jakými je například přemístění do chráněné oblasti nebo změna identity, mají být ze zákona prostředky naprosto výjimečnými, aplikovatelnými pouze pokud: „*se ostatní formy ochrany ukáží naprosto neadekvátními vzhledem k vážnosti a aktuálnosti nebezpečí.*“¹⁵⁰ V každém případě je svědkovi i ostatním chráněným osobám garantována důstojná existence dle dikce § 4 odst. 3 zákona 6/2018 Sb. České právní úprava nestanovuje takto výslovně žádnou preferenci jednotlivých prostředků ochrany, navíc se jen okrajově zabývá ostatními právy svědka jako je například právo na lidskou důstojnost nebo právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací.

Prostředky ochrany (le misure di tutela) jsou opatření, která slouží k zajištění bezpečnosti chráněných osob a jejich hmotného majetku. Zákon uvádí jejich systematiku vzhledem k aktualitě a vážnosti ohrožení. Systematika odráží navíc již výše zmíněnou preferenci mírnějších opatření před těmi závažnějšími. Podle § 5 jde o:

- opatření dohledu a ochrany;
- opatření technické povahy směřující k zajištění bezpečnosti domova, nemovitostí a podniků majících význam pro chráněného;
- bezpečnostní opatření pro zajištění pohybu po obci, v níž má svědek trvalé bydliště, případně i v jiné obci;
- přesun do chráněného místa;
- zvláštní postupy pro vedení dokumentace a komunikace v informačních systémech;
- použití krycích dokumentů;
- změna osobních údajů.

Opatření ekonomické podpory (le misure di sostegno economico) se vztahují na všechny chráněné osoby. Zákon jim garantuje takový způsob života, který není horší, než jaký měly před podáním svědecké výpovědi. Za tímto účelem musí být chráněným osobám zajištěny ekonomické podmínky odpovídající ekonomickým podmínkám předcházejícím svědectví právě prostřednictvím opatření ekonomické podpory. Mezi tyto opatření dle § 6 patří:

---

¹⁵⁰ *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione per i testimoni di giustizia, sulla loro efficacia e sulle modalita generali di applicazione.* Ministero dell'Interno, 2019, secondo semestre 2018. Dostupné také z: https://www.poliziadistato.it/statics/25/relazione-testimoni__10_luglio_2019_.pdf, documento II, 5 s.

- náhrada nepravidelných, příležitostných nákladů svědka nebo jiných chráněných osob, které vznikly výlučně v důsledku přijatých opatření;
- právo na vhodné ubytování způsobilé zajistit bezpečnost a důstojnost chráněných osob, pokud by nebylo možné využít jejich vlastní domov, nebo přesun do chráněné oblasti;
- poskytování svědkovi právní ochrany v trestním řízení, ve kterém podává výpověď;
- pevná paušální náhrada za škodu způsobenou uplatněním prostředků ochrany;
- v případě trvalého a definitivního přemístění chráněných osob, pokud nemovitý majetek ve vlastnictví chráněné osoby není možné prodat na volném trhu, případně tento majetek státu za náhradu odpovídající hodnotě nemovitého majetku na volném trhu;
- svědek a další chráněné osoby mají ze zákona právo na náhradu zisku ušlého přerušením pracovní aktivity v důsledku uplatnění prostředků ochrany a právo na opakující se dávku vyplývající z nemožnosti pracovat.

Posledním typem prostředků *zabezpečení svědků (le misure di protezione)* jsou *prostředky sociální a pracovní reintegrace (le misure di reinserimento sociale e lavorativo)*. Zákon v § 7 vyjmenovává různé typy dávek a služeb určené pro zajištění práva chráněné osoby na práci a sebevzdělávání v průběhu i po ukončení ochrany. Chráněná osoba má právo vykonávat práci, úplatně i bezúplatně, k zajištění vlastního rozvoje a sociální participaci a to i po přemístění na chráněné místo. Dále má právo na různé formy podpory svého podnikání, právo na zachování svého pracovního místa, právo na nové pracovní místo byť i dočasné, s předpoklady a pozicí odpovídající pracovnímu místu, o které chráněná osoba v důsledku své ochrany přišla. Poměrně specifickým prostředkem je právo na vstup do programu, směřujícímu k poskytnutí pracovního místa ve státní správě odpovídající schopnostem a kvalifikaci chráněné osoby a limitované pouze aktuálním počtem volných pracovních míst.¹⁵¹ Společně s většinou opatření ekonomické podpory se jedná o zvláštní prostředky, které v českém právním řádu nemají obdobu.

---

¹⁵¹ *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione per i testimoni di giustizia, sulla loro efficacia e sulle modalita generali di applicazione*. Ministero dell'Interno, 2019, **secondo semestre 2018**. Dostupné také z: https://www.poliziadistato.it/statics/25/relazione-testimoni__10_luglio_2019_.pdf, documento II, 8 s.

Doba poskytování všech typů *prostředků zabezpečení* chráněných osob (*le misure di protezione*) je v § 8 zákona č. 6/2018 Sb. určena do značné míry fixní maximální délkou 6 let. Tuto dobu lze prodloužit po vyhodnocení odůvodněné žádosti. *Prostředky ochrany* (*le misure di tutela*) lze však nicméně poskytovat pouze po dobu, kdy je nebezpečí hrozící chráněným osobám dostatečně vážné, konkrétní a aktuální. Jedná se tak o určitou minimální i maximální hranici.

Návrh na přijetí zvláštních opatření podává státní zástupce k projednání na *Commissione Centrale*. V případech, kdy se svědectví týká deliktů organizovaného zločinu, terorismu, nebo jiných případů vážného společenského významu musí být žádost opatřena souhlasem zvláštního orgánu pověřeného bojem s organizovaným zločinem a terorismem – *Procuratore nazionale antimafia e antiterrorismo*. Předchozí zákony vyžadovaly jeho souhlas pouze eventuálně, fakultativně.¹⁵²

Jestliže to dovolují podmínky, připraví *la Commissione Centrale* bez otálení na prvním jednání následujícím po podání žádosti *provizorní plán ochrany* (*il piano provvisorio per la protezione*). Jeho cílem je dočasně zajistit chráněným osobám ochranu a životní podmínky shodné s těmi před podáním žádosti do doby, než *Commissione Centrale* rozhodne o přijetí *definitivního programu* (*il programma definitivo per la protezione*). V průběhu 30 dnů od vydání *provizorního plánu ochrany* musí *la Commissione Centrale* obdržet od osob, v jejichž zájmu byla podána žádost o ochranu, kompletní zprávu o jejich stavu rodinném, dědickém a jejich právech a povinnostech vyplývajících ze zákona, rozhodnutí orgánů veřejné moci nebo vlastního právního jednání. V neposlední řadě je od chráněných osob, vyžadován i přehled o jejím živobytí, za účelem následného využití *prostředků ekonomické podpory a pracovní a sociální reintegrace* (*le misure di sostegno economico a le misure di reinserimento sociale e lavorativo*). Státní zástupce, který podal žádost o poskytnutí ochrany svědkovi podle zákona č. 6/2018 Sb. musí ve lhůtě do 90 dnů od vydání *provizorního plánu* (*il piano provvisorio per la protezione*) podat žádost o přijetí *definitivního programu ochrany* (*il programma definitivo per la protezione*), jinak pozbývá provizorní plán účinnosti.

Definitivní program ochrany (*il programma definitivo per la protezione*) je konečným výsledkem činnosti *Commissione Centrale*. Jejím důsledkem je komplexní plán, přijatý po zhodnocení všech podstatných informací a názorů účastníků řízení o poskytnutí ochrany. Musí být výslovně akceptován a podepsán

---

¹⁵² Viz pozn 151, documento II, 9 a 10 s.

všemi zúčastněnými stranami. Svědek se podpisem zavazuje, že poskytne OČTŘ své svědectví o všech informacích relevantních pro trestní řízení, které jsou mu známy, a že toto svědectví neposkytne nikomu jinému, než OČTŘ, nebo svému obhájci. Dále se svědek podrobuje všem formám ochrany předepsaným v *definitivním programu* a slibuje, že nebude žádným způsobem zveřejňovat informace o své identitě, ani o svém místě pobytu v případě přesunu do chráněného místa a že se bez řádné autorizace nebude na uvedené místo vracet. Chráněná osoba má povinnost spolupracovat s orgány vykonávajícími ochranu. *La Commissione Centrale* může *definitivní program* kdykoliv zrušit nebo modifikovat, ať už z její vlastní iniciativy, nebo z iniciativy toho, kdo podal žádost o poskytnutí ochrany. Důvodem může být vážnost i aktualita nebezpečí a z toho vyplývající způsobilost přijatých opatření ochránit chráněnou osobu, případně nové potřeby chráněných osob. Každých 6 měsíců od poskytnutí ochrany na základě *definitivního programu* musí navíc *la Commissione Centrale* ověřovat splnění podmínek pro další poskytování ochrany.¹⁵³

Poslední zvláštností italské právní úpravy, kterou je vhodné si zmínit je zákonem č. 6/2018 Sb. zavedená funkce tzv. *svědkova referenta* (*il referente del testimone di giustizia*). *Referent* má působit jako jakýsi prostředník mezi *Commissione Centrale* a chráněnou osobou. Zákon tak reaguje na potřebu poskytnout chráněné osobě pevný článek v soustavě ochrany, na který se bude moci kdykoliv obrátit se svými problémy i otázkami vzniknuvšími v důsledku poskytování ochrany.¹⁵⁴ *Referent* má povinnost informovat chráněnou osobu o jejích zákonem garantovaných právech a důsledcích vyvozovaných z přijatých opatření. V průběhu tzv. *provizorního plánu ochrany* (*il piano provvisorio per la protezione*) je to právě *referent*, kdo podává *Commissione Centrale* zprávu o svědkově majetku a kvalifikaci pro zahájení *definitivního programu* (*il programma definitivo per la protezione*). Za tímto účelem pomáhá svědkovi individualizovat a určit výši jeho jmění, tedy aktiv i pasiv. V průběhu ochrany je povinností *referenta* průběžně informovat *la Commissione Centrale* o průběhu přijatých opatření i o případné potřebě pozměnit je tak, aby byla zachována jejich efektivita. Po ukončení *prostředků ochrany* (*le misure di tutela*) *referent* pomáhá chráněným osobám ve

---

¹⁵³ *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione per i testimoni di giustizia, sulla loro efficacia e sulle modalita generali di applicazione*. Ministero dell'Interno, 2019, **secondo semestre 2018**. Dostupné také z: https://www.poliziadistato.it/statics/25/relazione-testimoni__10_luglio_2019_.pdf, documento II, 11 a 12 s.

¹⁵⁴ tamtéž, documento I, 14 s.

znovuzapojení se do společenského i pracovního života (*le misure di reinserimento sociale e lavorativo*). Vytváří konkrétní reintegrační projekty a kontroluje jejich plnění chráněnými osobami.¹⁵⁵

4.1.4. Závěrečné zhodnocení

Zkušenosti, které italský zákonodárce postupně nabývá v boji s organizovanou kriminalitou, se projevují v kvalitě jeho zákonů. Zatímco předchozí zákony z let 1992 a 2001 byly kritizovány pro svoji dvouznačnost a do určité míry zmatečnost, zákon č. 6/2018 Sb. osvědčil své kvality již tím, že byl po drobných úpravách v legislativním procesu přijat v italském senátu jednomyslně.¹⁵⁶ Mezi jeho síly patří bezpochyby snaha co nejvíce proces ochrany přiblížit běžnému člověku a usnadnit mu její průběh. K tomu slouží nejen *referent*, který chráněnou osobu provází na každém stupni řízení a pomáhá jí řádně uplatňovat a chránit svá práva, ale zároveň opatření nesouvisející přímo s ochranou. Stejně jako česká úprava zná též i ta italská institut *povinnosti svědčit*, jejíž obdoba je upravena v § 198 odst. 1 italského trestního řádu - zákon č. 477/1988 Sb., Codice di procedura penale, ve znění pozdějších předpisů. Pokud chce tedy italský zákonodárce docílit, aby co nejvíce osob podávalo svědectví v trestním řízení, je jeho morální povinností zajistit jim ochranu jejich zdraví a majetku a také aby tato ochrana nebyla naprosto likvidační a respektovala jejich ostatní nezpochybnitelná práva. Toho se snaží docílit zakotvením subsidiární povahy invazivnějších *prostředků ochrany* (*le misure di tutela*) vůči těm mírnějším a zakotvením zvláštních *prostředků ekonomické podpory a pracovní a sociální reintegrace* (*le misure di sostegno economico a le misure di reinserimento sociale e lavorativo*). Alespoň v rovině teoretické se dle autorova názoru jedná o řešení uspokojujivé. Zákon č. 6/2018 Sb. lze tak vzhledem k jeho celkové koncepci a šetrnosti k právům chráněných osob, označit jako: „*efektivní nástroj nejen k ochraně svědků a jejich blízkých osob, ale též k podpoře rozhodnutí občanského charakteru, které jsou zásadní v boji s organizovaným zločinem.*“¹⁵⁷

---

¹⁵⁵ Viz pozn. 154.

¹⁵⁶ FELICIONI, Sandro. *IN VIGORE LE NUOVE DISPOSIZIONI PER LA PROTEZIONE DEI TESTIMONI DI GIUSTIZIA*. Diritto Penale Contemporaneo, 2018. Dostupné také z: <https://archiviodpc.dirittopenaleuomo.org/d/5913-in-vigore-le-nuove-disposizioni-per-la-protezione-dei-testimoni-di-giustizia>

¹⁵⁷ RUSSO, Nicola. *La legge sui testimoni di giustizia: non più figli di un Dio minore*. Giappichelli, 2018. Dostupné také z: <http://www.processopenaleegiustizia.it/legge-testimoni-di-giustizia#9>

4.2. Ochrana svědků ve Spojených státech amerických

Druhou zemí, jejíž právní úpravu je vhodné srovnat s tou českou, jsou USA. Stejně jako v Itálii má i ochrana svědků ve Spojených státech svůj původ, svůj *raison d'être*, v rostoucí moci organizovaného zločinu v zemi.

4.2.1. Organizovaný zločin v USA a vznik WITSECu

Na počátku 20. století byla organizovaná kriminalita v USA poměrně okrajovým fenoménem, nicméně rychle nabírala na síle. Impulsem jí byla především *prohibice* z let 1919 – 1933. Jejím zamýšleným účelem bylo snížení závislosti populace na alkoholu a tím i snížení zločinnosti, její efekt byl však naprosto opačný. Přesunula totiž poskytování alkoholu široké populaci z rukou státem regulovaných podniků přímo do rukou organizovaných zločineckých skupin, čímž jim přinesla zisky gigantických rozměrů a zapříčinila jejich *raketový* růst.¹⁵⁸ Americké prostředí bylo poměrně specifické v tom smyslu, že ačkoliv každý věděl, že po celé zemi existují různé zločinecké skupinky, stále i v 50. letech 20. století existovali lidé, kteří nevěřili, že by se mohlo jednat o celostátní fenomén, o rozsáhlou organizaci s celostátní působností, mající do určité míry centralizované struktury.¹⁵⁹

Změnu přinesla až neúnavná práce právníka židovského původu *Geralda Shura*. V roce 1960 byla na popud *Roberta Kennedyho*, bratra prezidenta *Johna F. Kennedyho*, zahájena restrukturalizace sekce Ministerstva spravedlnosti pro organizovaný zločin (*Organised Crime nad Racketeering Section*)¹⁶⁰ tak, aby lépe vyhovovala specifickým potřebám vyšetřování organizovaného zločinu a *Gerald Shur* se ještě ten rok rozhodl do *Kennedyho* boje zapojit. Již v roce 1963 slavila *OCRS* svůj 1. velký úspěch, když se jí podařilo získat pro *Congress* svědectví *Josepha Valachiho*. Jednalo se o prvního mnohaletého člena „mafie“, který porušil slavný zákon mlčenlivosti „*Omertu*“, a vypověděl vše, co věděl o americkém *zločineckém podsvětí* a jeho struktuře. Včetně faktu, že existuje organizace s celostátní působností, kterou vede tzv. „*capo di tutti capi*“ (šéf všech šéfů), a že se tato organizace nenazývá „*Mafie*“, ale používá jméno své sicilské mateřské

---

¹⁵⁸ *Prohibition Profits Transformed the Mob* [online]. The Mob Museum [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://prohibition.themobmuseum.org/the-history/the-rise-of-organized-crime/the-mob-during-prohibition/>

¹⁵⁹ EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7. 34 s.

¹⁶⁰ Dále jen *OCRS*.

skupiny „*La Cosa Nostra*.“¹⁶¹ Do této organizace mohli vstoupit pouze Italové a podobně jako její mateřská organizace měla své vlastní silně rigidní rituály a pravidla, jejichž porušení se trestalo smrtí. Nejdůležitějším z těchto pravidel byla právě *Omerta*. Výměnou za své svědectví před *Congressem* byla *Valachimu* slíbena ochrana pro něj i jeho přítelkyni, kterou mu USA poskytovaly až do jeho smrti v roce 1971.

Tím, že porušil *Omertu* a nic se mu nestalo, vytvořil *Valachi* pro ostatní členy organizovaného zločinu i pro běžné občany, kteří se báli odplaty za svoji případnou výpověď, precedent. Šlo totiž o situaci do značné míry nevídanou. Mezi lety 1956 – 1961 bylo brutálně zavražděno 25 vládních informátorů o trestné činnosti organizovaného zločinu,¹⁶² takže do *Valachiho* výpovědi byl zákon *Omerty* reálným problémem. *Valachi* a po něm další ho svým příkladem postupně roztržili. Již v roce 1971 přibylo 92 nových svědků a 156 osob jim blízkých. Bylo jasné, že je potřeba dát nové praxi konkrétní právní rámec. Ta přišla s nástupem prezidenta *Richarda M. Nixona* do funkce, jehož agendou byla mimo jiné i tzv. *law-and-order* (zákon a pořádek). V roce 1969 byl navržen převratný zákon *Racketeer-Influenced and Corrupt Organization Act*,¹⁶³ který následně vstoupil roku 1970 v platnost. Zákon nově umožňoval postihnout i vyšší články kriminálních organizací, které se samy nepodílely na trestných činech přímo, tím, že umožňuje trestně stíhat *racketeering activity*,¹⁶⁴ jakožto součást probíhajícího zločineckého podniku. Pro účely této práce byl nejdůležitější odstavec, znějící: „*The Attorney General shall provide for the care and protection of witnesses in whatever manner is deemed most useful under special circumstances of each case.*“ – „*The Attorney General poskytne svědkovi takovou péči a ochranu, jaká je uznána za nejvhodnější s ohledem na specifické podmínky jednotlivých případů*“. Tato věta zní neuvěřitelně jednoduše a vágně. A přesto to bylo právě toto ustanovení zákona *RICO*, na základě kterého vznikl *WITSEC – Witness Security Program*¹⁶⁵ (program na ochranu svědků). O jeho naprosté nezbytnosti a úspěšnosti svědčil téměř okamžitý, raketový vzestup počtu žalob proti členům *LCN* z 1166 v roce 1968 na 2122 v roce 1970.¹⁶⁶

---

¹⁶¹ Dále jen *LCN*.

¹⁶² Viz pozn 159, 1 s.

¹⁶³ Dále jen *RICO*.

¹⁶⁴ Vyděračství například formou vybírání výpalného, může mít nicméně i význam jiné ilegální činnosti spojené s činností organizovaného zločinu.

¹⁶⁵ EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7. 92 s.

¹⁶⁶ Tamtéž, 86 s.

Postupem času čelil *WITSEC* mnoha problémům a mediálním kauzám,¹⁶⁷ které odhalily potřebu reformy programu. Proto byla v roce 1984 přijata poslední velká novelizace úpravy programu na ochranu svědků v podobě tzv. *Witness Security Reform Act – Zákon o reformě zabezpečení svědků*. „*Federální program na ochranu svědků se stal tak nezbytným, že by bylo těžké představit si prosazování zákonnosti na federální úrovni bez něj. Jedná se o významný a zasloužený kompliment pro program, který je jen 14 let starý – a program, který přetéká potenciálem pro mnohé problémy obrovského rozsahu,*“¹⁶⁸ stálo ve zprávě senátní komise, která zákon navrhovala.

4.2.2. Současná právní úprava WITSECu

Stejně jako v případě české a italské právní úpravy, i zde existují zvláštní orgány jak pro rozhodování o poskytování ochrany podle zákona *Witness Security Reform Act*, tak i pro následné poskytování konkrétní ochrany konkrétním osobám. O poskytování ochrany svědkům rozhoduje *The Attorney General*.¹⁶⁹ *The Attorney General* je zvláštním orgánem zemí ve kterých dominuje angloamerická právní kultura a *common law*. V různých zemích má různé pravomoci, nicméně v USA se jedná do určité míry o ekvivalent českého ministra spravedlnosti. Je členem vlády a mezi jeho hlavní pravomoci patří vedení Ministerstva spravedlnosti (*Department of Justice*). Rozdíl spočívá například v tom, že zatímco český ministr spravedlnosti je navrhován Předsedou vlády a jmenován Prezidentem, v USA je *The Attorney General* navrhován Prezidentem a schvalován Senátem. Nařízením č. 1074-84 delegoval svoji pravomoc¹⁷⁰ týkající se ochrany svědků na svého *zástupce* (*Deputy of the Attorney General*), *náměstka pro sekci trestních a občanských práv* (*Assistant Attorneys General of the Criminal and Civil Rights Divisions*), *poradce* (*Associate Attorney General*) a ředitele zvláštního úřadu ministerstva spravedlnosti, do jehož kompetencí spadá mimo jiné rozhodování o použití sofistikovaných prostředků vyšetřování například video monitoringu – *Office of Enforcement Operations*.¹⁷¹

---

¹⁶⁷ V této práci bohužel není prostor na jejich rozbor, ačkoliv se jedná o nesporně zajímavou látku. Tato látka je skvěle rozebrána v knize viz pozn. 165.

¹⁶⁸ Viz pozn. 165, 228 s.

¹⁶⁹ *Witness Security* [online]. The United States Department of Justice [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security>, 9-21.200 – Approval Authority

¹⁷⁰ tamtéž, 9-21.200 – Approval Authority.

¹⁷¹ Dále jen OEO.

Samotné poskytování ochrany podle *Witness Security Reform Act* náleží dvěma různým orgánům v závislosti na tom, jedná-li se o svědka na svobodě, nebo svědka, který vykonává trest odnětí svobody (*prisoner-witnesses*).

Je-li svědek na svobodě, zajišťuje jeho ochranu *U. S. Marshall Service*.¹⁷² Jde o orgán existující již od roku 1789, mezi jehož pravomoci patří různé úkoly od ochrany soudců přes vyhledávání uprchlých vězňů až po ochranu soudních budov. V minulosti zajišťoval například národní cenzus, nebo chytání uprchlých otroků a jejich vracení zpátky na jih. Působili i jako šerifové v dobách divokého západu.¹⁷³ Momentálně existuje v USA 94 soudních okresů, přičemž každý z nich má svého *maršála (marshall)* jmenovaného Prezidentem. *USMS* byla přidělena ochrana svědků již před rokem 1970, když se ještě jednalo o zvláštní a ojedinělé případy před založením *WITSECu*. Začátky však nebyly pro *USMS* jednoduché, jelikož téměř celá 70. léta čelili značnému nezájmu politických sil USA podpořit *WITSEC* jinak, než legislativou. Kupříkladu v souvislosti s přijetím zákona *RICO* se odhadovalo, že bude třeba jmenovat až 100 nových *zástupců maršálů (deputies)* pro efektivní vedení *WITSECu*. Nicméně jim nebyly přiděleny žádné zdroje na provozování jejich nové činnosti. Ani finanční, ani materiální.¹⁷⁴

Co se týče *svědka-vězně (prisoner-witnesses)* zajišťuje jeho ochranu *Bureau of Prisons*.¹⁷⁵ *BOP* je orgán, jemuž náleží zajišťování pořádku a bezpečnosti ve federálních věznicích. Pravomoc pro ochranu *svědků-vězňů* mu připadla až v roce 1978, kdy v New Yorku vznikl 1. zvláštní vězeňský oddíl určený pouze pro chráněné svědky. Ze vzpomínek Geralda Shura vyplývá, že se jednalo o výsledek přirozeného vývoje. Zatímco v roce 1970 udělovaly OČTŘ chráněným svědkům¹⁷⁶ plnou imunitu, takže nemuseli strávit ani den ve vězení, už v roce 1974 byl počet chráněných svědků takový, že si OČTŘ mohly dovolit vybírat, kdo dostane imunitu a kdo bude muset vykonat trest odnětí svobody, byť samozřejmě snížený.¹⁷⁷ Vznikla tedy potřeba zajistit jejich bezpečnost v prostředí, ve kterém neměla *USMS* žádnou pravomoc.¹⁷⁸

---

¹⁷² Dále jen *USMS*.

¹⁷³ EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7. 100 - 103 s.

¹⁷⁴ Tamtéž, 93 s.

¹⁷⁵ Dále jen *BOP*.

¹⁷⁶ Ve smyslu českých spolupracujících obviněných.

¹⁷⁷ Viz pozn. 173, 178 s.

¹⁷⁸ Zde se jedná převážně o spolupracující obviněné, nepůjde tedy o předmět této práce.

S určitou mírou zjednodušení by se dalo říct, že spojením pravomocí *USMS* a *BOP* by vznikl orgán ekvivalentní české vězeňské službě a justiční stráž. Zatímco tedy o ochraně rozhoduje orgán s určitými výhradami alternativní k orgánu českému,¹⁷⁹ výkon ochrany zajišťují orgány odlišné. V USA není za tímto účelem zřízen žádný zvláštní, specializovaný policejní orgán jako v ČR a Itálii. Dalším podstatným rozdílem oproti české právní úpravě je, že v USA vykonává nad poskytováním ochrany svědkům dozor *OEO*, čímž je zajišťována vyšší míra zákonnosti a efektivity ochrany právem chráněného zájmu, tzn. života a zdraví svědků.

Podmínky pro vstup do WITSECu (*eligibility criteria*) jsou ze zákona následující:

1. musí se jednat o důležitého svědka. V USA není příliš rozlišováno mezi svědkem ve smyslu českého svědka nebo ve smyslu českého spolupracujícího obviněného;
2. svědek musí vypovídat v následujících případech:
  - a) jakýkoliv trestný čin spojený s organizovanou kriminalitou (*organised criminality and racketeering*);
  - b) jakýkoliv trestný čin spojený s obchodováním s drogami;
  - c) jakýkoliv jiný vážný federální trestný čin,¹⁸⁰ o němž může svědek poskytnout svědectví, které by ho vystavilo násilné odplatě, nebo výhružkám násilí;
  - d) jakýkoliv státní zločin,¹⁸¹ který je ve své podstatě podobný činům uvedeným výše;
  - e) některá občanská, případně správní řízení, v nichž by svědectví podané svědkem mohlo ohrozit jeho bezpečnost.¹⁸²

Má-li svědek zájem o vstup do WITSECu musí vyplnit zvláštní formulář dostupný na stránkách Ministerstva spravedlnosti (*Department of Justice*), ve kterém uvede ve zkratce obsah svého svědectví, informace potvrzující svědkovu spolupráci s vládními orgány v případě svědkova přijetí a nebezpečí hrozící

---

¹⁷⁹ Ministr spravedlnosti.

¹⁸⁰ K pojmu federální zločin viz kapitola 4.2.3. Další programy na ochranu svědků.

¹⁸¹ K pojmu státní zločin viz kapitola 4.2.3. Další programy na ochranu svědků.

¹⁸² THEOHARIS, Mark. What Is the Witness Protection Program? *Criminal Defence Lawyer*. Dostupné také z: <https://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/defendants-rights/what-witness-protection-program>

svědkovi nebo jeho blízkým v případě poskytnutí svědeckví. Dále se zjišťuje jakékoliv riziko, které může svědek představovat pro svoji novou komunitu při relokaci. Za tímto účelem musí svědek a všechny osoby nad 18 let, které budou spolu s ním chráněny, postoupit psychologické vyšetření organizované *OEO*. S tímto vyšetřením a jeho následným využitím pro rozhodnutí o zařazení do programu musí samozřejmě dát ohrožená osoba souhlas. Jeho neposkytnutí ale znamená, že tato osoba nemůže být do programu přiřazena.¹⁸³ Ani tím podmínky pro vstup do programu nekončí, jelikož svědek je před svým přijetím povinen uhradit všechny pohledávky vůči své osobě, o kterých ví, případně učinit uspokojivá opatření k jejich úhradě.¹⁸⁴

Tyto všechny informace následně *The Attorney General* posoudí a rozhodne, zda jsou svědek a jeho blízcí vhodní kandidáti pro vstup do programu. Před samotným vstupem je ještě potřeba, aby si svědek přečetl a podepsal „*Memorandum of understanding*“, *Memorandum vzájemného pochopení*. Vyplývá to ze zkušeností z počátku *WITSEC*u, kdy federální bezpečnostní složky jako například *FBI* slíbily svědkům, převážně ve smyslu spolupracujících obviněných, něco, co později *USMS* nemohla splnit. Z toho následně vyplývala nespokojenost mnohých svědků, kteří se cítili podvedeni.¹⁸⁵ Kvůli tomu je také zákonem zakázáno, aby jakákoliv vyšetřovací služba nebo státní zástupci slibovali potenciálním svědkům cokoliv týkající se finanční podpory, způsobů ochrany, nebo přístupu do programu. *Memorandum* obsahuje podstatné informace o průběhu programu a právech a povinnostech *USMS* v jeho průběhu, kterými se musí řídit a řádně je plnit, dokud bude svědek spolupracovat s programem.¹⁸⁶

Na rozdíl od české nebo i italské právní úpravy, které počítají s různými formami ochrany a jejich různými stupni, v závislosti na vážnosti situace, je v případě *WITSEC*u situace výrazně jednodušší. Po přijetí do *WITSEC*u dostanou svědek a jeho blízké osoby novou identitu. Stát chráněné osobě přidělí nový rodný list, kartu sociálního pojištění a řidičský průkaz, pokud ho osoba měla před vstupem do programu. Jestliže má svědek děti, získají nové školní záznamy a nová

---

¹⁸³ *Witness Security* [online]. The United States Department of Justice [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security>

¹⁸⁴ V minulosti se stávaly situace, kdy se osoba, která věděla, že jejíž identita bude utajena, neuvěřitelně zadlužila a věřitelé poté nemohli své pohledávky vymoci, jelikož zaměstnanci *WITSEC*u nesmí vyrazit žádné informace o utajované osobě. Viz - EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7.

¹⁸⁵ Viz pozn. 184, 141 s.

¹⁸⁶ Viz pozn. 183.

vysvědčení, avšak se stejnými známkami, jaké dostaly před vstupem do programu. Svědkům jsou změněna také jejich jména. Zajímavostí v této souvislosti je, že chráněným osobám jsou ponechány buď jejich iniciály, nebo alespoň jejich křestní jméno. Důvod je prostý. Pokud se má chráněná osoba podepsat, má k dispozici tu potřebnou vteřinku, aby si uvědomila, že nesmí napsat své staré jméno. Jedná se o techniku používanou na radu agenta služby IRS.¹⁸⁷

Po změně identity dochází k relokaci svědků do nového místa, kde mají začít nový život. Svědkovi je zakázáno jakkoliv sdělovat své nové osobní údaje nebo informace o svém novém místě pobytu svým příbuzným, kteří nebyli přijati do programu s ním. Jedná se o velice invazivní program, v důsledku kterého dochází ke zpretrhání téměř všech rodinných pout. Je to bohužel opatření nutné. Jeho cílem je zabránit vydírání, mučení, nebo jinému působení na svědkovy příbuzné s cílem zjistit, kde se svědek nachází. I z toho důvodu bývá zdůrazňována jeho přísná subsidiarita k jiným opatřením.¹⁸⁸ Místo relokace je známo jen *USMS* a nesmí být sděleno nikomu jinému.

Po vstupu do programu, při relokaci a až do 3 měsíců po relokaci má svědek právo na státní podporu.¹⁸⁹ Do této lhůty se musí svědek tzv. *postavit na vlastní nohy* a stát se soběstačným. Jsou však známy případy, kdy svědek dostával podporu výrazně déle. Asi nejvýznamnějším je v tomto ohledu případ vysoce postaveného člena *LCN* jménem *Aladena Fratianno*. Díky jeho svědectví se povedlo v 80. letech 20. století odsoudit 6 vysoce postavených členů *LCN* a velké množství méně významných zločinců. Jeho pomoc však nebyla zadarmo a odhaduje se, že za dobu své účasti ve *WITSECu* získal téměř milion dolarů na státní podpoře v průběhu 10 let.¹⁹⁰ Po započtení inflace k roku 2021 se pouze pro představu jedná o 2 431 059 dolarů, tedy 53 483 298 Kč a tedy 445 694 Kč měsíčně.¹⁹¹

Ochrana je poskytována svědkovi nejen v novém místě bydliště, ale i při samotném soudním řízení, případně i při přesunu z nového bydliště do místa soudního řízení. V této souvislosti svědkovi náleží náhrada všech nákladů, které na přesun vynaložil a jiných nákladů s přesunem spojených. Ochrana v průběhu soudního řízení se od ostatních liší v tom, že není vázána na účast ve *WITSECu*.

---

¹⁸⁷ EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7., 75 - 77 s.

¹⁸⁸ Tamtéž, 91 s.

¹⁸⁹ Tamtéž, 88 s.

¹⁹⁰ Tamtéž, 175 s.

¹⁹¹ Inflation Calculator [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.usinflationcalculator.com>

Pokud jednou vstoupil svědek do *WITSEC*u, tak má právo na ochranu i když z něj následně dobrovolně vystoupil. To se však týká pouze toho soudního řízení, kvůli kterému do *WITSEC*u původně vstoupil. Zákon také říká, že pokud existuje jasný důkaz, že se svědek, který z *WITSEC*u dobrovolně vystoupil, nachází v ohrožení vyplývajícím z jeho předchozí spolupráce a toto nebezpečí není nijak zaviněno svědkem, posoudí *USMS* odůvodněnost dodatečné ochrany a v případě potřeby ji poskytne.¹⁹² Zavinit své nebezpečí by svědek mohl třeba tím, že by neautorizované osobě sdělil své staré jméno. Bohužel je nutno konstatovat, že způsoby, jakými přesně *USMS* ochranu poskytuje, nejsou veřejnosti dostupné.

Nejdůležitější povinností svědka je povinnost svědčit. Je tím podmíněna jeho přítomnost v programu a nesplněním této své povinnosti jeho účast zaniká. Nejedná se však o jedinou svědkovu povinnost. Svědkové chránění jak *USMS* tak i *BOP* mohou být dále využity pro vyšetřovací účely nebo jako prostředky vyšetřovací aktivity. OČTŘ podávají své žádosti o využití svědků k těmto účelům k *OEO*. Ta následně žádost zhodnotí z hlediska právního a operačního rizika ve vztahu k pokračující bezpečnosti svědků. Po zhodnocení vydává *OEO* formální memorandum o rozhodnutí a povolení, je-li takové povolení možné. Výjimku zde opět tvoří případ, kdy svědek z *WITSEC*u dobrovolně vystoupil. V takovém případě musí OČTŘ pouze kontaktovat federálního žalobce, aby zajistily, že takové použití nebude svědkovi bránit v poskytnutí svědectví, kvůli kterému původně do programu vstoupil. Vzhledem k tomu, že případy, kdy svědek vystoupil z programu a poté do něj znovu nastoupil, jsou velmi vzácné, spočívá zajištění svědkovy bezpečnosti při a po provedení vyšetřovacího úkonu na daných OČTŘ.¹⁹³

Ve zvláštních případech může být ochrana poskytována i předběžně, tzn. před vstupem svědka do *WITSEC*u. Jde se o případy bezprostředního nebezpečí újmy, vůči kterému jsou případná opatření OČTŘ nedostatečná. Poskytovaná ochrana se nazývá *Emergency Program Protection*, nouzová ochrana v programu a poskytuje ji *USMS* ještě před podrobením se psychologickému vyšetření a podepsáním *Memoranda vzájemného pochopení (Memorandum of Understanding)*. Jedinou podmínkou pro zahájení nouzové ochrany je *předběžné interview*

---

¹⁹² *Witness Security* [online]. The United States Department of Justice [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security> a THEOHARIS, Mark. What Is the Witness Protection Program? *Criminal Defence Lawyer*. Dostupné také z: <https://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/defendants-rights/what-witness-protection-program>

¹⁹³ *Witness Security* [online]. The United States Department of Justice [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security>

(*preliminary interview*) svědka, jehož cílem je dočasně zhodnotit jeho kvalifikaci pro zařazení do programu a vysvětlení průběhu ochrany. Jakmile je to samozřejmě možné, je potřeba *předběžné interview* nahradit všemi náležitostmi, které byly kvůli nouzové situaci dočasně odloženy.¹⁹⁴

Zvláštním ustanovením je ustanovení § 3525 v části 18. U.S.C.¹⁹⁵ Toto ustanovení se zabývá tzv. *Fondem kompenzace obětí, Victim Compensation Fund*, a je přímo aplikovatelné pro nepříjemné situace, které ve WITSECu občas nastávaly, jenž souvisí s povahou poskytované ochrany. Z historie jsou známé případy, kdy se po změně identity a relokaci svědků, z hlediska české právní úpravy spíše ve formě *spolupracujících obviněných*, dopouštěli tyto nové trestné činnosti, nicméně s tou výhodou, že se jednalo o nové prostředí a po úřední stránce i o jiné osoby.¹⁹⁶ Takže například s výjimkou autorizovaných osob nemohl nikdo dohledat jejich záznamy v trestním rejstříku. *Victim Compensation Fund* poskytuje obětem takových *excesů* náhradu, spočívající v náhradě nákladů na lékařskou pomoc, případně pohřbu a ušlého zisku.¹⁹⁷

4.2.3. Další programy na ochranu svědků

WITSEC není jediný program v USA, jehož účelem je poskytování ochrany svědkům. Je třeba si uvědomit, že USA jsou federací. Zatímco WITSEC je programem federálním a má tedy celostátní působnost, jednotlivé členské státy federace mají své vlastní programy, například Kalifornie má program *CalWRAP – California's Witness Relocation and Assistance Program*.¹⁹⁸ Rozdíl mezi nimi spočívá v povaze trestných činů, ohledně kterých podává svědek své svědectví.

Trestné činy jsou v USA rozděleny do kategorií trestných činů státní a federální úrovně z hlediska rozsahu působnosti jejich zákonné úpravy a jejich závažnosti. Státní trestné činy, tzv. *state crimes* jsou trestnými činy *menšího významu*, jejichž právní úpravu ponechal *Congress* na zákonodárcích jednotlivých členských států. Sousední *menší význam* je v tomto případě do určité míry

---

¹⁹⁴ *Witness Security* [online]. The United States Department of Justice [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security>

¹⁹⁵ United States Code – oficiální kompilace platných federálních zákonů, oficiální posloupnost je: title 18, part 2, chapter 224, § 3525, Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/3521>

¹⁹⁶ EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7. 126 - 128 s.

¹⁹⁷ Viz pozn. 195.

¹⁹⁸ THEOHARIS, Mark. What Is the Witness Protection Program? *Criminal Defence Lawyer*. Dostupné také z: <https://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/defendants-rights/what-witness-protection-program>

zavádějící, jelikož mezi *state crimes* patří i trestné činy vraždy, znásilnění, loupeže, zhárství apod. Místo činu i hmotný předmět útoku se však nachází na území konkrétního členského státu. Na druhou stranu federální trestné činy, *federal crimes*, jsou trestné činy ohrožující některý podstatný národní nebo federální zájem (*federal or national interest*). V praxi se jedná o širokou škálu trestných činů. Federální orgány mají tak působnost v oblasti:

- jakéhokoliv trestný čin, který proběhne na federálním území,¹⁹⁹ nebo zahrnuje federálního úředníka;²⁰⁰
- jakéhokoliv trestného činu zahrnujícího podvod nebo klam vůči federální vládě nebo některé z jejích úřadů;
- jakéhokoliv zločinu, v průběhu kterého pachatel překročí hranice státu – například pokud únosce unese oběť z Texasu do Oklahomy;
- jakéhokoliv trestného činu, kde trestná činnost překračuje hranice státu – například když pachatel skrze internetový podvod oklame oběti z různých států;
- jakéhokoliv trestného činu týkajícího se imigrace a porušení celních předpisů – například import dětské pornografie, nebo obchodování s lidmi.

Jak bylo uvedeno výše, ne všichni svědci státních trestných činů spadají do působnosti státních programů na ochranu svědků. V některých případech²⁰¹ je dána ze zákona příslušnost *WITSECu* pro zajištění ochrany svědků. Platí tak mezi nimi vztah subsidiarity. Jednotlivé členské státy navíc mohou požádat *WITSEC* o zajištění ochrany státních svědků.²⁰² Náklady na zajištění této ochrany však platí státy samy. O žádosti rozhoduje *The Attorney General*.

4.2.4. Závěrečné shrnutí

Ačkoliv byly začátky *WITSECu* těžké, dá se nyní po 50 letech od jeho vytvoření říci, že se jedná o projekt působivě úspěšný. K roku 2002 *WITSEC* úspěšně ochránil 6 416 svědků a 14 468 osob svědkům blízkých.²⁰³ Nikdo, kdo se

---

¹⁹⁹ Jako jsou například vojenské základy, které nepatří do jurisdikce jednotlivých států, ale spadají přímo pod federaci.

²⁰⁰ Policista, celník, vězeňský dozorce apod.

²⁰¹ Hlavně bod d) na str. 65 této práce.

²⁰² *Witness Security* [online]. The United States Department of Justice [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security>

²⁰³ EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7. 5 s.

držel pravidel WITSECu a spolupracoval s orgány poskytujícími mu ochranu za celou dobu působení WITSECu nezemřel.²⁰⁴ Jistě, někteří svědci zemřeli, jako například *Joseph Barboza*, který byl zavražděn v roce 1976 výstřelem brokovnice z projíždějícího auta, ale dělo se tak převážně v důsledku jejich vystoupení z WITSECu a nerespektování jeho pravidel. V *Barbozově* případě se tak stalo, protože se rozhodl znova využívat svého starého jména a zločinecké pověsti k vydírání bookmakerů (těch, kteří přijímají sázky a vyplácí výhry) ve svém novém bydlišti po relokaci.²⁰⁵ I z hlediska recidivy²⁰⁶ je program úspěšný. Podle studie Ministerstva spravedlnosti až 82% zločinců přijatých do programu nespáchalo nikdy další zločin. Pro srovnání v případě vězňů propuštěných na podmínku se recidivy podle stejné studie dopustilo 40% propuštěných.²⁰⁷

V porovnání s českou i italskou úpravou se zdá být WITSEC výrazně přísnější. Podmínky přístupu do programu jsou rozsáhlé a nekompromisní. Ani česká, ani italská úprava nevyžadují psychologický posudek. I samotný průběh programu je dosti rigidní a neumožňuje přílišnou individualizaci pro jednotlivé svědky. Jediným postupem, kterým se ochrana zajišťuje, je relokace a následná protekce v soudním líčení. Neřeší se žádné jiné způsoby. Důvodem je pravděpodobně fakt, že americká právní úprava nedefinuje svědky tak jako česká nebo italská úprava a využívá stejná ustanovení jak pro svědky v českém slova smyslu, tak pro spolupracující obviněné. Zde je pravděpodobně největší slabost programu. Jeho rigidita a přísnost, která neřeší, že v případě běžných svědků by byla vhodnější nějaká méně invazivní opatření. Další jeho slabostí je, hlavně v porovnání s italskou úpravou, jeho nízký stupeň podpory svědka. Zatímco italská úprava zná celou řadu způsobů zajištění důstojné životní úrovně, od prostředků ekonomických až po prostředky pracovní a sociální reintegrace (*le misure di sostegno economico a le misure di reinserimento sociale e lavorativo*), americká právní úprava na druhou stranu poskytuje jen omezenou podporu na omezený čas a žádný podobně sofistikovaný systém nezná.

---

²⁰⁴ EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: Inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7. 5 s.

²⁰⁵ Tamtéž, 126 – 128 s.

²⁰⁶ Ačkoliv se striktně vzato nejedná o předmět této práce.

²⁰⁷ Viz pozn. 204, 6 s.

5. Judikatura

Jak již bylo naznačeno v kapitole o rozporu ochrany svědka s právními principy trestního práva procesního,²⁰⁸ existuje na toto téma rozsáhlá judikatura, která pomáhá formovat současnou právní úpravu a obsahuje některá podstatná stanoviska, která by bylo vhodné si v této souvislosti zmínit.

Zdá se nejvhodnější, aby byla nejprve zmíněna judikatura Evropského soudního dvora, protože se mnohdy jedná o judikaturu starší, než je judikatura Ústavního soudu a navíc Ústavní soud při své rozhodovací praxi vychází z právě z rozhodovací činnosti ESLP.²⁰⁹

5.1. Rozhodnutí ESLP ve věci *Unterpertinger v. Rakousko* ze dne 14. 11. 1986

Pan Unterpertinger se obrátil na ESLP se stížností pro porušení jeho práva na obhajobu zakotveného v čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy. Porušení se měly rakouské soudy dopustit tím, že jej odsoudily pouze na základě výpovědi jeho bývalé manželky a nevlastní dcery, kterou poskytly v přípravném řízení orgánům činným v trestním řízení. V řízení před soudem nicméně odmítly vypovídat a tak byl pouze přečten protokol o jejich svědectví. Stěžovatel tvrdil, že tím pádem nemohl účinně rozporovat jejich svědectví ani jejich důvěryhodnost.

Rozhodnutí ESLP je v tomto případě podstatné, i přestože zde nijak nefigurují státem chránění nebo utajovaní svědci. Z rozhodnutí totiž vyplývá pravidlo tzv. „*jediného nebo rozhodného důkazu*“. Podle něj dochází k porušení práva na spravedlivý proces, pokud došlo k omezení práva obhajoby a následné uznání viny je založené výlučně, nebo rozhodujícím způsobem na výpovědi svědka, kterého obžalovaný nemohl vyslyšet, nebo dát vyslyšet a to jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem

5.2. Rozhodnutí ESLP ve věci *Kostovski v. Nizozemí* ze dne 20. 11. 1989

Stěžovatel Kostovski se se svojí stížností obrátil na ESLP s tím, že bylo v řízení před národními nizozemskými soudy, podobně jako v Unterpertingerově případě, porušeno jeho právo jakožto obviněného na obhajobu podle čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy. Porušení zde mělo spočívat v postupu národních soudů

---

²⁰⁸ Viz kapitola 3.7. Rozpor ochrany svědka s principy trestního řízení.

²⁰⁹ Viz kapitola 3.7. Rozpor ochrany svědka s principy trestního řízení.

při rozhodování, kdy jako podklad pro rozhodnutí byly použity výpovědi dvou anonymních svědků. Stěžovatel navíc nemohl jednomu z těchto svědků pokládat otázky. Druhému sice ano, ale jejich rozsah a povaha nemohly v žádném případě nahradit přímý výslech svědka obviněným. Identitu utajených osob neznaly ani vyslychající osoby.

Nizozemská strana se ve své argumentaci snažila zdůraznit důležitost právní úpravy utajených svědků ve světle vzrůstající organizované kriminality a vzrůstajícího trendu zastrasování svědků.

ESLP rozhodl, že ačkoliv je vzestup organizované kriminality palčivým problémem, není možné zdůrazňovat: „*zájem všech v civilizovaném společenství na kontrolovatelném a spravedlivém soudním řízení,*“ a tomuto zájmu obětovat tak důležité principy demokracie a právního státu, jako je právo na spravedlivý proces. V této souvislosti ESLP připomněl pravidlo *jediného nebo rozhodného důkazu* z Unterpertingerovy věci. Limitace, kterými zatížily stranu stěžovatele nizozemské soudy, byly z tohoto důvodu shledány neslučitelnými s čl. 6 Úmluvy.

5.3. Rozhodnutí ESLP ve věci Doorson v. Nizozemí ze dne 26. 3. 1996

Toto rozhodnutí sdílí rysy podobné s případem Kostovski v. Nizozemí, nicméně v podstatných záležitostech se od něj liší. Jejich společnou komparací tak lze demonstrovat jemné i ty méně jemné nuance, které je třeba rozlišovat při rozhodování o rozporu ochrany svědka s právy obviněného.

Stěžovatelem je v tomto případě pan Doorson, který svojí stížností napadá mimo jiné postup nizozemských soudů při aplikaci institutu utajení svědka. Tvrdí, že nejenže bylo tímto postupem zasaženo do jeho práv tak, že nemohl svědky vyslychat (podobně jako v případě Kostovski), ale že navíc pro utajení svědků Y.15 a Y.16 nebyl žádný důvod, jelikož on sám jim nikdy přímo ani nepřímo nevyhrožoval a neměli tedy důvod mít obavu o své zdraví. V neposlední řadě namítá, že svědci byli závislí na drogách, přičemž připomínal notorickou nedůvěryhodnost takových osob.

ESLP však na rozdíl od případu Kostovski stěžovateli za pravdu nedal. Nejprve podotkl, že použití výpovědi anonymních svědků v přípravném řízení na škodu nutně není, a ačkoliv v hlavním líčení již takový postup může představovat problém, neznamená jeho využití rozpor s Úmluvou za všech okolností. Ochrana svědků je zájem stejně důležitý jako spravedlivý proces. Ačkoliv se pro ni nedá uplatnit čl. 6 Úmluvy, je třeba ji vzít v potaz v souvislosti s čl. 8, který chrání život,

svobodu a bezpečí osob. Čl. 6 Úmluvy tedy nelze vykládat absolutně. Svědci byli utajeni právě proto, že se jedná o drogově závislé a takové prostředí bývá velmi nebezpečné a plné násilí, obzvláště ze strany drogových dealerů. Už tento fakt dostatečně odůvodňuje jejich utajení, není třeba konkrétních výhrůžek. S odkazem na případ Kostovski, kde byla problémem právě nedostatečná kompenzace narušení svědkových práv ESLP uvádí, že zde tomu tak nebylo. Právní zástupce stěžovatele přišel do přímého kontaktu se svědky a měl možnost se jich zeptat na cokoliv, vyjma otázek, které by odhalily jejich identitu. V poslední řadě, v kontextu doktríny *jediného nebo rozhodného důkazu* ESLP konstatoval, že v tomto případě nebyla výpověď utajovaných svědků jediným důkazním prostředkem, ale že byli součástí komplexu výpovědí.

Z těchto, ale i dalších důvodů ESLP rozhodl, že nedošlo k narušení stěžovatelových práv.

5.4. Rozhodnutí ESLP ve věci Krasniki v. Česká republika ze dne 28. 2. 2006

I z českého prostředí existuje rozhodnutí ESLP týkající se ochrany svědků. V mnohých ohledech tento judikát sdílí shodné rysy s případem Doorson. Stěžovatel byl usvědčen na základě výslechu anonymních svědků, proti čemuž následně podal stížnost. V té namítá, že podobně jako v případě Doorson zde nebyl důvod utajit totožnost svědků, jelikož on sám jim žádným způsobem nevyhrožoval. Utajením však bylo narušeno jeho právo na obhajobu podle čl. 6 Úmluvy.

ESLP V tomto případě dal stěžovateli za pravdu. Ačkoliv stejně jako v případě Doorson pocházeli oba svědkové z drogového prostředí, žádný z vnitrostátních soudů neposoudil dostatečně odůvodněnost utajení svědků v tomto případě a dostatečně neospravedlnil tak podstatné porušení stěžovatelových práv. Navíc v tomto případě byl stěžovatel odsouzen výlučně na základě výpovědi anonymních svědků, což je s ohledem na předchozí judikáty v rozporu se zásadou spravedlivého procesu.

5.5. Další Judikatura ESLP

Podstatnou změnu pravidla jediného nebo rozhodného důkazu přineslo rozhodnutí ESLP ve věci Rachdad proti Francii ze dne 13. 11. 2003. ESLP zde judikoval, že soudy mohou obžalovaného uznat vinným na základě výpovědi utajených svědků, které obžalovaný nebo jeho obhájce nemohli vyslechnout v žádné fázi trestního řízení, nicméně pouze v případě, kdy:

- je absence konfrontace obžalovaného a svědka svědčícího proti němu způsobena nemožností zjistit místo, kde se svědek zdržuje. Musí být dokázáno, že OČTŘ svědka aktivně hledaly, aby tuto konfrontaci umožnily;
- předmětné svědectví utajeného svědka nepředstavuje jediný prvek, na kterém je odsouzení založené.

ESLP nakonec za účelem přezkumu použitelnosti výslechu chráněného svědka stanovil třístupňový test:

1. *Zda existuje závažný důvod pro nepřítomnost svědka? Závažným důvodem by mohla být kupříkladu svědkova smrt nebo nedosažitelnost. Touto otázkou se ESLP zabýval například právě ve věci Rachdad proti Francii.*
2. *Zda výpověď svědka představuje výlučný nebo rozhodující důkaz? Rozhodující důkaz je podle rozhodnutí ESLP ve věci Al Khawaja a Tahery proti Spojenému Království ze dne 15. 12. 2011 nebo Van Mechelen a spol. v. Nizozemí ze dne 23. 4. 1997 důkazem tak významným, že jej lze považovat za určující pro výsledek procesu.*
3. *Zda existují dostatečné vyvažující faktory, které by kompenzovaly ztížené podmínky, v nichž obhajoba pracovala? Pokud má být řízení spravedlivé, je třeba porušení práva plynoucího z čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy nějak kompenzovat. ESLP za vhodná opatření považuje různé způsoby, které umožňují obviněnému zpochybnit pravdivost a věrohodnost utajeného svědka.²¹⁰*

Pro úplnost je třeba doplnit, že k problematice ochrany svědků se vztahují i další rozhodnutí ESLP jako například: rozhodnutí ESLP ve věci *Lüdi v. Švýcarsko* ze dne 15. 6. 1984, nebo rozhodnutí ESLP ve věci *Windisch v. Rakousko* ze dne 27. 9. 1990 atp.

---

²¹⁰ MULÁK, Jiří. *Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe*. Bulletin advokacie [online]. 2019 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe?browser=full>

5.6. Nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12. 10. 1994

Jak již bylo nastíněno výše,²¹¹ toto je velmi významné rozhodnutí, neboť silně zasáhlo do právní úpravy ochrany svědků v ČR. K Ústavnímu soudu se obrátila skupina poslanců s návrhem na zrušení ustanovení v § 55 odst. 2, § 209 a § 74 odst. 1 TŘ²¹², zakotvených novelou trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb. Ačkoliv Ústavní soud shledal opodstatněnost institutu anonymního svědka a s tím související zásah do práv obžalovaného, zákonodárce podle něj nezvolil takový způsob, který by tento zásah minimalizoval. Obviněný byl právní úpravou příliš omezen na svém právu obhajoby tím, že nemohl svědkovi klást otázky a účinně rozporovat jeho výpověď. Došlo také k problému, který spočíval v tom, že obviněný nemohl namítat nevěrohodnost svědka a byly tedy omezeny účinné způsoby, jak ji prokázat, jelikož zákon předmětné omezení nijak nekompensoval. Zákonodárce tak nesplnil podmínku pro omezení jednoho základního práva při vzájemné kolizi s jiným základním právem na základě principu proporcionality a dostal se do rozporu s čl. 4 odst. 4, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny. Zákonodárce svojí nevhodnou volbou opatření směřujících k ochraně svědka podle Ústavního soudu zasáhl do práva obviněného na obhajobu, čímž narušil zásadu rovnosti stran v soudním řízení a tím i celkově právo na spravedlivý soudní proces.

5.7. Nález ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 37/01, ze dne 22. 10. 2001

Stěžovatel se v této věci obrátil na Ústavní soud s tvrzením, že bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu, konkrétně čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny a že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy. Stěžovatel toto porušení zdůvodnil mimo jiné nedostatečnou odůvodněností utajení svědků podle § 55 odst. 2 a § 209 odst. 1 TŘ. Ani jeden ze svědků totiž nevedl, že by mu bylo v souvislosti se svědecktím vyhrožováno, čímž došlo podle stěžovatele ke zneužití institutu utajení svědka. Navíc nebyla dostatečně prokázána věrohodnost utajených svědků, kterou oni sami zpochybnili tím, že při popisu stěžovatele nevedli výrazné mateřské znaménko na stěžovatelově krku.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí poukázal na fakt, že ačkoli zákon požaduje, aby soud i bez návrhu učinil všechny potřebné úkony k ověření věrohodnosti u hlavního líčení vyslechnutého svědka, jehož totožnost byla podle

---

²¹¹ V kapitole 2. Historie právní úpravy ochrany svědka.

²¹² Který se však ochrana svědka netýká, je uveden pro úplnost.

ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu utajena (§ 209 odst. 2 trestního řádu), z trestního spisu nevyplývá, že by tak obecný soud učinil. OČTŘ navíc rozhodl o utajení svědků, aniž by k tomu měl konkrétní důvody, které by nasvědčovaly, že svědkům hrozilo zjevné nebezpečí, případně že jejich ochranu nebylo možné zajistit jiným způsobem podle *principu subsidiarity*. Z těchto důvodů Ústavní soud stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

5.8. Nález ÚS ČR, sp. zn. III. ÚS 501/04, ze dne 3. 3. 2005

V tomto případě podal k Ústavnímu soudu stěžovatel svoji ústavní stížnost z toho důvodu, že v předchozím řízení Vrchní soud v Olomouci nedostatečně přezkoumal tvrzení a důvěryhodnost utajeného svědka a to obzvláště potom, co svědkovu nedůvěryhodnost namítl stěžovatel, který pro ni také poskytl potřebné důkazy. S těmito důkazy se Vrchní soud před meritorním rozhodnutím nijak nevypořádal a to navzdory tomu, že zpochybňovaly věrohodnost klíčového důkazního prostředku pro řízení a zároveň jediného důkazního prostředku, který určoval množství drogy u stěžovatele. Na základě toho byla narušena stěžovatelova práva vyplývající z čl. 8 odst. 2, čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny a zároveň byly narušeny kautely plynoucí konkrétně 2 odst. 2 Listiny a čl. 2 odst. 3 Ústavy.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí odsoudil postup Vrchního soudu jako svévolný. Podle Ústavního soudu Vrchní soud pochybil, když zcela pominul jednoznačně nepravdivou část svědkovy výpovědi a mimo jiné i tím nedostál požadavkům, které jsou na něj kladeny z kautel vyplývajících ze zásady volného hodnocení důkazů. Tato pochybení byla o to závažnější, že se jednalo o výpověď utajeného svědka a „...*proto musí být účastníkům za těchto okolností dána dostatečná, transparentní a z pohledu zásady proporcionality v kolizi s ústavními právy jiných subjektů co nejširší možná příležitost vypořádat se s věrohodností svědka a důkazní silou jeho výpovědi...*“

5.9. Další judikatura českých soudů

Shora uvedeným výčtem přehled rozhodnutí českého ústavního soudu zdaleka nekončí. Za zmínku stojí mnohá další rozhodnutí, například nález III. ÚS 291/03, I. ÚS 481/04 nebo III. ÚS 499/04.

Dále je zřejmě vhodné poznamenat, že na úrovni českého soudnictví se touto problematikou nezabývá pouze Ústavní soud, ale také zde figuruje četná

judikatura Nejvyššího soudu ČR. Zde lze například uvést rozhodnutí 4 TZ 219/99, 5 Tdo 810/2003, 8 Tdo 235/2006 nebo 4 Tdo 144/2009 a mnohá další.

Jak je vidět z rozhodnutí uvedených výše, problematika střetu ochrany svědka a právního zájmu na jeho ochraně s právy obviněného je tématem ožehavým a důležitým, ale zároveň také velice diskutabilním. Je zde ohromný prostor a potřeba pro výklad drobných nuancí, k čemuž právě judikatura v kontinentální právní kultuře slouží.

6. Návrhy de lege ferenda

V návaznosti na rozbor zahraniční úpravy autor této diplomové práce navrhuje *de lege ferenda* zakotvit v zákoně č. 137/2001 Sb. ustanovení, které bude svědkovi garantovat jeho životní úroveň a jejíž snížení bude možné jen za zvláštních okolností:

1) Zachování životní úrovně chráněné osoby je garantováno. Zvláštní ochranná opatření je možné aplikovat pouze, nedojde-li tím k narušení práv nabytých před schválením zvláštní ochrany ministrem.

2) Omezit práva chráněné osoby dle odst. 1) je možné jen ve skutečně výjimečných a dočasných případech, kdy se jiná opatření jeví jako zjevně nedostatečná k ochraně života a zdraví chráněné osoby.

Autor dále navrhuje v souvislosti s touto změnou zakotvit v zákoně striktní systematiku opatření přijímaných k ochraně chráněné osoby. Ačkoliv do určité míry ze zákona vyplývá, autor shledává za vhodné, aby byla takto důležitá záležitost upravena výslovně. Konkrétní systematika se jeví vhodná nejen z hlediska práv chráněné osoby, ale také z hlediska co nejmenšího zásahu do práv obhajoby a v poslední řadě je i výhodná finančně. Z toho důvodu by měl být do § 3 zákona č. 137/2001 Sb. vložen nový odstavec 2:

2) Opatření v odst. 1, písm. b) a c) jsou opatřeními výjimečnými, uplatnitelnými až pokud se ostatní formy ochrany jeví jako zjevně nedostatečné chránit práva chráněné osoby, ve vztahu k vážnosti situace a aktualitě nebezpečí. Při uplatnění těchto opatření klade policejní orgán zvláštní zřetel na životní úroveň a důstojnou existenci chráněné osoby.

S tím vším souvisí zakotvení opatření, která budou konkrétně zpracovávat problematiku finanční podpory chráněných osob v průběhu ochrany:

1) chráněné osobě v průběhu ochrany náleží:

- a) náhrada nákladů vynaložených výlučně v důsledku opatření přijatých k její ochraně;*
- b) náhrada škody vzniklé v důsledku přijatých opatření;*
- c) náhrada nákladů na právní zastoupení vzniklých chráněné osobě v důsledku trestního řízení;*
- d) v případě ukončení pracovní nebo jiné výdělečné činnosti v důsledku přijatých opatření, měsíční podpora vyplácená v takové výši, které je způsobilá zajistit svědkovi jeho životní úroveň před přijetím předmětných opatření.*

Autor navíc dochází k závěru, že vzhledem k invazivnímu charakteru ochrany a intenzitě jejího zásahu do práv chráněných osob by bylo vhodné chráněné osobě usnadnit návrat do normálního života. Za tímto účelem by, podobně jako je zakotveno v italské právní úpravě, mohla sloužit postava referenta, který nejenže chráněné osobě pomůže chránit svá práva v průběhu ochrany, ale také jí v případě intenzivnějších ochranných opatření umožní snadnější reintegraci do společnosti:

1) chráněná osoba má právo na poskytnutí právní a sociální pomoci specializovaným referentem policejního orgánu.

2) referent má ve vztahu ke chráněné osobě následující povinnosti:

- a) informovat chráněnou osobu o opatřeních přijímaných k její ochraně a důsledkům z nich vyplývajících.*
- b) podávat kontrolnímu orgánu pravidelné zprávy o průběhu ochrany a případné potřebě její úpravy.*
- c) na žádost chráněné osoby pomoci této k jejímu zpětnému začlenění do pracovního a sociálního života, především zprostředkováním nového zaměstnání ve spolupráci s Úřadem práce, které bude odpovídat schopnostem a vzdělání chráněné osoby.*

V návaznosti na úpravu americkou shledává autor lze za nesporně zajímavé pokládat další využití svědka pro účely vyšetřování. Jedná se ale o opatření, k jejichž aplikaci by bylo potřeba přistupovat velmi opatrně a *sporadicky*, aby nedošlo k přílišnému ohrožení zdraví a života chráněné osoby. Nelze nicméně

nevidět potenciální výhody, které by mohly být tímto postupem získány. I přestože je pro podobné ustanovení potřeba další široké akademické debaty, která by jej náležitě zhodnotila, autor se pokusil navrhnout předmětné ustanovení zákona č. 137/2001 Sb. následovně:

1) Policejní orgán může po dohodě se svědkem podat ministrovi skrze státního zástupce písemnou žádost o využití chráněné osoby při vyšetřovacích úkonech.

a) Žádost musí být chráněnou osobou podepsána. Svým podpisem chráněná osoba vyjadřuje souhlas se svým využitím. Souhlas musí být učiněn dobrovolně.

b) Žádost musí obsahovat podrobný popis vyšetřovacího úkonu a účelu jeho vykonání.

2) Ministr žádost zhodnotí především z hlediska délky operace, možnosti využití alternativních prostředků k dosažení požadovaného účelu a potenciálních právních i bezpečnostních rizik. Za tímto účelem smí zjišťovat konkrétní stanoviska chráněných osob a konzultovat příslušný policejní orgán.

3) Po udělení souhlasu ministrem musí policejní orgán zajistit bezpečnost chráněné osoby v průběhu operace.

4) Souhlas nelze udělit, pokud:

a) se chráněná osoba nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, nebo;

b) se očekává aktivita navazující na svědkovo využití spočívající předně ale ne výlučně v dalším využití chráněné osoby nebo v dočasném zpřísnění opatření ochrany.

7. Závěr

Tato práce měla za cíl komplexně zhodnotit současnou úpravu ochrany svědků v trestním řízení, s důrazem na zvláštní ochranu svědka a osob jemu blízkých, a její komparaci s obdobnou úpravou zahraniční. Konkrétně dvou zemí, které jsou v povědomí širší populace známé svým bojem proti organizovanému zločinu, a mají výrazně více zkušeností než země jako je Česká republika, pro kterou je boj se skutečně organizovanou kriminalitou poměrně novým fenoménem. Jmenovitě Itálie a USA.

Autor na základě svých zjištění dochází k závěru, že právní vývoj ochrany svědka v ČR byl značně problematický. První pokus působí s odstupem času nepromyšleně. Dále jako negativní autor především hodnotí *legislativní vakuum*, které vzniklo mezi novelami č. 292/1993 Sb. a 152/1995 Sb. a dlouhodobé

opomíjení ochrany osoby podávající vysvětlení, ačkoli jde o osoby ohrožené prakticky ve stejné míře jako svědek.

Přesto je třeba říci, že dnes se právní úprava samotné ochrany svědka i v porovnání se zahraničními zeměmi nalézá na uspokojivé úrovni. České právo zná čtyři různé roviny, podle kterých lze svědka chránit. Obecnou činnost policejních orgánů, utajení podle trestního řádu, krátkodobou ochranu poskytovanou PČR podle zákona č. 273/2008 Sb. a zvláštní ochranu poskytovanou na základě zákona 137/2001 Sb., SKVP, zvláštním policejním útvarem založeným právě za tímto účelem. Jednotlivé instituty jsou vůči sobě ve vztahu *subsidiárním*, kdy je poměrně jasně zřetelná jejich vzájemná návaznost a provázanost. O tom, že současný stav ochrany svědků je na dobré úrovni, dle autorova názoru svědčí téměř nulový počet novelizací právních úprav ochrany svědka v posledním desetiletí.

Nicméně to neznamena, že není co upravovat. Právě z tohoto důvodu byla využita rozsáhlá komparace zahraničních právních úprav. USA se v této oblasti dají považovat za průkopníka. I přestože WITSEC původně vznikl primárně pro spolupracující obviněné, našel své uplatnění brzy i v případě běžných svědků. Jedná se ale o program velmi přísný a neumožňující dostatečnou individualizaci ochrany. Autor má za to, že přestože o kvalitě programu svědčí nulová úmrtnost chráněných osob, nepovažuje ho za příliš vhodný pro uplatnění v českých podmínkách.

Italská právní úprava vznikla, oproti úpravě USA, která je podstatně starší, v podobné době jako ta česká. Vychází i z podobné právní kultury a autor ji shledal jako vhodného kandidáta pro inspiraci v další úpravě ochrany svědků. Řada institutů, které zakotvuje, působí mírně a ohleduplně k osobám svědků, kteří jsou státem motivováni k výpovědi širokou sítí potenciálních opatření určených nejen k jejich ochraně, ale i k ochraně jejich majetku a důstojnosti. V celém tom komplikovaném procesu mají navíc k dispozici podporu specializovaným referentem. Taková opatření dle autorova názoru v české právní úpravě citelně chybí.

Svědkiem je mnohdy osoba bez jakéhokoliv právního vzdělání nebo kriminální minulosti. Potřebuje tedy, aby jej stát nejen ochránil, ale aby jej i celým procesem ochrany provedl, a aby z něj následně vyšel ničím nepoznamenan. Jen takovým způsobem je možné zaručit, že lidé budou dostávat své občanské povinnosti svědčit a svojí participací pomohou řádnému naplnění účelu trestního řízení.

8. Resume

The goal of this thesis was to evaluate the current regulation of the witness protection in criminal proceedings with emphasis on the special protection of witnesses and other associated people and its comparison with similar foreign regulation. Specifically, with the two countries that are in the consciousness of the general population known for their fight against organised criminality and therefore possess a greater degree of experience than countries like the Czech Republic, for which the fight against organised crime is a relatively new phenomenon. Namely Italy and the USA.

On the basis of his findings, the author comes to the conclusion that the evolution of the Czech regulation has been problematic. The first attempt feels ill-considered. Furthermore, the author deems negative the legislative vacuum that arose between the acts n. 292/1993 Sb. and 152/1995 Sb. and the long term omitting of the protection of people that provide clarification, even though they are endangered in the same way as witnesses are.

In spite of that it is possible to say that the current regulation of the witness protection finds itself at an acceptable degree. The Czech law regulates four different levels of protection. The general activity of the police forces, the classification of witnesses by the code of criminal proceedings, the short term protection provided by the Police of the Czech Republic under the act n. 273/2008 Sb. and the special protection provided under the act n. 137/2001 Sb. by the SKVP, special police department founded exactly for this reason. Each levels are subsidiary, their mutual interconnection and succession is clearly visible. The fact that the protection is at a good standard is, according to the author, attested by almost zero amendments enacted in the last decade.

However, that does not mean that there is nothing to improve. An extensive comparison of the foreign legislation was used exactly for that reason. The USA can be considered a pioneer of this field. Even though WITSEC was originally created for the crown witnesses, it soon found its use even in the case of regular witnesses. But it is a severe and strict program that does not enable appropriate individualisation of the protection. The author does not consider it to be appropriate to use in Czech conditions. Even if its quality is proved by zero mortality of the protected people.

The Italian regulation has evolved, in contrast to the American regulation which is significantly older, in the similar period as the Czech one. It is also based

in a similar legal culture and the author deems it a suitable candidate to look for inspiration for further regulation of the witness protection. Many institutes constituted by it seem very lenient and considerate of the witness personalities. They are motivated by the state to testify by a wide variety of provisions intended not just for their protection but also for the protection of their property and dignity. During all that complicated process the witness has at his/her disposal an assistance of the specialised referent. According to the authors opinion such provisions are grievously absent in the Czech legislative.

The witness is usually a person without any legal knowledge or criminal past. Therefore, he needs not only the protection of the state, but also to be guided through the whole proceedings in order to come out of it unaffected. Only then it is possible to guarantee that the people will fulfil their civic duties and by their participation in the proceedings help to fulfil its purpose.

Seznam použitých zkratk

ÚS – Ústavní soud

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

Úmluva - Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Listina – Listina základních práv a svobod

TŘ – Trestní řád

TZ – Trestní zákoník

OZ – Občanský zákoník

ZOS – Zákon zvláštní ochrany svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením

ZPČR – Zákon o Policii České republiky

KancŘ. – Kancelářský řád

OČTŘ – Orgány činné v trestním řízení

PČR – Policie České republiky

TČ – Trestný čin

RICO – Racketeer-Influenced and Corrupt Organization Act

WITSEC – Witness Security Program

OCRS – Organised Crime nad Racketeering Section

OEO – Office of Enforcement Operations

LCN – La Cosa Nostra

USMS – U. S. Marshall Service

BOP – Bureau of Prisons

Rejstřík použitých zdrojů

1. Literatura

1. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I: § 1 - 156 Komentář*. 7., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
2. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II: § 157 - 314s Komentář*. 7., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.
3. DRAŠTÍK, Antonín a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-790-4.
4. ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-457-6.
5. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: Obecná část. Zvláštní část*. 3. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 4. 2013. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1.
6. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1. 10. 2017. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3.
7. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: minulost a budoucnost*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-185-4.
8. JELÍNEK, Jiří a kol. *Terorismus: základní otázky trestního práva a kriminologie*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-256-1.
9. SMOLÍK, Josef a kol. *Organizovaný zločin a jeho ohniska v současném světě*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4438-8.
10. NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní*. Praha: Naše vojsko, 1995. ISBN 80-206-0472-3.
11. STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-40-7.
12. EARLEY, Pete a Gerald SHUR. *WITSEC: inside the federal witness protection program*. Bantam Books, 2002. ISBN 0-553-80145-7.
13. SAVIANO, Roberto. *Pojď se mnou pryč*. Praha - Litomyšl: Paseka, 2011. ISBN 978-80-7432-240-2.

2. Odborné i novinové články

1. VATUCH, Pavel. K současnému stavu ochrany svědků a osob podávajících vysvětlení. *Wolters Kluwer* [online]. 17. 9. 2012. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/44577/1/2>

2. GALO, Dušan. Institut anonymního svědka, jeho využití v trestním řízení a postavení tohoto institutu v systému trestního práva v kontextu jeho základních zásad. *Wolters Kluwer* [online]. 31. 7. 2013. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/46099/1/2>
3. MICHORA, Zdeněk. Ochrana spolupracujícího obviněného. *Wolters Kluwer* [online]. 14. 8. 2017. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/235064/1/2>
4. MULÁK, Jiří. *Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe*. Bulletin advokacie [online]. 2019 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe?browser=full>
5. *V Itálii začal velký proces s mafií 'Ndrangheta. Obžalovaných je přes tři sta*. [online]. Česká televize, 2021 [cit. 2021-03-09]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3254346-v-italii-zacal-velky-proces-s-mafii-ndrangheta-obzalovanych-je-pres-tri-sta>
6. *Amerika své "živé důkazy" hýčká* [online]. Hospodářské Noviny, 2000 [cit. 2021-03-08]. Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-761894-amerika-sve-zive-dukazy-hycka>

3. Odborné články – Itálie

1. RUSSO, Nicola. *La legge sui testimoni di giustizia: non più figli di un Dio minore*. Giappichelli, 2018. Dostupné také z: <http://www.processopenaleegiustizia.it/legge-testimoni-di-giustizia#9>
2. *TESTIMONI E COLLABORATORI DI GIUSTIZIA: LA RELAZIONE DEL GOVERNO DI FEBBRAIO 2017*. Avviso Pubblico, 2017. Dostupné také z: <https://www.avvisopubblico.it/home/home/cosa-facciamo/informare/osservatorio-parlamentare/altri-atti-parlamentari/relazione-del-governo-sui-programmi-di-protezione-di-collaboratori-e-testimoni-di-giustizia-2-semester-2015-e-1-semester-2016/>
3. FELICIONI, Sandro. *In vigore le nuove disposizioni per la protezione dei testimoni di giustizia*. Diritto Penale Contemporaneo, 2018. Dostupné také z: <https://archiviodpc.dirittopenaleuomo.org/d/5913-in-vigore-le-nuove-disposizioni-per-la-protezione-dei-testimoni-di-giustizia>

4. Odborné Články – USA

1. THEOHARIS, Mark. What Is the Witness Protection Program? *Criminal Defence Lawyer* [online]. Dostupné také z: <https://www.criminaldefenselawyer.com/resources/criminal-defense/defendants-rights/what-witness-protection-program>
2. MINCE-DIDIER, Ave. State Crimes vs. Federal Crimes. *Criminal Defence Lawyer* [online]. Dostupné z: <https://www.criminaldefenselawyer.com/resources/state-crimes-vs-federal-crimes.htm>

5. Česká legislativa

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění pozdějších předpisů.
2. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
3. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.
7. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky.
9. Zákon č. 292/1993 Sb.
10. Zákon č. 152/1995 Sb.
11. Zákon č. 265/2001 Sb.
12. Zákon č. 274/2008 Sb.
13. Zákon č. 349/2005 Sb.
14. Zákon č. 348/2011 Sb.
15. *Důvodová zpráva k zákonu č. 292/1993 Sb., změna trestního řádu.* In: Poslanecká sněmovna Parlamentu, ročník 1993. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/33149/1/2>
16. *Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb., změna trestního řádu.* In: Poslanecká sněmovna Parlamentu, ročník 2000. Dostupné také z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/22506/1/2>

17. *Důvodová zpráva k zákonu č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.* In: Poslanecká sněmovna Parlamentu, ročník 2000. Dostupné také z:
<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/14642/1/2>

6. Zahraniční legislativa – Itálie

1. Dekret zákon č. 6/2018 Sb.
2. Zákon č. 45/2001 Sb.
3. Zákon č. 101/2013 Sb.
4. Zákon č. 6/2018 Sb.
5. Zákon č. 477/1988 Sb., Codice di procedura penale.
6. *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione per i testimoni di giustizia, sulla loro efficacia e sulle modalita generali di applicazione.* Ministero dell'Interno, 2019, **secondo semestre 2018**. Dostupné také z:
https://www.poliziadistato.it/statics/25/relazione-testimoni__10_luglio_2019_.pdf
7. *Relazione al Parlamento sulle speciali misure di protezione per i collaboratori di giustizia, sulla loro efficacia e sulle modalita generali di applicazione.* Ministero dell'Interno, 2019, **secondo semestre 2018**. Dostupné také z: https://www.poliziadistato.it/statics/41/relazione_collaboratori_ii-sem_2018.pdf

7. Zahraniční legislativa – USA

1. U.S. Code, title 18, part 2, chapter 224, § 3525.
2. Racketeer-Influenced and Corrupt Organization Act – RICO.
3. Witness Security Reform Act.

8. Seznam použité judikatury

1. Rozhodnutí ESLP ve věci Unterpertinger v. Rakousko ze dne 14. 11. 1986.
2. Rozhodnutí ESLP ve věci Kostovski v. Nizozemí ze dne 20. 11. 1989.
3. Rozhodnutí ESLP ve věci Doorson v. Nizozemí ze dne 26. 3. 1996.
4. Rozhodnutí ESLP ve věci Krasniki v. Česká republika ze dne 28. 2. 2006.
5. Rozhodnutí ESLP Rachdad proti Francii ze dne 13. 11. 2003.
6. Rozhodnutí ESLP Al Khawaja a Tahery proti Spojenému Království ze dne 15. 12. 2011.

7. Rozhodnutí ESLP Van Mechelen a spol. v. Nizozemí ze dne 23. 4. 1997.
8. Nález ÚS ČR, sp. zn. Pl. ÚS 4/94, ze dne 12. 10. 1994.
9. Nález ÚS ČR, sp. zn. IV. ÚS 37/01, ze dne 22. 10. 2001.
10. Nález ÚS ČR, sp. zn. III. ÚS 501/04, ze dne 3. 3. 2005.

9. Použité statistické přehledy

1. *Statistické přehledy kriminality za rok 2019* [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>
2. *Statistické přehledy kriminality za rok 2020* [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>
3. *Crime statistics, data 2008-2016 in PDF format* [online]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/crime/publications>
4. *Veřejnost o svých obavách z různých hrozeb a o očekáváních do budoucna – listopad 2019* [online]. 2020. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/5083-verejnost-o-svych-obavach-z-ruznych-hrozeb-a-o-ocekavanich-do-budoucna-listopad-2019>
5. *Bezpečnostní hrozby* [online]. 2019. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>
6. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2005* [online]. 2006. Dostupné z: <https://www.bis.cz/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2005-d36d0f60.html>
7. *Přehled teroristických útoků za rok 2018* [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/prehled-teroristicky-utoku-za-rok-2018.aspx>
8. *EU TERRORISM SITUATION & TREND REPORT* [online]. Dostupné z: <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-terrorism-situation-and-trend-report#fndtn-tabs-0-bottom-2>

10. Ostatní

1. *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and the Protocols Thereto* [online]. Palermo, 2000. Dostupné z: <https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>
2. *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. In: Řím, ročník 1950. Dostupné také z: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ces.pdf
3. *Co je to organizovaný zločin* [online]. 2016. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>
4. *The Hague Memorandum on Good Practices for the Judiciary in Adjudicating Terrorism Offenses* [online]. 2019. Dostupné z: https://www.thegctf.org/documents/10162/140201/14Sept19_GCTF+The+Hague+Memorandum.pdf
5. *Směrnice Evropského parlamentu a rady: o boji proti terorismu*, ročník 2017, číslo 541. Dostupné z: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/CS/TXT/?uri=celex%3A32017L0541>
6. WÁGNEROVÁ, Lenka. *Ochrana svědků a dalších osob zúčastněných na trestním řízení* [online]. 2011. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/70323/>. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze.
7. *Ochrana osob v působnosti Útvaru speciálních činností SKPV* [online]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/ochrana-osob-v-pusobnosti-utvaru-specialnich-cinnosti-skpv.aspx>
8. *Prohibition Profits Transformed the Mob* [online]. The Mob Museum. Dostupné z: <https://prohibition.themobmuseum.org/the-history/the-rise-of-organized-crime/the-mob-during-prohibition/>
9. *Witness Security* [online]. The United States Department of Justice. Dostupné z: <https://www.justice.gov/jm/jm-9-21000-witness-security>
10. *Inflation Calculator* [online]. Dostupné z: <https://www.usinflationcalculator.com>